

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ ANABİLİM DALI

**ORTAOKUL VE LİSELERDE GÖREV YAPAN OKUL MÜDÜRLERİNİN OKUL
GÜVENLİĞİNE İLİŞKİN ROLLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

Gökhan ULUĞ

Gaziantep, 2015

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ ANABİLİM DALI

**ORTAOKUL VE LİSELERDE GÖREV YAPAN OKUL MÜDÜRLERİNİN OKUL
GÜVENLİĞİNE İLİŞKİN ROLLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

Gökhan ULUĞ

Danışman: Prof. Dr. R. Cengiz AKÇAY

Gaziantep, 2015

Tez Etik ve Bildirim

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Ortaokul ve liselerde görev yapan okul müdürlerinin, okul güvenliğine ilişkin rolleri” başlıklı çalışmanın tarafımca, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve onurumla doğrularım.

Tarih

Gökhan ULUĞ

İmza

ÖZET

Bu araştırma, ortaokul ve liselerde görev yapan okul müdürlerinin, okul güvenliğine ilişkin rollerini belirlemek ve çözüm önerileri üretmek amacıyla yine ortaokul ve liselerde görev yapan okul müdürlerine anket çalışması yapılmıştır. Araştırmada okul güvenliği, okul güvenliğini etkileyen etmenler ve bu etmenlerin hangi unsurlardan kaynaklandığı, bu etmenler karşısında okul idaresinin görevlerine ilişkin literatür taraması yapılmıştır.

Araştırmada tarama yöntemi kullanılmıştır. Diyarbakır merkez ilçelerinde (Bağlar, Kayapınar, Sur ve Yenişehir) bulunan ortaokul ve liselerden 83 tanesi örneklem olarak seçilmiş olup, anket bu okullarda görev yapan 83 okul müdürüne uygulanmıştır.

Araştırmada kullanılan anket iki bölümden oluşmakta olup; birinci bölümde okul müdürlerinin kişisel bilgilerini, buldukları okulun türünü ve okulun hangi ilçeye bağlı bulunduğunu içeren 9 soru bulunmakta, ikinci bölümde ise okul müdürlerinin okul güvenliği ile ilgili görüşlerini içeren 42 soru bulunmaktadır.

Ortaokul ve liselerde görev yapan okul müdürlerinin, okul güvenliği ile ilgili görüşleri cinsiyet, yaş, branş, mesleki kıdem, yöneticilikteki kıdem, çalışmakta olduğu okuldaki görev süresi, okul türü ve okulun bağlı bulunduğu ilçe milli eğitim değişkenlerine göre karşılaştırılmıştır. Elde edilen verilerin istatistiki çözümlenmelerinde anlamlı bulunan sonuçlar tablolarla gösterilmiş ve değerlendirilmiştir.

Okuldaki verimliliği etkileyen ve okulun hedeflerinin başarıya ulaşmasını sağlayan en önemli unsurlardan biri okul güvenliğidir. Böyle olunca okul yönetiminde görev alan okul yöneticilerinin rolleri çok büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmada ortaokul ve liselerde görev yapan okul müdürlerinin okul güvenliğine ilişkin rolleri çeşitli değişkenler açısından belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma sonuçları, okul yöneticilerinin cinsiyet, yaş, branş, görevi, mesleki kıdemi, yöneticilik kıdemi okuldaki öğretmen sayısı, görev yeri ve kaygı durumları bakımından anlamlı farklılıklar olmadığı, okul türüne göre anlamlı farkın olduğu yöneticilerin kişisel güvenliklerinde genel lisede görev yapanlar Anadolu liselerinde görev yapan yöneticilere göre daha kaygılı oldukları saptanmıştır. Bu anlamda görev yapılan okul türünün okul güvenliğine yönelik görüşlerinde etkili olduğu söylenebilir. Son olarak öneriler kısmında araştırmacılara ve uygulayıcılara bir takım öneriler sunulmuştur (2013).

ABSTRACT

This research, secondary and high schools serving school principals, school safety, and determine the roles of and solutions for the middle school and high schools again in order to produce school managers who made the survey work. Factors affecting school safety, school security, and the study of these factors against the school administration, which originates from the elements, these factors made the literature related to their duties.

The research method was used. Dublin townships (bonds, Kham, Sur and Yenişehir) located in secondary and high schools, one of them is chosen as the sample survey that 83 schools serving 83, the principal of the school.

The study consists of two parts of the questionnaire used. the first chapter of their personal information, school type, school principals and the school which contains 9 questions that, depending on the County and the second chapter contains the views of school principals, there are questions about the safety of 42.

Middle school and high school principals, school safety, who served with views on the gender, age, seniority, seniority, yöneticilikteki branch, has been running the vocational school depends on the task duration, and the school district education school type variables are compared according to the. Statistical analysis the data obtained was evaluated with tables and meaningful results found

To reach the success of the school's objectives that affect the efficiency of the school provides one of the most important elements of school safety. As such, the school administrators to roles in the management of the school is of great importance. In this study, secondary and high schools serving various roles for school security, and school principals formulating. Research results, gender, age, school administrators in the branch, the task, the number of school teacher management in professional seniority, seniority, the task is not meaningful in terms of differences in location and anxiety States, according to the type of school the quality difference is meaningful to those who served in high school Anadolu high schools administrators General personal task managers are more worried. In this sense, the task of the school is the school safety partners for effective. A team of researchers and practitioners at the suggestions as final recommendations were presented (2013).

ÖNSÖZ

Araştırmanın her aşamasında değerli görüş ve önerileriyle çalışmamın meydana gelmesinde desteğini esirgemeyen danışmanım Prof. Dr. R. Cengiz AKÇAY'a, yardımlarıyla bana yol gösteren değerli hocalarım Doç. Dr. Behçet Oral, Yrd. Doç. Dr. Abidin Dağlı, Yrd. Doç. Dr. H. Fazlı Ergül, Yrd. Doç. Dr. İlhami Bulut, Yrd. Doç. Dr. M. Emin Uludağ hocalarıma saygı ve teşekkürlerimi sunarım. Hayatımın her döneminde yanımda olan, bana her konuda destek olan annem Nursel ULUĞ ve babam Ahmet ULUĞ' a en içten saygı, sevgi ve teşekkürlerimi sunarım.

Diyarbakır, 2015

Gökhan ULUĞ

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

TABLO LİSTESİ	viii
KISALTMALAR	xi
BÖLÜM I	
1.GİRİS	
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Problem Cümlesi	6
1.3. Alt Problemler	6
1.4. Araştırmanın Önemi	8
1.5. Sayıtlar	9
1.6. Sınırlılıklar	9
1.7. Tanımlar	10
BÖLÜM II	
2. KURAMSAL BİLGİLER VE LİTERATÜR TARAMASI	
2.1. Okul.....	12
2.1.1. Okulun Görevleri.....	12
2.2.Okul Güvenliği.....	13
2.2.1. Güvenli Okulun Özellikleri.....	16
2.2.2. Güvenli Olmayan Okulun Özellikleri.....	18
2.2.2.1.Okullarda Suç.....	20
2.2.2.1.1. Suç İşlemeye Yol Açan Faktörler	21
2.2.2.1.2.Suçu Önleyici Faktörler.....	23
2.2.2.2 Okulda Şiddet.....	26
2.2.2.2.1.Şiddet Türleri.....	27
2.2.2.2.2.Şiddete Neden Olan Neden Olan Faktörler.....	31
2.2.2.2.3.Şiddet Olaylarının önlenmesinde Okulun Rolü.....	32
2.2.2.2.4.Şiddet Olaylarının Önlenmesinde Öğretmenin Rolü.....	34

2.2.2.3.Okullarda Saldırganlık.....	34
2.2.2.3.1.Şiddet ve Saldırganlık Olaylarına Yönelik Öneriler.....	37
2.2.2.4.Okulda Zorbalık.....	38
2.2.2.4.1.Zorbalığın Önlenmesinde Yöneticilere Düşen Roller.....	41
2.2.2.5.Vandalizm.....	41
2.2.2.5.1.Vandalizmin Nedenleri.....	42
2.2.2.5.2.Vandalizmin Önlenmesi.....	43
2.3.Güvenli Okul Oluşturulması.....	44
2.4.Okul Güvenliği İle İlgili Teoriler.....	46
2.5.Okul Güvenli İle İlgili Etkenler.....	57
2.6.Okul Güvenlinin Ölçülmesine İlişkin Yaklaşımlar.....	60
2.7.Okul Güvenliği Sorunun Çözülmesine İlişkin Yaklaşımlar.....	62
2.7.1.Okul Anneli Modeli.....	62
2.7.2.Polis Modeli.....	63
2.7.3.Okul İklimi-Kültürü Yaklaşımı.....	64
2.7.4.Okul Güvenlik Modeli.....	64
2.8.Güvenli Okul Oluşturmada Okul Müdürünün Rolü.....	66
2.9.İlgili Araştırmalar.....	68

BÖLÜM III

3. YÖNTEM	73
3.1. Araştırmanın Modeli	73
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	73
3.3. Veri Toplama Aracı	77
3.4. Araştırma Verilerinin Toplanması	78
3.5.Verilerin Çözümlemesi.....	78

BÖLÜM IV

4. BULGULAR.....	80

BÖLÜM V

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	99

5.1. SONUÇLAR

5.1.1. Araştırmaya katılan Müdürlerin Okul Güvenliğine Ait Bulgularından Elde Edilen Sonuçlar.....	99

5.1.2. Araştırma Sonuçlarına Göre Müdürlerin Öğrenci Güvenliğine Ait Bulgularından Elde Edilen Sonuçlar.....	102

5.1.3. Araştırma Sonuçlarına Göre Müdürlerin Okullarda güvenlik Çalışmalarına Ait Bulgulardan Elde Edilen Sonuçlar.....	103

5.2. ÖNERİLER.....	104

5.2.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler.....	105

5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler.....	108

KAYNAKLAR	110

EKLER	115

EK 1: Okul Yöneticilerine Uygulanan Anket Formu	116

EK 2: Öz Geçmiş.....	119

TABLolar LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1: Okul müdürlerinin Çalıştığı Kuruma Ait Bilgiler

Tablo 2: Okullardaki Müdürlerin Cinsiyet dağılımına Ait Bilgiler

Tablo 3: Yaşa Ait Bilgiler

Tablo 4: Okul Müdürünün Meslekteki Kıdemine Ait Bilgiler

Tablo 5: Okul Müdürünün Çalışmakta Olduğu Okuldaki Görev Süresine Ait Bilgiler

Tablo 6: Okul Müdürünün Branşına Ait Bilgiler

Tablo 7: Müdürlükteki Hizmet Yılına Ait Bilgiler

Tablo 8: Okul Türüne Ait Bilgiler

Tablo 9: Okulların İlçelere Dağılımına Ait Bilgiler

Tablo 10: Okul Müdürlerinin Okul Güvenliğiyle İlgili Hizmet İçi Eğitim Alma Durumlarına Ait Bilgiler

Tablo 11: Okul Müdürlerinin okul güvenliğine ilişkin görüşlerinde kurum türüne yönelik t-testi analizi sonuçları

Tablo 12: Okul Müdürlerinin okul güvenliğine ilişkin görüşlerinde cinsiyete yönelik t-testi analizi sonuçları

Tablo 13: Yöneticilerin okul güvenliğine ilişkin görüşlerinde yaşa yönelik ANOVA analizi sonuçları

Tablo 14: Okul Müdürlerinin Okul Güvenliğine İlişkin Görüşlerinde Yaşa Yönelik ANOVA Testinin Betimsel Analiz Sonuçları

Tablo 15: Okul Müdürlerinin Okul Güvenliğine İlişkin Görüşlerinde Meslekteki Kıdeme Yönelik ANOVA Analizi Sonuçları

Tablo 16: Okul Müdürlerinin Okul Güvenliğine İlişkin Görüşlerinde Mesleki Kıdeme Yönelik ANOVA Testinin Betimsel Analiz Sonuçları

Tablo 17: Okul Müdürlerinin Okul Güvenliğine İlişkin Görüşlerinde Çalışmakta Olunan Okuldaki Görev Süresine Yönelik ANOVA Analizi Sonuçları

Tablo 18: Okul Müdürlerinin Okul Güvenliğine İlişkin Görüşlerinde Okuldaki Görev Süresine Yönelik ANOVA Testinin Betimsel Analiz Sonuçları

Tablo 19: Okul Müdürlerinin Okul Güvenliğine İlişkin Görüşlerinde Branşa Yönelik t-testi Analizi Sonuçları

Tablo 20: Okul Müdürlerin Okul Güvenliğine İlişkin Görüşlerinde Yöneticilikteki Hizmet Yılına Yönelik ANOVA Analizi Sonuçları

Tablo 21: Okul Müdürlerinin Okul Güvenliğine İlişkin Görüşlerinde Hizmet Yılına Yönelik ANOVA Testinin Betimsel Analiz Sonuçları

Tablo 22: Okul Müdürlerinin Okul Güvenliğine İlişkin Görüşlerinde Okul Türüne yönelik ANOVA Analizi Sonuçları

Tablo 23: Okul Müdürlerinin Okul Güvenliğine İlişkin Görüşlerinde Okul Türüne Yönelik ANOVA Testinin Betimsel Analiz Sonuçları

Tablo 24: Okul Müdürlerinin Okul Güvenliğine İlişkin Görüşlerinde İlçelere Yönelik ANOVA Analizi Sonuçları

Tablo 25: Okul Müdürlerinin Okul Güvenliğine İlişkin Görüşlerinde İlçelere Yönelik ANOVA Testinin Betimsel Analiz Sonuçları

Tablo 26: Okul Müdürlerinin Okul Güvenliğine İlişkin Görüşlerinde Okul Güvenliğiyle İlgili Hizmet İçi Eğitim Alıp Almamalarına Yönelik t-testi Analizi Sonuçları

Tablo 26 A: Okul Müdürlerinin Okul Güvenliğine İlişkin Görüşlerinin Aritmetik Ortalamaları Ve Standart Sapmalarına İlişkin Değerler

ŞEKİLLER LİSTESİ

KISALTMALAR

Akt :	Aktaran
F :	Varyans
MEB :	Milli Eğitim Bakanlığı
N :	Frekans
p :	Anlamlılık Derecesi
Sd :	Serbestlik Derecesi
SPSS :	Statistical Package For Social Sciences
\bar{X} :	Ortalama

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, problem cümlesi, alt problemleri, sayıltıları, araştırmanın önemi, sınırlılıkları ve tanımlarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Geçmişten günümüze bir çığ gibi büyüyerek gelen şiddet ve şiddetin olumsuz etkileri salgın bir hastalık gibi aramızda dolaşmaktadır. Adeta eski çağlardan günümüze miras kalan şiddet, günlük yaşamımızın bir parçası haline gelmiştir. Şiddetin olumsuz etkileri en çok gelecek nesillerimizi oluşturacak çocuklarımızı etkilemektedir. "Çocuğun kültürel norm ve standartlara uymayı öğrenmesi birçok davranışın temelini oluşturur. Gerçekte toplumsallaşma çocuğun toplumun bir üyesi haline gelme süreci olduğuna göre çocuk basamak basamak kendine has düşünce ve muhakeme yapısı oluşturmaktadır" (Çakır, 2003, Akt. Demirtaş, 2007:18).

Ülkemizde her yıl pek çok öğrenci okul ve okul çevresinin fiziksel ve çevresel tasarımında yaşanan problemler nedeniyle güvenlik tehditlerine maruz kalmaktadır. Ülkemizde okul ve okul çevresinin tasarımı ve fiziksel güvenliğinin gelişmiş standartları yoktur. Bu durum çocuk ve gençlerin sağlıklı ve güvenli ortamlarda eğitim – öğretim almasının önüne geçmektedir. Toplumun değişen yapısı ve yaşam şartlarına paralel olarak, okullarda oluşan güvenlik tehditleri de farklılaşmaktadır. Okulun fiziksel güvenliği ve psiko-sosyal ortamının güvenli oluşunun yanı sıra, okulların şiddet ve suça karışma, madde bağımlılığı gibi unsurlardan da korunması önemlidir (Karal, 2011:2).

Okul güvenliği bir konu olarak son yıllarda ülkemizin önemli gündem maddelerinden biri haline gelmiştir. Ancak konunun geniş bir çevre tarafından dar bir çerçevede algılanması sorunun çözümüne sistematik katkıları bir ölçüde engellemektedir. Okul güvenliği sık sık ifade edildiği gibi şiddet ve saldırganlıktan ibaret değildir. Okul güvenliği öğrencilerin ve okul personelinin bir bütün olarak kendilerini psikolojik ve fiziksel anlamda güvende hissetmeleri ile ilgilidir. Bu bağlamda konu, şiddet ve saldırganlığın yanında, taciz, cinsel istismar, madde kullanımı ve bağımlılığı, kriz durumları; depresyon, yangın, sel vb. çok sayıda konuyu içermektedir (Dönmez ve Özer, 2009).

Dünya genelinde 1960 yılından beri şehir okullarında meydana gelen saldırganlık içeren suçlar %100, öğretmenlere yönelik saldırılar %71, narkotik içerikli suçlar % 1000, hırsızlık vb.

suçlar ise %306 oranında artış göstermekle birlikte, 1990 yılından sonra özellikle Amerika Birleşik Devletleri başta olmak üzere bazı Avrupa Birliği Ülkelerindeki okullarda şiddet eylemleri, okul baskınları ve intihar vakaları giderek daha sık görülmeye başlanmıştır (Grene, 2005). Bu durum okul güvenliğinin önemini artırmaktadır (Çankaya, 2009:1).

Toplumsal, çevresel, akran ilişkileri vb. faktörlerin meydana getirebileceği olumsuz davranışlar suç ve şiddet eğilimini artırmakta ve bu durum akran ilişkilerinin yoğun olarak yaşandığı, etkileşimin fazla olduğu okullara yansımakta ve okul güvenliğini tehdit etmektedir. Dolayısıyla bu ve buna benzer faktörlerin doğuracağı olumsuz sonuçları ortadan kaldırıp yerine olumlu davranışlar yerleştirildiğinde bağlantısal olarak okullarda güvenli hale gelecektir.

Okul, öğrencinin yaşamında önemli bir yeri olan ve günlük yaşamın büyük kısmını geçirdiği bir yerdir. Okulun temel amacı öğrencileri akademik yönden yetiştirerek topluma ve hayata hazırlamak, bu süreçte, onları toplumun temel değerlerine uygun şekilde yetiştirmektir. İşsizlik, barınma ve eğitim gibi sorunların çoğalması doğal olarak eğitim sistemini ve okulları da etkilemiş, okul ortamları sorunlar yumağı olarak karşımıza çıkmıştır. Bu durum özellikle ergenlik çağında bulunan öğrenciler arasında suç ve şiddet olayları kapsamında yer alan zorbalık, kabadayılık, saldırganlık, çeteleşme, uyuşturucu madde kullanımı vb. istenmeyen davranışların çoğalmasına neden olmuştur. Bununla birlikte okullarda suç ve şiddet olaylarının ortaya çıkması ve çoğalmasında etkili olan çok sayıda faktör bulunmaktadır (Buluç, 2009:19):

- *Öğretmenler için yeterli desteğin olmaması
- *Çocuklara gereken önemin verilmemesi
- *Akran Grubu
- *Çeteler
- *Fiziksel ceza

Okullarda meydana gelen şiddet olayları eğitim yönetimiyle ilgili kaynaklarda az rastlanan konulardan biridir. Ancak şiddet olayları televizyon ve gazetelerde sık sık karşılaştığımız ve yakın çevremizde de oldukça sık duyduğumuz sorunlar arasındadır. Okullarda ve toplumda şiddet olaylarının artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Buna bağlı olarak okulların güvenli eğitim yerleri olması için okul çevresinden gelen baskılar da artmaktadır (Çalık ve Kurt, 2009:47).

Güvenlik, toplumsal ve kurumsal sorun olmanın ötesinde bireyin en önemli sorun olmasını istemediği bir kavramdır. Dolayısıyla birey ilk önce güvenlik ihtiyacını karşılamak isteyecektir. Erikson'un kuramlarından biri olan ve 0-2 yaş arası bebeklerin kazanması gerektiği bir özellik olarak karşımıza çıkardığı temel güvene karşı güvensizlik gösteriyor ki güven duygusu dünyaya gözümüzü açtığımız ilk andan itibaren kazanmamız gereken bir olgu olarak

karşımıza çıkmaktadır. Maslov ihtiyaçlar hiyerarşisinde insanoğlunun fiziksel ihtiyaçlardan sonra güvenlik ihtiyacının karşılanması gerektiğini belirtmiştir. İnsan güvenlik ihtiyacını karşıladıktan sonra daha üst basamaklara çıkabilir ve kendini ancak o zaman gerçekleştirebilir. İşte okulda da eğitimin amaçlar doğrultusunda gerçekleşebilmesi topluma istendik yönde bireyler yetişmesi, okulda huzurlu ve mutlu öğrenci, öğretmen, idareci olması güvenli bir okuldaki geçmektedir. Toplum ve çevre ile açık bir etkileşim halinde olan okullarda güveni tesis etmek için sadece okuldaki öğretmen ve idarecinin yanında öğrenci, aile, akran grupları, çevre, topluma da büyük görev düşmektedir. Bu faktörler birbirinden bağımsız değil, tam tersine bir biriyle etkileşim halinde olmalıdır. Bu faktörlerden okul müdürlerinin okul güvenliğindeki rolünün neler olduğunu, güvenliğin tüm boyutlarıyla okulda nasıl işlendiğini göreceğiz.

Bugünün okullarının daha öncekilerden farklı olduğu herkesçe bilinen bir olgudur. Yirmi-otuz yıl önce okullardaki başlıca disiplin problemleri, koridorlarda yürümek, yüksek sesle konuşmak, sakız çiğnemek gibi davranışlardı. Bu günün sorunları ise fiziksel ve sözel şiddet ve bazı okullarda uyuşturucu, hırsızlık, saldırı ve cinayet gibi suçları içine almaktadır. Bu durumda okul yöneticileri ve öğretmenler, zamanlarının büyük bir bölümünü okuldaki çatışmalara ayırmak zorunda kalmaktadır (Johnson ve Johnson, 1995, Akt. Çalık ve Kurt, 2009:48).

Günlük hayatımızdaki akran grubu, aile, okul ve toplum gibi temel alanlar içerisinde, bireyde suç ve şiddet davranışların oluşmasını etkileyebilecek bazı risk etmenleri bulunmaktadır. Bu alanlar içerisinde var olan özellikler ve baskılar bireyin yaşantısını şekillendirebilmektedir. Bununla birlikte genetik eğilimler, sosyal ve zihinsel beceriler gibi bazı özelliklerde bireyin yaşantısında etkili olabilmektedir (Florida state Department of Education, 1997, Akt. Dönmez ve Özer, 2009:11).

Bireyin suç ve şiddet davranışlarında bulunma riskini artıran bu etkenler aynı zamanda okul güvenliği açısından da tehdit oluşturmaktadır. Bu bağlamda bireyden, akran grubundan, aileden, okuldaki veya toplumdaki kaynaklanan bu etkenlerin disiplinler arası bir anlayışla ele alınması, güvenli bir okul ortamının oluşmasına katkı sağlayacaktır. Çünkü okul güvenliği kapsamlı ve çok boyutlu sosyal bir sorundur.

Okul güvenliği eğitim sürecinin bir parçası olup, okul hayatından ayrılamaz. Okullarda eğitim programlarında ve öğretim yöntemlerinde yeni yaklaşımlar yerine, güvenlik bir numaralı eğitim sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Güvenli okullar, öğrencilerin gelişim özelliklerine olumlu katkılar sağlamada önemli bir etkidir (Demirtaş, 2007).

İnsan dünyaya geldiği andan itibaren doğanın ve birçok varlığın belki de en zayıf, en güçsüz varlığıdır. Korunmaya, beslenmeye, bakılmaya, büyütülmeye muhtaçtır (Sağlık Bakanlığı, 1981; Akt. Erol, 2009). İnsanın korunma, beslenme, bakılma ve yetiştirilme görevi,

doğumundan başlayarak, önce aileye, daha sonra okula aittir. Okulların görevi, öğrencilerin sadece akademik başarılarını sağlamakla sınırlı değil, onların bir bütün olarak gelişimleriyle ilgili görevlerde üstelenebilmektir. Bu görevlerden birisi de öğrencilere güvenli bir ortam hazırlamak ve onlara kendi sağlıklarını koruma bilincini verebilmektir. Bu durum okul yönetiminin görev alanına sağlık ve güvenlik boyutunu da katmıştır (Barhan, 2001:1; Akt. Erol, 2009).

Okul güvenliği kapsamlı ve çok boyutlu bir sorundur. Bu bağlamda okullarda öğrenci ve personelin fiziksel, psikolojik ve sosyal güvenliği açısından sorun oluşturabilecek, suç ve şiddet olayları (örn. zorbalık, hırsızlık, Vandalizm, alkol ve uyuşturucu madde kullanımı, çete faaliyetleri, okula silah, bıçak vb. aletler getirilmesi, yangın ve deprem gibi kriz durumları) yaşanabilmektedir. Okulda yaşanan bu güvenlik sorunları okulun bulunduğu topluma, okul binasının bulunduğu yere (kırsal, kent gibi), okul büyüklüğüne, öğrencilerin ve okul personelinin bireysel özelliklerine göre farklı türlerde ve boyutlarda yaşanabilmektedir. Ancak hem ulusal hem de uluslararası düzeyde, okullarda yaşanan güvenlik sorunları şöyle özetlenebilir (Dönmez ve Özer, 2009:25):

*Zorbalık

*Hırsızlık

*Vandalizm

*Sigara,alkol ve uyuşturucu madde kullanımı

*Çete faaliyetleri

*Okula silah,bıçak,jilet gibi yaralayıcı ve öldürücü nitelikteki aletler getirilmesi

*Okulda kriz ortamı yaratabilen olağan üstü haller veya acil durumlar (örn.silahlı saldırı, yangın, deprem).

Güvenli okul, geniş kapsamlı ve çok boyutlu bir kavramdır. Yaşanan sorunların türleri ve kaynakları açısından çok sayıda değişken, bir okulun güvenli olma düzeyinde etkili olmaktadır. Sorunun türleri açısından bakıldığında zorbalık, hırsızlık, tahripçilik, alkol ve uyuşturucu madde kullanımı, çete faaliyetleri, okula silah, kesici alet, vb. getirilmesi, yangın ve deprem gibi kriz durumları okul güvenliğinde etkilidir. (Orpinas ve Borne, 2006, Akt. Çalık, Kurt, Çalık, 2011:2). Sorunun kaynakları açısından bakıldığında ise öğrenciler, öğretmenler, okul yöneticileri, aile, toplum, medya ve küreselleşme gibi birçok etmen okulda şiddet ve güvenli okul ile ilişkili kabul edilmektedir (Debarbieux, 2009; Finger, Craven, Marh, Parada, 2005, Akt. Çalık, kurt, Çalık, 2011:2). Güvenli okul sorununun geniş kapsamlı ve çok boyutlu olmasından dolayı çözüm yollarının geliştirilmesinin de karmaşık ve zor olduğu söylenebilir.

Birçok ülkede artmaya başlayan okul güvenliği problemleri okullarımızda da artmaya başlamıştır. Ülkemizde de yazılı ve görsel basından takip ettiğimiz gibi okullarımızda öğrencilerin bir birlerini ya da öğretmenlerini yaralamaları, ölümüne sebep olmaları, okul servis araçlarının kaza yapmaları, intihar, hırsızlık gibi olaylarla daha fazla karşılaşmaktadır. N. Güçlücan (Hürriyet, 28.04.2005) “Okullarda Ürküten Şiddet” başlıklı gazetede yazısında bir hafta içinde okullarda meydana gelen ciddi sekiz şiddet olayının ajanslara haber olarak yansıdığını belirtmektedir. “İlköğretim Okullarında Tehdit Çetesi” (Hürriyet, 20.05.2005) başlıklı diğer bir gazete haberinde de bir öğrencinin günlük harçlığını tehdit yoluyla alan aynı okulda öğrenim gören iki öğrencinin öğrenci velisi tarafından tespit edilip yakalanmasından bahsedilmektedir. “Liseye Molotofkokteyli Attılar” (Hürriyet, 11.05.2005) başlıklı diğer bir gazete haberinde ise Muş'ta bir lisenin okul müdürünün odasına molotofkokteylinin atılması ardından okulda çıkan yangına değinilmektedir. Ülkemizde bunlar gibi haberlerin artması okullarımızda güvenlik problemlerinin arttığının ve yeterli önlemlerin alınmadığının da bir göstergesidir (Geyin, 2007:2).

Ankara Valisi Alaaddin Yüksel, güvenli eğitim ortamının sağlanması amacıyla Okul Güvenliği Stratejisi oluşturularak, okullarda meydana gelebilecek şiddet olaylarına müdahale edecek “Müdahale Ekibi” kurulması talimatı verdi. Yüksel, yayımladığı genelgeyle yeni öğretim yılında il ve ilçelerdeki tüm okullarda güvenli eğitim ortamının sağlanması amacıyla il merkezi ve ilçelere özgü ve şartlarına uygun olarak risk dağılımı haritası hazırlanmasını istedi. Okul Güvenliği Stratejisi oluşturularak okullarda meydana gelebilecek şiddet olaylarına müdahale edecek “Müdahale Ekibi” kurulması talimatı veren Yüksel, “Çocuklarımızın ve gençlerimizin güvenli ve huzurlu bir ortamda eğitim-öğretim görmelerini sağlamak ve bu hizmetlere ilişkin koruyucu, önleyici ve destekleyici güvenlik tedbirlerini almak temel görevlerimizdendir” dedi (Milliyet, 11.09.2012).

Manisa'daki ortaokul ve liselerde eğitim gören öğrenciler arasında yaşanan şiddet olaylarının önüne geçmek için hazırlanan ve 5 yıl sürecek olan "Arabulucu Öğrenci Yetiştirme" projesi başladı (haberler.com, 14.12.2013).

Balıkesir Anadolu Lisesi İngilizce öğretmeni Aydın İşitmez, geçen salı, 12-G sınıfında yazılı sınav yapmak istedi. Öğrencilerden E.E.'nin her zamanki yerinde oturmadığını fark eden İşitmez, öğrenciyi uyardı ve yerine geçmesini istedi. Ancak E.E. yerinden kalkmadı, iddiaya göre küfür etti. Öğretmen İşitmez de hakaretler üzerine öğrencisini sınıftan çıkardı. Ardından olayı okul yönetimine iletmek için dışarı çıkan İşitmez, kapı önünde bekleyen öğrencisinin saldırısına uğradı. E.E. önce İşitmez' in yüzüne kafa atıp, sonra yumrukladı. Araya giren diğer öğretmen ve öğrenciler saldırı sırasında bayılan İşitmez' i öfkeli öğrencinin elinden kurtardı. Askeri Hastane'ye kaldırılan İşitmez' in burnunun kırıldığı belirlendi. İşitmez' e 20 günlük rapor verildi. Öğrenci E.E. olayın ardından bir hafta okuldan uzaklaştırma cezası aldı. Sorunlu bir

öğrenci olduğu belirtilen E.E' nin daha önce de okul yurdundan atıldığı öğrenildi (haberler.com,05.12.2013).

Çarşamba Cumhuriyet Başsavcılığı Denetimli Serbestlik Müdürlüğü tarafından "Okullarda Şiddet ve Akran Zorbalığı" konularında konferanslar düzenlendi. Konferans, Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü Şiddeti Önleme ve İzleme Merkezi Müdürü Tuğba Talay'ın katılımı ve sunumuyla gerçekleşti. Okullarda artan şiddet olayları ve özellikle lise dönemi öğrencilerinde gözlemlenen şiddet eğilimi nedeniyle düzenlenen konferans Yeşilirmak Anadolu İmam Hatip Lisesi'nde ve Çarşamba Endüstri Meslek Lise'sinde yapıldı (haberler.com,05.11.2013).

Okullarımızda hızla artan güvenlik problemleri bu konu üzerinde bilimsel araştırmaların yapılması, okullarda güvenlik problemleri ile ilgili kayıtların detaylı bir şekilde tutulması ve gözlemler, araştırmalar doğrultusunda önlemlerin alınması gerekliliğini artırmaktadır. Fakat alan yazın incelendiğinde okul güvenliği ile ilgili yapılan çalışmaların 2000'li yılların çok öncesine gitmediği, okullarımızda güvenlik ile ilgili yeterli kayıtların tutulmadığı görülmektedir. Özetle yazılı ve görsel basından ve sınırlı sayıdaki araştırmalardan da takip ettiğimiz gibi okul güvenliği ile ilgili problemler artmaktadır ve okullarımızdaki mevcut olan durumu gösteren yeterli veriler bulunmamaktadır. Okul güvenlik plânlamasının yapılabilmesi ve bunun sonucu olarak da okulda güvenliğin sağlanabilmesi için var olan durumun analiz edilmesi ve okuldaki üç önemli bireyin eğitimi (okul yöneticileri ve öğretmenler) ve öğrencilerin okulların güvenliği hakkındaki değerlendirmelerinin bilinmesi gerekmektedir. Bu noktadan yola çıkacak bu araştırmada “okullarımızın güvenlik durumlarının eğitimciler ve öğrenci görüşlerine göre bulunmaması” araştırmanın sınırlılığı olarak ele alınacaktır (Geyin, 2007:3).

1.2. Problem Cümlesi

Ortaokul ve liselerde görev yapan okul müdürlerinin okul güvenliğine ilişkin rolleri nelerdir?

1.3. Alt Problemler

Ortaokul ve liselerde görev yapan okul müdürlerinin okul güvenliğine ilişkin rolleri;

1-Yöneticilerin kişisel güvenliklerine ilişkin görüşleri;

- Cinsiyetlerine göre bir farklılık göstermekte midir?
- Yaşlarına göre bir farklılık göstermekte midir?
- Kıdem durumlarına göre bir farklılık göstermekte midir?

- Okulda çalışma sürelerine göre bir farklılık göstermekte midir?
- Branşlarına göre bir farklılık göstermekte midir?
- Okul güvenliği ile ilgili hizmet içi eğitim kursuna ya da seminerlere katılma durumlarına göre bir farklılık göstermekte midir?

2-Yöneticilerin çalıştıkları okulun güvenliğine ilişkin rol ve beklentileri;

- Cinsiyetlerine göre bir farklılık göstermekte midir?
- Yaşlarına göre bir farklılık göstermekte midir?
- Kıdem durumlarına göre bir farklılık göstermekte midir?
- Okulda çalışma sürelerine göre bir farklılık göstermekte midir?
- Branşlarına göre bir farklılık göstermekte midir?
- Okul güvenliği ile ilgili hizmet içi eğitim kursuna ya da seminerlere katılma durumlarına göre bir farklılık göstermekte midir?

3-Yöneticilerin öğrenci güvenliğine ilişkin rol ve beklentileri;

- Cinsiyetlerine göre bir farklılık göstermekte midir?
- Yaşlarına göre bir farklılık göstermekte midir?
- Kıdem durumlarına göre bir farklılık göstermekte midir?
- Okulda çalışma sürelerine göre bir farklılık göstermekte midir?
- Branşlarına göre bir farklılık göstermekte midir?
- Okul güvenliği ile ilgili hizmet içi eğitim kursuna ya da seminerlere katılma durumlarına göre bir farklılık göstermekte midir?

4-Yöneticilerin okulun güvenli hale getirilmesinde yapılan çalışmalara ilişkin rol ve beklentileri;

- Cinsiyetlerine göre bir farklılık göstermekte midir?
- Yaşlarına göre bir farklılık göstermekte midir?
- Kıdem durumlarına göre bir farklılık göstermekte midir?
- Okulda çalışma sürelerine göre bir farklılık göstermekte midir?
- Branşlarına göre bir farklılık göstermekte midir?

- Okul güvenliği ile ilgili hizmet içi eğitim kursuna yada seminerlere katılma durumlarına göre bir farklılık göstermekte midir?

1.4. Araştırmanın Önemi

Son yıllarda artarak devam eden şiddet olayları toplumun en önemli ve değerli parçalarından olan okullarımıza da sıçramış durumdadır. Okullarımız; en sevdiğimiz, değer verdiğimiz çocuklarımızı gönderdiğimiz yerler olması münasebetiyle güvenlik sıkıntısının olmadığı bir yer olmasını istediğimiz yerlerdir. Öğrenciler arası şiddet, öğretmenin öğrenciye uyguladığı şiddet, okul güvenliğini tehdit eden olaylardır. Bunun yanında tehdit, vandalizm olayları, yangın, deprem vb. olaylar da okulda güvenliği tehdit eden olaylar arasındadır. Bu durum karşısında okul müdürünün rolü, güvenliğe ilişkin algısı, okulda güvenlik sıkıntısının olmaması için hangi çalışmaları yaptığı başta bireyin kendisi annesi ve babası için daha sonra ise toplum için önem arz etmektedir.

Bu görevleri yerine getirmede öncelikli olarak okul yöneticilerinin çalıştıkları okullarda kendi kişisel güvenliklerine, öğrenci güvenliğine, okul güvenliğine ve okulların daha güvenli hale getirilmesinde yapılan çalışmalara yönelik algılarının tespit edilmesinin gerekliliği bu çalışmanın önemini oluşturmaktadır.

Bu çalışma ile okul yöneticilerinin kişisel güvenlikleri, öğrenci güvenliği, okul güvenliği ve okulların güvenli hale getirilmesinde yapılan çalışmalara yönelik algıları, ortaya konulacaktır.

Araştırmadan elde edilen bulgular, okul yöneticilerinin okul güvenliğine ilişkin rol ve beklentilerini ortaya koyması yönüyle okulların daha güvenli hale getirilmesinde okul yöneticilerinin yapması gereken çalışmalara ilişkin eğitim bilimlerine yardımcı olabilecektir.

Öğrencilerin ve personelin fiziksel, psikolojik ve sosyal bakımdan sağlık durumunu en iyi seviyeye çıkarmak , okul ve çevresinden gelebilecek zararlı etkenler nedeniyle onların sağlığının bozulmasını önlemek; sadece belli kişilerin görevi değil hepimizin görevidir.

'Bugünün çocukları yarının büyükleridir' sözünden hareketle yarınımızı emanet edeceğimiz çocuklarımızın şimdiki buldukları ortamların her yerden daha güvenli olması gerekmektedir. Bu amaçladır ki okullarda başta yöneticilerimize büyük görevler düşmektedir. Yüzlerce hatta binlerce insanı her gün aynı saatte bir araya getirmek ve bunları güven içinde bir arada tutmak kolay olmasa gerek. Bu çalışma ile yöneticilerimize bilimsel anlamda ışık tutabilecek, güvenlik alanında yapılabilecek olan çalışmalarının daha uzman bir şekilde yapmasını sağlayacak kaynaklara, araştırmalara ihtiyaç bulunmaktadır.

Okul güvenliği konusunu genel olarak ele alan bu derleme çalışmasının *genel amacı* ise, okul güvenliği konusunda kavramsal değerlendirmelerde bulunarak, okulların daha güvenli kurumlar haline gelmelerine yardımcı olmak ve bunun için okul müdürlerinin üzerine düşen rol ve sorumlulukları belirlemektedir. Bu anlamda, çalışmanın *alt amaçları* ise şöyle sıralanabilir:

1. Okul güvenliğinin kapsamı ve boyutlarını belirlemeye yönelik değerlendirmelerde bulunmak.
2. Okul güvenliğine ilişkin farklı teorik yaklaşımlar hakkında bilgi vermek.
3. Okul güvenliğini ölçmeye yönelik farklı ölçme araçlarının varlığının bilincini yaygınlaştırmaktır.
4. Okul müdürlerinin rol ve sorumluluklarını belirlemek.

Ayrıca bu araştırmanın;

- 1) Okul yöneticilerini şiddeti ve saldırganlığı önlemeye yönelik olarak hangi önlemleri öncelikli olarak almaları gerektiği hakkında bilgilendirmeye
- 2) Gelecekte okullarda güvenliği sağlamaya yönelik bilimsel ve sistematik çalışmaların gerçekleştirilmesine, alan yazında yapılan çalışmalar incelenerek konu ile ilgili bazı önerilerin geliştirilmesine katkı sağlayacağı umulmaktadır.

1.5. Sayıtlar

- Veri toplama için kullanılan anket uzman görüşleri doğrultusunda hazırlanmış olup; uygulanan anket kapsam yönünden gerekli bilgileri elde edebilecek yeterlikte görülmüştür.
- Uygulanan anketteki sorular okul yöneticileri tarafından içtenlikle, doğru ve objektif olarak cevaplandırılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

- Bu araştırma 2013-2014 eğitim öğretim yılında Diyarbakır il merkezindeki Bağlar, Kayapınar, Sur ve Yenişehir'deki 42 tane ortaokul ve 40 tane lisede görev yapan okul müdürleriyle sınırlıdır.
- Bu araştırma İlkay Yener Demirtaş'ın "İlköğretim Okullarında Görev Yapan Yönetici ve Öğretmenlerin Okul Güvenliğine İlişkin Rol ve Sorumlulukları" adlı tezinden alınan 42 soruluk anket çalışması ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Okul: Okul, eğitim ve öğretim etkinliklerinin gerçekleştirildiği yerdir. Okullarda çeşitli düzeylerde, toplu olarak öğrenim yapılır. Okul eğitimindeki temel amaç, öğrencilerin zihinsel, bedensel ve ahlaksal açıdan gelişmesini sağlamaktır. Okul binaları okulun amacına göre yapılır. Okullar, öğrenci sayısının fazla olduğu bölgelerde çok katlı ve çok derslikli olarak yapılır. Her okulun bir adı vardır. Okul içerisinde derslikler; müdür, müdür yardımcısı, psikolojik danışman, veli görüşme ve öğretmenler odaları, laboratuvarlar, spor salonu ve iş atölyesi gibi bölümler bulunmaktadır. Bireyler yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli olan bilgileri en doğru şekilde okulda öğrenirler (www.msxlab.org/forum/egitim-bilimleri/209692).

Okul öğrencinin yaşamında önemli yeri olan ve günlük yaşamının büyük kısmını geçirdiği yerdir. Okulun temel amacı öğrencileri akademik anlamda yetiştirerek topluma ve hayata hazırlamak, bu süreçte onları toplumun temel değerlerine uygun şekilde yetiştirmektir (Solak, 2009:19).

Okul, sadece öğrenci ve öğretmenler için değil, aynı zamanda herkes için bir öğrenme yeri, gündelik yaşamın çevresinde biçimlendiği bir öğrenme merkezi olarak görülür. Yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası boyutları yanında, sosyal, kültürel, siyasal, ekonomik boyutları olan oldukça karmaşık sosyal birim ve gerçeklik alanıdır. Basit bir kavramsallaştırmayla okul, girdi-işlem-çıkış süreçlerinden oluşana çık bir sistem olarak tanımlanır (Şişman, 2011:1,13).

Şiddet: Düşmanlık ve öfke duygularının, kişilere veya nesnelere yönelik fiili, yıkıcı fiziksel zor yoluyla dile getirilmesidir (Budak, 2005: 712, Akt: Yazar, Bars, 2013:51).

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) şiddeti, “kişinin bilinçli olarak kendisine, başkasına, bir gruba veya bir topluluğa karşı yaralama, ölüm, psikolojik zarar, gelişme geriliği ya da yoksunlukla sonuçlanan ya da sonuçlanma olasılığı olan, tehdit ederek veya gerçekten, fiziksel zorlama ya da güç kullanılması” olarak tanımlamaktadır (<http://www.ozelguvenlikdunyasi>).

Okulda Şiddet: Okulun eğitim amacını ihlal eden, güven ortamını tehdit eden, okuldaki kişilerin can ve mallarını hedef alan her tür yıkıcı ve bozucu saldırganca eylemlerdir (Okulda Şiddet ve Zorbalığın Önlenmesi öğretmen El Kitabı, 2012:1).

Okullarda Suç: Öğrencilerin ve okul personelinin güvenliğini tehdit eden, eğitim ve öğretimi sekmeye uğratıp kalitesini düşüren her türlü kusurlu hareketlere suç denir.

Saldırganlık: Saldırganlık farklı yaklaşımlara göre değişik biçimlerde açıklanmıştır. Mesela duygusal tanımlara göre, öfke duygusunun yol açtığı bir davranıştır. Davranışsal tanımlara göre, niyet ne olursa olsun, bir başkasına bedensel veya ruhsal zarar veren her davranış saldırgan davranıştır. Toplumsal öğrenmecilere göre, saldırganlık da öteki davranışlar gibi model olma biçimindeki öğrenme süreçleri ile kazanılıyor. Engellenme ve saldırganlık

kuramına göre ise, her saldırgan davranışın temelinde bir engellenme vardır (Bakırcıoğlu, 2006: 197-198, Akt: Yazar, Bars, 2013:50).

Zorbalık: En genel şekilde okullardaki zorbalık, bir ya da birden çok öğrencinin kendilerinden daha güçsüz öğrencileri kasıtlı ve sürekli rahatsız etmeleriyle sonuçlanan ve mağdurun kendisini koruyamayacak durumda olduğu bir saldırganlık türü" olarak tanımlanabilir (Çınkır ve Karaman Kepenekçi, 2003). Bir insanın belirli bir süre boyunca sürekli tekrar eder biçimde birinin veya birilerinin isteyerek ve bilerek sözel, fiziksel veya psikolojik olarak olumsuz davranışlarına maruz kalmasına **zorbalık** denilir (Pişkin, Öğölmüş, Boysan, 2011: 4).

Vandalizm: Vandalizm, özel ya da tüzel kişilere ait menkul ya da gayrimenkul mala zarar vermeyi amaçlayan bireysel ya da toplu her türlü saldırganlık olarak tanımlanabilir (Dönmez ve Özer, 2009: 39).

Okul Güvenliği: Öğrenci ve okul personelinin okul içinden ya da çevreden kaynaklanan suç, şiddet, saldırganlık, zorbalık, hırsızlık, vandalizm, alkol, sigara ve uyuşturucu madde kullanımı, cinsel ve ırksal taciz gibi istenmeyen davranışlara karşı korunmaları ve okulda bir kriz ortamı yaratabilecek olağanüstü hallerde (örn. silahlı saldırı, yangın, deprem gibi) can güvenliklerinin en üst düzeyde sağlanmasıdır (Dönmez ve Özer, 2009: 7).

BÖLÜM II

KURUMSAL BİLGİLER VE LİTERATÜR TARAMASI

Bu bölümde araştırma ile ilgili literatür taramasına yer verilmiştir.

2.1. Okul

Okul, çocukların ve gençlerin yetişkinler dünyasına hazırlanabilmeleri için oluşturulmuş özel bir çevredir. Okulun temel misyonu, çocukları ve gençleri eğitmek ve yetişkinler dünyasına etkili bir şekilde yer alabilmeleri için onlara destek olmaktır (Öğülmüş, 1995: 16).

Okul öğrencinin yaşamında önemli yeri olan ve günlük yaşamının büyük kısmını geçirdiği yerdir. Okulun temel amacı öğrencileri akademik anlamda yetiştirerek topluma ve hayata hazırlamak, bu süreçte onları toplumun temel değerlerine uygun şekilde yetiştirmektir (Solak, 2009: 19).

Okul, sadece öğrenci ve öğretmenler için değil, aynı zamanda herkes için bir öğrenme yeri, gündelik yaşamın çevresinde biçimlendiği bir öğrenme merkezi olarak görülür. Yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası boyutları yanında, sosyal, kültürel, siyasal, ekonomik boyutları olan oldukça karmaşık sosyal birim ve gerçeklik alanıdır. Basit bir kavramsallaştırmayla okul, girdi-işlem-çıktı süreçlerinden oluşan açık bir sistem olarak tanımlanır (Şişman, 2011: 1-13).

2.1.1. Okulun Görevleri

Meb'e göre okulun sosyal, politik ve ekonomik olmak üzere 3 temel görevi vardır.

Okulun sosyal görevi çocuğa kültürü aşılaktır. Okul bu görevini yaparken kültürü hem korur, hem geliştirir.

Okulun politik görevi yetiştirdiği kuşağın toplumdaki devlet sistemine bağlılık göstermesini, liderlik yeteneği olan öğrencilerin seçilmesini eğitilmesini gerçekleştirmektir.

Okulun ekonomik görevi ise ekonominin beyin gücü ve insan gücü gereksinmesini karşılamaktır.

Bursalıoğlu (2011: 37) da okulun bu 3 temel görevinden bahsetmektedir. Okulun bu 3 temel görevi yerine getirebilmesi, önce eğitimin bir yatırım olarak görülmesine, sonra bu yatırımın memleketteki yatırım kaynaklarından en çok yararlanılacak biçimde yapılmasına bağlıdır.

Okulun işlevleri (Edirne MEM, 2011);

- *Eğitimin amaç ve süreçlerinin çeşitlenmesi,
- *Eğitime olan ilginin ve isteğin artması,
- *Eğitim mesleğinde daha çok uzmanlaşmak okulun yeni işlevleridir. Bunun yanında okul;
- *Sorumluluk duygusu kazandırır.
- *Öğrenciye toplum içinde nasıl davranması gerektiğini yaşayarak öğretir.
- *İş hayatı için temel bilgi birikimi hazırlanmasını sağlar.

Okulların başta gelen görevlerinden biri de çocuğun güvenliğini sağlamaktır. Bu görev okullara yasalarla verilmiştir. Örneğin yargıya yansıyan bir olayla ilgili olarak Danıştay kararında (12.Daire, 18.5.1972 gün ve E.71/851 s.k.) " ... çocukları ana ve babalarının gözetim ve denetiminden alıp kendi ajanlarının ellerine, onların gözetim ve denetimine bırakan idare, okul saatleri içinde bu denetim ve gözetimi aksatmadan sürdürmek zorundadır." denilirken, Milli Eğitim Bakanlığı ilköğretim Kurumları Yönetmeliğinin 82. maddesi ve Lise ve Ortaokul Yönetmeliğinin 61. maddesinde "öğretmenlerin okulun bina ve tesisleri, öğrenci mevcudu, yatılı, gündüzlü, normal veya ikili öğretim gibi durumları göz önünde bulundurularak okul müdürü tarafından düzenlenen nöbet çizelgesine göre normal öğretim yapan okullarda gün süresince, ikili öğretim yapan okullarda ise kendi devresinde nöbet tutmaları gerektiği" ifade edilmektedir. Bugün artık birçok görevinin yanında öğretmene verilen nöbet görevi ile okulların çoğunda, okulun ve öğrencilerin güvenliğini sağlamak olanaksızdır. Ayrıca öğretmenin kendi güvenliğini sağlayabilmesi de ayrı bir sorundur (Dönmez, 2001: 71).

2.2. Okul Güvenliği

Okul güvenliği Wanat'a (1996) göre öğrencilerin, öğretmenlerin ve diğer personelin kendilerini fiziksel, psikolojik ve duygusal bakımdan özgür hissettikleri yerdir. Stephens'a göre güvenli bir okul; öğrencilerin ve öğretmenlerin, gözdağı ve korku olmadan, sıcak ve içten bir ortamda öğrenebilecekleri ve öğretebilecekleri bir yerdir (Akt: Dönmez ve Özer, 2009: 7).

Güvenli okul, aslında uyumlu okuldur. Güvenli okullarda okul çalışanları ve öğrencileri arasında olumlu ilişkiler bulunur. Öğretmenlerin öğretmenlerle, öğretmenlerin öğrencilerle, öğrencilerin öğrencilerle ve okulda hizmetli olarak çalışanların öğrencilerle olan ilişkilerinde olumlu özellikler vardır (K. Ögel, I. Tarı ,C. Y. Eke, 2006: 18).

Güvenli okul sadece şiddetin veya saldırganlığın olmadığı okul olarak algılanmamalıdır. Güvenli okul kavramı; şiddet ve saldırgan davranışlara ilave olarak, taciz, cinsel istismar, uyuşturucu madde kullanımı ve bağımlılığı, kriz durumları; depresyon, yangın, sel, terörist

saldırıları, kimyasal ve nükleer sızıntılar, trafik ve savaş durumları gibi çok sayıda konuyu kapsamaktadır (Dönmez ve Özer, 2009: 7).

Okul güvenliği, çocuğun ya da diğer okul personelinin okula gitmek amacıyla evinden ayrılması anından başlayarak tekrar evine gelinceye kadar geçen tüm aşamaları içerir. Ev ile okul arasındaki güvenlik, özellikle taşınmalı eğitim yapılan okullar için daha büyük önem arz etmektedir. Okul güvenliği mekan açısından ele alınırsa (Işık, 2004);

1. Okul ile ev arasında güvenlik,
2. Okul içinde güvenlik,
3. Sınıfta güvenlik olmak üzere üç temel alandaki güvenliği kapsamaktadır.

Okul güvenliğinin boyutları, güvenliğin alanı ile ilgili boyutlar olarak ele alınabilir.

1. Arkadaşlarından gelecek şiddet olaylarına karşı güvenlik,
2. Öğretmenlerin fiziksel şiddetine maruz kalma konusunda güvenlik,
3. Tabî afetlere karşı güvenlik,
4. Sağlık ve temizliğe ilişkin güvenlik,
5. Cinsel istismara karşı güvenlik,
6. Psikolojik ve duygusal güvenlik,
7. Etnik ve siyasî görüş konularındaki güvenlik.

Caulfield'a (2000) göre ise güvenli algılanan okul, şiddet olaylarının az yaşandığı, öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin öğrenci disiplini ile ilgili konulardan çok eğitimsel görevlerine zaman ayırdıkları, herkesin kendine önemli algıladığı ve öğrenme için öğrencilere önemli fırsatlar sağlandığı okuldur. Güvenli algılanan okullar, eğitim verilen öğrenci grubunun destekleyicisi ve yardımcısıdır ve tüm öğrenciler için pozitif okul iklimiyle kişi-çevre uyumunun unsurlarını en üst düzeye çıkarmaya eğilimlidirler (Akt: Yılmaz, 2010: 14).

Güvenli okul, öğrencilerin düşüncelerini özgürce ifade etmeleri, öğrenmek için çalışırken öğretmenlerin ve diğer personellerin kendilerine yardımcı olmaları, kendilerini tehlikeden ve korkudan uzak ve güven ortamında hissetmeleridir.

Güvenli okul, gençlerin ve çocukların öğretmenlerden, okul yöneticilerinden ve okulda görevli kişilerden veya akranlarından şiddet görmediği ve şiddet görme korkusu yaşamadığı bir ortam olarak tanımlanmaktadır. Bunun yanı sıra, okulun sosyal ortamı, tasarımı, iç donanımı ile bütüncül bir güvenlik algısı sunması da güvenli okulun öne çıkan unsurlarıdır. Okullardaki güvenlik algısı öğrenciler için en az eğitim kadar önemli bir ihtiyaçtır. Ülkemiz eğitim kurumlarında verilen eğitimin başarılı olmasındaki en temel etkenlerden biri de eğitim –

öğretimin sağlandığı mekanlar olan okulların güvenli ve emin ortamlar olmasıdır. Eğitim kalitesinin artırılmasında, öğrencilere güvenli ve kendilerini uygun şekilde ifade edebilecekleri ortamların sunulması, gerçekleştirilmesi gereken en temel unsurdur. Okul ve okul çevresi güvenliği ve eğitim- öğretim başarısını karşılaştıran çalışmalar, okulda suç ve eğitim başarısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki ortaya koymaktadır (Karal, 2011: 1-2).

Güvenli bir okul ortamını tesis etmek ve sürdürmek okul yönetiminin önemli bir sorumluluğudur. Okulun örgütsel amaçlarını başarabilmesi, okuldaki tüm tarafların kendilerini her yönden güvende hissetmesine bağlıdır. Okuldaki gıda güvenliği, okulun emniyeti ve asayişinin temini, okulun afetlere karşı hazırlıklı olması, okulun fiziksel çevresinin güvenliği, okul çevresindeki trafik ile ilgili unsurların uygun şekilde düzenlenmesi, sağlık ve madde bağımlılığına ilişkin güvenlik gibi konular okul güvenliğinin özünü oluşturmaktadır. Okul yöneticileri, öğretmenler, eğitici olmayan personel ve ilgili tüm tarafların bu konularda birlikte çalışmaları gerekmektedir (Turhan ve Turan, 2012: 126).

Okul güvenliği ile öğrenci güvenliği iç içe girmiş kavramlardır. Okulda güvenliği hangi unsurlar tehdit ediyorsa öğrenci güvenliğini de aynı unsurlar tehdit etmektedir. Dolayısıyla okulda güvenlik adına alınacak tedbirler öğrenci güvenliği adına da alınacaktır. Zaten okullarda temelde öğrenciler için kurulmuş kurullardır. Okul güvenliğini sağlamada Okulun ödül ve disiplin kuralları öğrencilerin hangi durumlar karşısında nasıl davranacağını, olumsuz davranışlar karşısında nasıl cezalandırılacağını, olumlu davranışlar karşısında nasıl ödüllendirileceğini açık bir şekilde belirtmiştir. Böylece yüzlerce hatta binlerce insanın bir araya geldiği okullarda nasıl davranılacağı önceden belirtilmiş olunacak güvenlik anlamında sıkıntılar en az seviyeye indirilecektir.

Öğrenci güvenliği öğrencilerin korkusuzca, her türlü tehlikeden uzak, rahat ve emniyetli şekilde eğitim ve öğretim görmelerine denir. Öğrencilerin okulda bulunduğu her türlü ortamın (sınıflar, merdivenler, koridorlar, bahçe, oyun alanları, spor salonu, laboratuvar vb.) güvenli olması demektir. Güvenli okullar öğrencilere uygun davranışlar teşvik ederek öğrencileri toplumsal yaşama uyum sağlayacak, topluma sağlıklı ve sorumluluk duygusu taşıyan bireyler yetiştirecek, sosyal becerilerini, problem çözme becerilerini geliştirecek, faydalı bireyler yetiştirecek nitelikte olmalıdır.

Okul güvenliği, hem okul içi hem de okul dışı çevrenin değiştirilmesine yönelik düzenlemenin yapılmasını, saldırganlık ve benzeri istenmeyen öğrenci davranışlarını azaltmaya yönelik önlemlerin alınmasını ve okul programlarının etkili, sosyal ve birey odaklı hale getirilmesini amaçlar. Bu amaçların gerçekleştirilebilmesi ise yönetimin ve toplumun desteğinin sağlanması ile mümkündür (Baginsky, 2003, Akt: Çankaya, 2009:1). Okul güvenliği, öğretmenlerin ve öğrencilerin sahip oldukları hakları bilmek ve onları korumaya çalışmakla

birlikte, sadece çevresel düzenlemeler oluşturmak ile sınırlı değildir, aynı zamanda okul personeli, öğrenciler ve ailelere yönelik okula karşı güçlü bir bağlılık oluşturmak için okulu pozitif anlamda geliştirme sürecini de kapsamaktadır (Greene, 2005). Okul güvenliğinin temel amaçlarını genel olarak (Baginsky, 2003, Akt: Çankaya, 2009: 1) şu şekilde sıralamaktadır:

- 1- Öğrencilerin ruh sağlığına önem vermek,
 - 2- Öğrencilerin ve öğretmenlerin kendilerini güvenli bir ortamda olduklarını hissettirmek,
 - 3- Öğrencilerin ve öğretmenlerin okul ortamından zevk almalarını sağlamak,
 - 4- Okul üyelerini motive etmek,
 - 5- Öğrencileri geleceğe yönelik başarıya odaklamak,
- Özetle güvenli okul; ileride yaşanabilecek şiddet olaylarının ya da ileride sıkıntı oluşturacak herhangi bir durumun nasıl önlenebileceğine ilişkin tedbirler almaktır.

2.2.1. Güvenli Okulun Özellikleri

Dönmez ve Özer'e (2009: 9) göre güvenli okulun bazı özellikleri aşağıda verilmiştir:

*Okulda, bütün bireylerin kendilerini huzurlu ve rahat hissettikleri olumlu ve sıcak bir okul iklimi vardır.

*Öğrenci davranışlarıyla ilgili kurallar açık bir şekilde tanımlanmıştır.

*Okul bina ve ekleri açık bir şekilde korunur.

*Akademik başarıya odaklanılmıştır. Öğrenme ve verimlilik önemsenir ve herkesin başarılı olması beklenir.

*Okulda bireysel farklılıklara saygı duyulur.

*Bireysel ve psikolojik danışma, sanatsal, kültürel ve sportif faaliyetler gibi müfredat dışı etkinlikler düzenlenir.

*Farklı yollarla okul-aile işbirliği gelişmiştir.

*Öğrenci ve personel arasındaki olumlu ilişki önemsenir.

*Güvenlikle ilgili sorunlar açık bir şekilde tartışılır.

*Bütün öğrencilere eşit davranılır.

*Öğrencilerin duygusal ve sosyal gelişimine önem verilir.

*Öğrenciyle personel arasında açık bir iletişim vardır. Öğrenciler ihtiyaçlarını, korkularını ve endişelerini okul personeline açıkça söyleyebilir.

*Öğrencilerin, okulda tehlikeli durumlar yaşamasına neden olabilecek olumsuz davranışları ve bu davranışlarda bulunanları, korkusuzca yöneticilere ya da öğretmenlere rapor etmeleri için çeşitli yollar geliştirilir.

*İyi bir vatandaşlık ve karakter eğitimi verilir. Vatandaşlık ve karakter eğitimi ailede başladığı için aile ile işbirliği yapılır.

*Öğrenci ve okul personeli için tehlike oluşturan durumlar açık ve nesnel bir şekilde incelenir, çözüme ulaşmak için gerekli bilgi ve belgeler toplanır.

Bir okulun güvenli olup olmadığını belirlemek kolay değildir. Güvenlik pek çok faktörden etkilenir. Ancak okullarda güvenliğe ilişkin istatistiksel göstergelerden ve hükümet ve sivil toplum örgütlerinin raporlarından bazı sonuçlar çıkarmak ve buna göre değerlendirmeler yapmak mümkündür (Bucher ve Manning, 2005, Akt: Taşdan ve Memduhoğlu, 2007: 5). Güvenli bir okulun nitelikleri şöyle sıralanabilir (Taşdan ve Memduhoğlu, 2007: 5,6):

*Okulda güçlü bir liderlik, kendini işine adanmış öğretmen kadrosu, üst düzeyde toplumsal katılım vardır ve programların seçilmesinde öğrencilerin görüşleri dikkate alınır.

* Okulun fiziksel düzenlemeleri güvenlidir.

* Sorunları önlemeye ve okul güvenliğini devam ettirmeye yönelik politikalar tutarlı ve devamlı olarak uygulanmaktadır.

* Okul güvenliğine ilişkin önleyici programlar öğrenci özellikleri dikkate alınarak belirlenmektedir.

* Okul güvenliğine ilişkin önlem ve politikalar gözlenebilir yaklaşımlara dayanmaktadır.

* Öğretmen ve diğer çalışanlar okul güvenliğine ilişkin programları uygulama konusunda sürekli eğitilmekte ve desteklenmektedir.

* Okul güvenliğine ilişkin önlemler ve programlar sürekli gözlemlenmekte ve değerlendirilmektedir.

Güvenli bir okul ortamının özellikleri şu şekilde sıralanabilir (Bucher ve Manning, 2003 Mayer ve Leone, 1999; Peterson ve Skiba, 2001; Akt: Çalık, Kurt, Çalık, 2011: 3):

1. Olumlu ve destekleyici okul iklimi.
2. Kaliteli akademik öğretim.
3. Okuldaki planlama ve politika belirleme kararlarına öğrenci ve ailelerin katılımı.

4. Güvensizlik, kaygı ve üzüntü ile sonuçlanan zorlayıcı önlemlerin daha az kullanılması.

5. Danışmanlık hizmetlerinin sağlanması.

6. Şiddet önleme, çatışma çözümü ve krize müdahale plan ve programlarının olması.

7. Akran arabuluculuğu ve çatışma çözüm tekniklerinden oluşan önleme programlarının uygulanması.

8. Çevresel tasarımlar ve teknolojik buluşların, öğrencilerin ve eğitimcilerin güvenliğine katkı sağlayabilecek olanlarından yararlanma.

9. Okul güvenliğini sağlamak ve şiddeti önlemeye yönelik yazılı müdahale planlarının olması.

ABD Eğitim Bakanlığı tarafından tanımlanan sorumlu ve güvenli okul temel kriterleri şu şekilde belirtilmiştir (Geyin, 2007: 15):

* Okul, güçlü liderlik, öğretmen kadrosunu önemseme, aile ve toplum bağlılığı, programların ve politikaların düzenlenmesi ve öğrenci katılımına sahiptir.

* Okulun fiziksel çevresi güvenlidir ve okul çevresi politikaları okuldaki sorumlu davranışları ilerletmek ve desteklemek içindir.

* Önleme ve müdahale programları devamlı, koordineli ve etraflıdır.

* Müdahaleler öğrenci ihtiyaçlarının dikkatle değerlendirilmesine dayalıdır.

* Olaya dayalı yaklaşımlar kullanılır.

* Personele programları ve yaklaşımları tamamlamada eğitim ve destek yardımı sağlanır.

* Müdahaleler izlenir. Değerlendirmeler ölçülebilir.

2.2.2. Güvenli Olmayan Okulların Özellikleri

Yukarıda bahsettiğimiz güvenli okulun özelliklerinin olmaması ya da tam tersi özelliklerinin olması güvensiz okulların özelliğidir. Dönmez ve Özer (2009: 10) güvenli olmayan okulların özelliklerini aşağıda sıralamıştır:

*Okul olumsuz bir iklime sahiptir.

*Okul ve disiplin kuralları belli değildir ya da bu kurallar adil ve tutarlı uygulanmaz.

*Okul bina ve eklerinin tasarımı ve kullanımı kötüdür.

*Öğretmen ve okul yöneticileri, eğitimsel görevlerinden çok öğrenci disiplini ile ilgili konulara zaman ayırırlar.

*Okulda bireysel farklılıklar hoş karşılanmaz.

*Öğrencilerle personel arasında iletişim problemleri vardır. Öğrenciler yaşadıkları sıkıntıları personele anlatmaktan çekinirler.

*Öğrenci ve personelin okula bağlılığı zayıftır.

Erol'a (2009: 14) göre güvenli olmayan okullar şu özellikleri taşımaktadır:

1. Öğretimin etkisizliği ve dolayısıyla öğrenci başarısızlığı,
2. Tutarlı ve cezalandırıcı yönetimsel uygulamalar,
3. Öğretim imkânlarının yetersizliği ve öğrencinin kendini kontrol etmesine yönelik imkanların yokluğu,
4. İstenen davranışlara yönelik olarak açık olmayan beklentiler,
5. Kuralların uygulanmasına gerekli hassasiyetin gösterilmemesi,
6. Öğrencilerin bireysel farklılıklarına uygun olarak öğretimin bireyselleştirilememesi,
7. Kuralların açık, adil ve tutarlı olmaması,
8. Öğretmen ve yöneticilerin kurallara vakıf olmaması,
9. Yanlış davranışların görmezden gelinmesi,
10. Öğrencilerin kuralların meşru olduğuna inanmamaları,
11. Okulun büyüklüğü,
12. Öğretim için kaynakların yetersizliği,
13. Öğretmen yönetici iş birliğinin zayıflığı,
14. Yöneticinin pasifliği,
15. Cezalandırıcı öğretmen davranışları gibi faktörler sıralanabilir.

Amerika Ulusal Suç Önleme Konseyi (National Crime Prevention Council, 2003:9) güvensiz okulun şu özellikleri gösterdiğini belirtmektedir (Geyin, 2007:24,25):

- (1) Okul alanlarının düzenlenmesi ve kullanımında yetersizlik,
- (2) Kalabalık,
- (3) Yardımsever, tutarlı ve değişmez disiplin kurallarının olmayışı,
- (4) Çeşitlilik ve çok kültürlülüğü kabul etmeme,

- (5) Öğrenci yabancılaşması,
- (6) Risk altındaki öğrencilerin, öğretmenleri ve akranları tarafından ret edilmesi,
- (7) Okulun günlük işleyişinde öfke ve kızgınlık.

Bu gibi özelliklere sahip güvensiz okullarda; suç, şiddet, çeteleşme, zorbalık, hırsızlık, Vandalizm, sigara, alkol ve uyuşturucu madde kullanımı, okula silah, bıçak, vb. getirilmesi gibi problemler oluşmaktadır.

2.2.2.1. Okullarda Suç

Öğrencilerin ve okul personelinin güvenliğini tehdit eden, eğitim ve öğretimi sekmeye uğratıp kalitesini düşüren her türlü kusurlu hareketlere suç denir.

İstanbul'da bir okulu basan eli sopalı ve bıçaklı saldırganlar müdüre ve öğretmenlere saldırdı. Yaralanan müdür 1 hafta rapor alırken, veliler ayağa kalktı. Olay, Sultangazi ilçesinde bulunan bir ortaokulda yaşandı. İddiaya göre, okulda eğitim gören iki kız öğrenci birbirleri ile kavga etti. Daha sonra kavgaya ailelerde karışınca, olayda bir kişi bıçaklandı. Bıçaklanan şahıs okul bahçesine sığınarak yardım istedi. Okul görevlileri yaralıya yardım ederek hastaneye sevk edilmesini sağladı. Ancak daha sonra bıçaklanan şahsın yakınları ellerinde sopa ve bıçaklarla okulu basarak müdürü darp etti. Öğretmenlere küfürler eden saldırganlar okuldan kaçmayı başardı. Yaralanan okul müdürü Murat Özdemir, bir hafta rapor aldı (internethaber.com, 18.12.2013).

Okullarda öğrencilerin işlediği suçlar çocuk suçluluğudur. Genellikle bu suçlar hırsızlık, Vandalizm, çeteleşme, saldırı, uyuşturucu madde kullanımı, cinsel taciz, itaatsizlik, okuldan kaçma vb. suçlardır.

Suçun oluşmasına etki eden çeşitli faktörler vardır. Bu faktörleri daha ayrıntılı bir şekilde inceleyebilmek için Türkiye ile ilgili bazı istatistiklere göz atmakta yarar bulunmaktadır. İstatistiklere göre tahminen 9 milyon çocuk yoksulluk sınırının altındadır. Beş yüz bin kadar sokak çocuğu veya sokakta çalışan genç bulunmaktadır. Her gün üç bin çocuk veya genç sigaraya başlıyor. Bu çocukların %30 okula gitmiyor, büyük çoğunluğu gayet sağlıklı koşullarda çalışmak zorunda bırakılıyor. Doğal olarak bu olumsuz şartlar suça zemin hazırlamakta ve çocukların suça yönelmesinde önemli rol oynamaktadır (Solak, 2009:9).

Öğrencilerin küçük bir oranı mağduriyetlerini bildirmelerine karşın, kurban olma korkuları daha fazladır. Nolin ve arkadaşlarının yapmış oldukları bir araştırmaya göre (1995), okulda yada okula gidiş-dönüş yolunda, öğrencilerin %25'i zorbalık, fiziksel saldırı ve soygun korkusu bildirmiştir. Oysa, sadece %12'si zorbalık ve sadece %4'ü fiziksel saldırıya maruz kaldıklarını bildirmişlerdir. Bu durum, düşmanlık ve okula yabancılaşma duyguları hisseden öğrencilerin, şiddet ve bir suçla karşılaşmaktan daha çok korku duygusu geliştirmelerine meyledecekleri ile açıklanabilir. Bu mağdur olma korkusu, Okullarda kuralların yetersiz

uygulanması sonucunda ise, öğrencilerin daha fazla mağdur olma korkusu hissettikleri tespit edilmiştir (Miller ve diğ., 2005, Akt: Demirtaş, 2007: 42).

Schreck ve Miller (2003), toplum ve okul düzensizliğine yönelik öğrenci özellikleri, okul güvenlik yöntemleri ve öğrencilerin suç korkusu arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Ortaya çıkan sonuç, bayanlar, azınlıklar ve yakınında suçlu akranları olan öğrenciler en fazla suç korkusunu bildirmişleridir. Okulda suç korkusunun diğer önemli habercileri, öğrencilerin önceden mağdur olmaları, okula yönelik yabancılaşıma ve okul çetelerinin varlığı olarak tespit edilmiştir. Ayrıca, okuldaki güvenlik önlemlerinin varlığı (örneğin, metal detektörler, kilitli kapılar, gözetilen koridorlar) öğrencilerin suç korku olasılığını arttırdığı sonucu da ortaya çıkmıştır. Okul güvenliğine yönelik alınan aşırı önlemler doğrudan yada dolaylı olarak, okulda gerçekten bir suç eyleminin varlığına öğrencilerin inanmalarına neden olmasından ötürü bu durum öğrencilere, mağdur olma tehlikesinin gerçekte olduğundan daha büyük olduğunu düşündürür (Miller ve diğ., 2005, Akt: Demirtaş, 2007: 43).

2.2.2.1.1. Suç İşlemeye Yol Açan Faktörler

Miller vd. (2000) tarafından suça yönelten risk faktörleri dört gruba ayrılmış olup bunlar *arkadaş çevresi ile ilgili, okul ile ilgili, aileyle ilgili ve toplumla ilgili olanlar* olarak gruplandırılmıştır (Işık, 2006: 292).

Suç işlemeye yol açan etmenler şöyle sıralanabilir (K. Ögel, I. Tarı ve C. Y. Eke, 2006: 9).

1- Çocukların davranışlarını ve dürtülerini kontrol etmekte zorluk yaşamaları ve düşünmeden hareket etmeleri,

2- Hayal kırıklıklarına karşı toleranslarının düşük olması ve bir engellenmeyle karşılaştıkları zaman bununla nasıl başa çıkacaklarını bilmemeleri,

3-Sosyal becerilerinin zayıf olması ve sorunları ve çatışmaları çözmede, öfkelerini kontrol etmede ve iletişim kurmada problem yaşamaları,

4- Ailelerin çocuklarının eğitim yaşamını ihmal etmeleri,

5- Ailenin çocuğa olan ilgisinin zayıflığı ve çocuğun yaşamını takip etmekte başarısız olması,

6- Ailenin tutarsız ve sert disiplin uygulamalarında bulunması,

7- Aile iç çatışmaların olması,

8- Ev içinde şiddetin ve istismarın varlığı,

9- Çocuklarda madde kullanımı ve depresyon belirtileri olması bunların fiziksel ve ruhsal sağlıkları üzerindeki kötü etkileri.

Suç işleme riskini artıran faktörleri (Lumsden, 2001, Akt, Buluç, 2009: 36-37):

- 1.Okulda bulunan mekanların kötü kullanımı ve tasarımı,
- 2.Öğrenci sayısının aşırı derecede fazla olması,
- 3.Koruyucu disiplin prosedürleri yerine katı disiplin anlayışının hakim olması,
- 4.Risk altında bulunan çocukların öğretmenler ve aileler tarafından reddedilmesi ve ya dışlanması.

Suç işlemeye yol açan **mahalleden kaynaklı** risk faktörlerini Hawkins ve arkadaşları şöyle sıralamıştır (Kepenekçi ve Özcan, 2001: 154).

1.Yüksek oranda değişimin olması: Uzun süre aynı ortamı paylaşan kişilerin birbirine toplumsal bağlanma olasılığı daha fazladır. Yüksek taşınma olasılığı toplumsal bağlanma olasılığını düşürür.

2.Yoksulluk: Genel olarak uyuşturucu bağımlılığını ve suçu doğrudan artıran bir etken olarak bulunmamıştır. Fakat yoksulluk bir ara değişken olarak saptanmıştır.

3.Bireyin dahil olduğu grupta uyuşturucu kullanımının yaygınlığı ve şiddete karşı belirlenmiş kesin normların olmaması suç işleme olasılığını artırmaktadır.

Suçta bulaşmada etkili olan risk faktörlerine ilişkin literatür incelendiğinde geniş bir bilgi birikiminin olduğu görülmektedir (Kandakai vd, 1999, Akt, Işık, 2006: 291). Çocuk suçluluğuna ilişkin **psiko-sosyal** risk faktörlerini belirtmiştir. Bu nedenler;

1. Yeteneklerini kullanabilme konusunda bilişsel yetersizlikler,
2. Yeteneklerini toplumun kabul ettiği şekillerde ifade edebilme yeterliğinden uzak olma,
3. şiddete kurban olma,
4. Aile ilgisinin yetersizliği ve tek ebeveynli aileler olarak listelenmiştir .

Yapılan bir araştırmaya göre, okullarda öğretmenlerin en sık rastladıkları disiplin (suça ilişkin) problemleri olarak itişme kakışma türü davranışlar (%28), sözel olarak hakaret (küfürlü konuşma) (%26) ve hırsızlık davranışı (%19) sıralanmıştır (Harris vd., 1993, Akt, ışıık, 2006: 293).

Her ne kadar ergenlik, bazı kalıtsal etkenler, psikiyatrik sorunlar ve bedensel kusurların suçlulukta etkili olabileceği teorileri destek görüyorsa da, günümüzde daha çok çevre faktörlerinin etkili olduğu kabul edilmektedir. Sevgi yoksunluğu, yanlış ve ya eksik eğitim,

baskıcı disiplin yöntemleri, çocuk istismarı, iç ve dış göçlerin oluşturduğu kültür çatışmaları, gecekondulaşma, yöresel gelenek ve görenekler, ekonomik bunalımlar, çocuğun erken yaşta çalışmak zorunda kalması, parçalanmış aileler, ailede suçlu birey örnekleri ile kitle iletişim araçlarındaki şiddet ve suçlarla ilgili programlar çocukları suça iten nedenler arasında sayılabilir (Yağcı, 2009:93.) Suçun oluşmasında okulun rolü üzerinde durulacak olmasına rağmen, suçun oluşmasında önemli faktörler olan aile, toplum ve çevre faktörleri de etkilidir (Solak, 2009: 16).

2.2.2.1.2. Suçu Önleyici Faktörler

Hem yetişkinler için hem de çocuklar için suça mücadele etmenin en etkin yolu; suçun oluşumuna engel olmak, yani önleyici etkinlikler düzenlemektir. Bireyi suça iten etmenler üzerinde titizlikle çalışma yapılarak gerekli önlemler ve ıslah çalışmaları yapılabilirse, çocuğun suça sürüklenmesi engellenebilir.

Suç önleme genel bir ifadeyle; “suçun risk faktörlerinin ortadan kaldırılması veya suça karşı koruyucu faktörlerin etkinleştirilmesi” şeklinde tanımlanabilir. Alınacak önlemler, hem bireysel düzeyde, hem de toplumsal ve kurumsal düzeyde olabilir. Çünkü herkes bir ailenin, bir toplumun, bir iş yerinin veya bir okulun üyesidir. Ayrıca suçun önlenmesinde bireylerin, toplumun ve kurumların birbirine destek olması gerekir. Suçluluk olgusuyla mücadelede esası oluşturan nokta, suçun işlenmeden önce önlenmesidir. Bu ise toplum içindeki suç kaynaklarının kurutulması, suçun oluşumuna etki eden faktörlerin bertaraf edilmesiyle mümkün olabilir (Uludağ, 2001: 2-4).

a.Okulla İlgili Faktörler

Okullar bir yandan doğrudan eğitim ve öğretim ile toplumda suçun önlenmesine hizmet edebilirler, diğer yandan da öğrencilerin okul içinde suç işlemelerinin önleyici etkinlikleri uygulamaya geçirilebilirler. Okullarda suç önlemede kullanılacak etkinlikler şu şekilde özetlenebilir (Yağcı, 2009: 97-100):

1.Okul ve sınıf havasının demokratik olması gerekmektedir. Bu ilke, okul politikalarını etkileyecek kararlara çocuğun katılımını sağlamaya yönelik olarak yasalarda ve uygulamalarda önemli değişiklikler yapılmasını gerektirmektedir. Bunlar, eğitim sisteminde demokrasi ve hoş görüyü geliştirmek, öğrencilere yaşamlarını sorumlu yurttaşlar olarak sürdürebilme becerilerini kazandırmak bakımından çok önemlidir.

2.Okul binalarının güvenliğinin sağlanması gerekmektedir. Eğitim ve okul yöneticileri, okulun binası, alt yapı tesisleri, sınıfları, bahçesi ve çevresi gibi çocukların sağlıklı bir ortamda

eğitim görmelerini yakından ilgilendiren yerlerdeki sorunların çözümlenmesine çaba göstermelidir.

3.Okula alkol, uyuşturucu ve silah girişinin önlenmesi gerekmektedir. Çocuğun yaşama ve sağlıklı gelişme hakkını gerçekleştirebilmek için okulda okul dışında yeterli sağlık önlemlerinin alınması gerekmektedir.

4.Okulda uyulması gereken davranış kalıpları ya da disiplin kuralları tüm öğrenciler tarafından bilinir hale getirilmeli ve herkese aynı Şekilde uygulanmalıdır. Yasal olarak yasaklanmış olan dayak, eğitim kurumlarından kaldırılmalıdır.

5.Okullarda ğrencilerin beden ve ruh sağlığını bozan, onların kişilik gelişimlerini tehlikeye düşüren diğer bir olgu da sınıfların kalabalık olmasıdır.

6.Öğrencilere şiddete başvurmadan kendilerini nasıl koruyabilecekleri gösterilmeli, stres öfke yönetimi öğretilmelidir.

7.Öğrenciler takım çalışması yapmaya özendirilmelidir.

8.Okulda psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri etkili bir Şekilde yürütülmelidir.

9.Öğrencilere hukuk eğitimi verilmelidir.

10.ocuk Hakları Sözleşmesi'nin temel ilkelerinden bir diğer de eşitlik ilkesidir. Bu ilkenin amacı, hiç bir ayırım gözetilmeksizin bütün çocukların yeteneklerine ve ilgilerine uygun nitelikte bir eğitime kavuşturulmasıdır.

11.Öğrencilerde olumlu davranış değişikliği oluşturulmalıdır.

12.Ders dışı kültürel, sanatsal ve sportif etkinliklere yer verilmelidir.

Okullarda suç işlemeyi önlemek için fiziksel koşullarla ilgili düzenlemelerinde yapılması gerekmektedir. Bunun için okulların alması gereken önlemler şunlardır (School and Management, July, 1999, Akt, Kepenekçi ve zcan, 2001):

1.Okul binalarının ana yola yakın olmamasına çalışılmalıdır. Böylece okuldan gelebilecek olumsuz etkilerden okul korunabilecektir.

2.Caddeye bakacak pencereler konusunda özellikle titiz davranılmalıdır.

3.Ek binaların konumu dikkatli ayarlanarak ve çevrelerindeki yollar düzenlenerek kr noktalar giderilmeye çalışılmalıdır.

4.Özellikle ışıklandırmaya dikkat edilmeli ve güvenlik görevlilerinin görüş gücünü artıracak Şekilde binalar arasında uygun ışıklandırma sağlanmalıdır.

5.Okulun etrafında koruyucu duvarlar olmalıdır.

6.Okul giriş ve çıkış kapıları herkes tarafından kolayca görülebilmelidir.

7.Öğrenciler okula servis aracı ile geliyorsa bu araçların park yerleri, semtlere, öğrencilerin sınıflarına vb. göre ayrı düzenlenmelidir.

8.Okul binasına ve bahçede belli yerlere acil durum alarmları konulmalıdır.

9.Okula en yakın karakol ile işbirliği halinde olunmalıdır.

b. Aile İle İlgili Faktörler

Aile içerisindeki sıkıntılar, aile içi ilişkilerde yaşanan travmalar, ailenin-toplumun kültürünü oluşturan temel değerlerden uzaklaşmalar, aile birlikteliğini parçalayan bencil sapmalar, ailenin ritüellerinden uzaklaşmalar; aile bireylerini, özellikle de çocukları, gençleri kısa bir süreçte suça doğru sürüklemeye başlar (Uludağ, 2001:3).

c. Çevre İle İlgili Faktörler

Arkadaşlık ilişkilerinin, çocuğun düşünce ve duyu yönünden gelişimiyle ve toplumsal özellik kazanmasında önemli rolü vardır (Uludağ, 2001:4).

ç. Sistem İle İlgili Faktörler

Çocuk suçluluğunun her geçen gün daha fazla artması, çocuk suçluluğu ile mücadele eden kurumların bir koordinasyon içerisinde görev yapmalarını zorunlu hale getirmektedir.

d. Güvenlik Güçleriyle İlgili Faktörler

Suçü önlemede en önemli kurumlardan birisi de çocuk polisidir. Sadece suçü sürüklenen çocuklarla değil, suçü sürüklenme bakımından risk altında bulunan çocuklara yönelik birtakım suç önleyici çalışmalar da yapılmalıdır. Türkiye'nin de altına imza attığı Çocuk Hakları Sözleşmesi çocuklarla ilgili alınacak her türlü karar ve uygulamada çocuk için en iyi ve doğru olanın ve çocuğun yüksek yararının gözetilmesini esas almaktadır (Uludağ, 2001:6).

Duruhan ve Şad (2006), yaptıkları araştırmada çocuklar arasında suç oranının giderek arttığını belirlemiş buna karşın gerek okul içerisinde gerekse başta ailede olmak üzere, okul dışında öğrencinin suçü yönelmesini önleyecek çabaların yetersiz kaldığını ifade etmişlerdir. Suç türleri içinde en yaygın olanı intihar, hırsızlık ve gasp olarak belirlenmiştir. Hırsızlık ve

gasp'ta ailesi göçle gelen çocukların lehine anlamlı bir yığılmanın olduğu tespit edilmiştir (Yazar ve Bars, 2013: 56).

Konuyla ilgili bir araştırma sonuçlarına göre, suç olarak nitelen türden davranışlarda bulunan öğrencilerin %8.2'sinin herhangi bir arkadaş grubuyla ilişki kuramadıklarını ve bu konudaki çeşitli girişimlerinde grup dışına itilmiş oldukları saptanmıştır. Ayrıca, %34.5 oranında çocuğun, arkadaş çevresine uyum sağlamada güçlük çektiği gözlenmiştir (Yörükoğlu, 2000, Akt. Çalık, Kurt, 2009: 66). Bu durum öğrencilerin kalabalık okul ortamlarında olmalarının onların arkadaşlık ilişkileri kurabildikleri anlamına gelmediğinin göstergesi olarak kabul edilebilir. Okul ve sınıftaki etkinliklerin öğrencilerin ekip halinde ve işbirliği yapacakları şekilde düzenlenmesi, bu anlamda çocukların arkadaşlık gereksinimlerinin karşılanmasına katkı sağlayabileceği söylenebilir (Çalık ve Kurt, 2009: 66).

2.2.2.2. Okulda Şiddet

Şiddetin sözlük anlamı “sertlik, katı ve kaba davranış, bedene zor uygulama, bedensel zedelenmeye neden olma, kişisel özgürlüğü zor yoluyla kısıtlama, büyük güç, haşinlik, rahatça gelişmesini ya da tamamlanmasını engellemek üzere bazı doğal süreçlere, alışkanlıklara vb. yersiz kısıtlamalar getirme” şeklinde belirtilmektedir. Şiddetin yol açtığı zarar kişisel ya da toplumsal olabilir, kimi zamanda tarihte örneklerini gördüğümüz şekilde “yok etme” sonucuna varabilir. Şiddeti yalnızca “fiziksel zarar” ile açıklamak yeterli değildir. Ruhsal anlamda bireyde ya da toplumsal boyutta etkileri, değişken sürelerde olabileceği gibi, zaman içinde kalıcı etkileri de ortaya çıkabilir. Şiddet biçimlerine göre gözden geçirildiğinde, **fiziksel, duygusal-psikolojik, sözel, cinsel, ekonomik** ve daha pek çok davranış şeklinde karşımıza çıkar (Ü. C. Atman, 2004, 71, Akt. Geyin, 2007: 26).

Şiddet; bireyin kendine, başkasına, bir grup ya da topluluğa karşı fiziksel gücünü kasıtlı olarak gerçekten ya da tehdit amacıyla kullanılması sonucunda ölüm, psikolojik hasar, yoksun bırakma ve gelişme bozukluğu gibi olası sonuçlara neden olan durumlardır (WHO, 2012, Akt. Yazar ve Bars, 2013: 51).

Okulda şiddet, gelişme ve öğrenmeyi engelleyen, okul atmosferine zarar veren suça yönelik eylemlere ve saldırganlığa işaret etmektedir. Okuldaki şiddet öğretmenden öğrenciye, öğrenciden öğretmene ve öğrenciden öğrenciye yönelik olarak gerçekleştirilebilmektedir (Yazar ve Bars, 2013: 53).

Toplumdaki yaygın kanının aksine araştırmalar eğitimde fiziksel cezanın başarılı olmadığını; övgü, ödüllendirme gibi olumlu güdülemelerin daha etkili olduğunu göstermektedir. Fiziksel ceza öğrencinin okuldan korkmasına, özgüvenini yitirmesine neden olurken, davranışı daha kötüleştirmekte, saldırgan ve yıkıcı tutumları artırmaksa, sınıf düzenini bozma, eşyalara

zarar verme, öğretmenlere karşılık verme, yalan söyleme gibi olumsuz davranışları artırmaktadır. İstenmeyen davranışı değiştirme konusunda fiziksel cezanın etkisi geçicidir. Bir süre sonra yinelenen olumsuz davranışta sonuç alabilmek için giderek cezanın şiddetinin artırılması gerekir.

Şiddet kapsamında ele alınabilecek davranışlar farklı biçimlerde ortaya çıkabilmektedir. Bu davranışlar aşağıdaki biçimde sınıflandırılabilir (Pişkin, Ögülmüş, Boysan, 2011: 6-8):

Olweus'a (1999) göre şiddet, bir kimsenin fiziksel olarak ya da herhangi bir nesne kullanarak, diğer bir bireyi ciddi biçimde yaralaması ya da zarar vermesidir. Aslında şiddet de bir saldırganlık biçimi olmakla birlikte, temel özelliği "fiziksel gücün kullanımına" dayalı olmasıdır. Şiddetin, zorbalık ve saldırganlıkla benzeşen yönlerinin yanı sıra kendine özgü özellikleri de bulunmaktadır (Gökler, 2009: 3).

Milliyet'in (02.06.2013) verdiği habere göre Veysel Karani Mahallesi Nursi Sokakta dün akşam saatlerinde meydana gelen olay iddialara göre şöyle gelişti. Aynı okulda okuyan K.A (14) ve okuldan arkadaşı R.Ö (14) henüz bilinmeyen bir nedenle tartıştı. İki çocuk arasındaki tartışma giderek büyüyünce K.A., okul arkadaşı R.Ö' yü üzerindeki tabancayla vurarak öldürdü. Cinayetin ardından K.A., polis tarafından gözaltına alındı. Polis K.A' nın yakınlarını oturdukları binadan güçlükle çıkarıp mahalleden uzaklaştırdı. Hayatını kaybeden R.Ö' nün yakınları ise karşı tarafın evini ateşe verdi, 4 katlı bina tamamen yanıp kullanılamaz hale geldi. Bir mahalle sakini olayla ilgili olarak, "Çocuk tabancayı alıp, diğer çocuk kaçarken onu caddede arkasından vuruyor, ikisi arkadaş yazık. Gece de evi yaktılar" diye konuştu.

2.2.2.2.1. Şiddet Türleri

A) Fiziksel şiddet:

Fiziksel şiddetin temelinde zorbanın mağdura bilinçli olarak fiziksel zarar verme amacı vardır. Bu tür şiddetin bir ucunda saç çekme kulak çekme gibi mağdurun canını acıtıcı görece hafif eylemler yer alırken, diğer ucunda mağdurun yaralanmasına hatta ölümüne neden olabilecek travmatik eylemler yer alabilir. Fiziksel şiddet kapsamında ele alınabilecek eylemler arasında şunlar sayılabilir:

1. Saç ve kulak çekme, itme, dürtme
2. Kolunu ya da bacağına bükme, ısırma

3. Omuz, kafa atma, başını duvara veya sıraya vurma, herhangi bir cisimle (sopa, cetvel vb.) vurma
4. Tokat atma, yumruk atma
5. Kesici aletlerle saldırma veya korkutma (bıçak, muşta, tornavida, maket bıçağı vb.)
6. Ateşli ve patlayıcı silahlarla (tabanca, kuru sıkı vb.) saldırma ya da korkutma

B) Sözel Şiddet:

Herhangi bir kişiye yönelik olarak sistemli bir biçimde yapılan, kişinin benliğini, psikolojik ve sosyal gelişimini, ruhsal bütünlüğünü etkileyen olumsuz yargılar, atıflar ya da sözel davranışlardır. Örnekler:

1. Bedensel özellikleriyle (boyu, kilosu, diş yapısı, saçı, ten rengi, vb.) alay etme
2. Konuşma tarzı, aksanı ya da şivesiyle alay etme
3. Adı ya da soyadıyla dalga geçme
4. Kaba ve çirkin sözlerle (aptal, geri zekalı, ezik, vb.) hitap etme
5. Sözel olarak tehdit etme

C) Dışlama:

Mağduru dışlamak amacıyla yalnızlığa mahkum etme veya buna teşebbüste bulunma, etkinliklere davet etmeme, haber vermeme, yok sayma en yaygın dışlama eylemleri arasında yer almaktadır. Aşağıda bu kapsamda ele alınabilecek diğer örneklere yer verilmektedir:

1. Grup dışına iterek yalnızlığa terk etme
2. Görmezden gelme, yok sayma (konuşmama, sorularına yanıt vermeme, vb.)

D) Söylenti Çıkarma ve Yayma:

Bu şiddet türünde zorba, mağdurun aleyhinde dedikodu yaparak, asılsız söylentiler çıkararak, bu söylentileri yayarak mağduru arkadaşları arasında zor duruma düşürmeye çalışır. Bu şiddet türüne aşağıdaki eylemler örnek verilebilir:

1. Arkadaşlarını mağdura karşı kışkırtarak aralarının bozulmasına çalışma
2. Mağdur hakkında dedikodu yapma, söylenti çıkarma ve yayma
3. Mağdur hakkında çeşitli yerlere çirkin yazılar yazma

4. Mağduru öğretmene, müdüre veya başka bir yetiškine haksız yere Őikâyet etme

E) EŞyalara Zarar Verme

Bu Şiddet türünde zorbanın bilerek ve isteyerek mağdurun özel eşyalarına ve sahip olduklarına zarar vermesi söz konusudur. Bu Şiddet türünün diğer örnekleri aşağıda yer almaktadır:

1. Mağdurun eşyalarını zorla alma.
2. Para ya da okul harçlığını zorla elinden alma
3. EŞyalarına kasıtlı olarak zarar verme (yırtma, kırma, atma, vb.)

F) Cinsel Şiddet:

Bu Şiddet türünde, zorbanın mağdura cinsel olarak rahatsızlık vermesi ve onu istismar etmesi söz konusudur. Cinsel Şiddetin türleri arasında Şunlar sayılabilir:

1. Cinsel amaçlı dokunma
2. Cinsel içerikli sözlerle sarkıntılık yapma
3. Cinsel anlamı olan hareketler (el, kol, göz hareketi, vb.) yapma
4. Cinsel içerikli söylentiler çıkarma ve yayma
5. Birileri hakkında cinsel içerikli duvar yazıları yazma

Yukarıda sıralanan Şiddet türleri arasında en yaygınının sözel Şiddet olduğu görölmektedir. Araştırmalardan elde edilen verilere göre erkeklerin kızlara oranla hem daha fazla fiziksel Şiddet uyguladıkları hem de fiziksel Şiddetin mağduru oldukları, kızların ise daha çok dolaylı Şiddeti tercih ettikleri söylenebilir

Dönmez'in (2010) yaptığı araştırma sonucunda da ilköğretim okul yöneticilerin okulda öğrenciler arasında karŐılaŐılan Şiddet türü davranış biçimlerine ilişkin görüşlerine bakıldığı zaman sözel Şiddet türü en baskın faktördür. Bu faktörü bedensel, duygusal ve cinsel faktörler izlemiŐtir. İlköğretim okul yöneticilerinin öğrenciler arasında en az gözlemledikleri Şiddet türü ise kurumsal Şiddet türü olarak ortaya çıkmıştır (A.Dönmez, 2010).

Dokuz Eylül Üniversitesi'nce Türkiye genelinde 11-16 yaş grubunda yer alan ilköğretim öğrencilerinin katılımıyla yapılan araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin % 44' ünün Şiddete maruz kaldığı ve bu Şiddet olaylarında, dayanan % 31' lik oranla öne çıktığı belirtilmektedir. Şiddete maruz kalan öğrencilerin % 47' sini erkeklerin oluşturduğu saptanırken, bu çocukların

% 76,55`inin anne ve babasının arasında şiddetli geçimsizlik olduğu ve annenin baba tarafından dövüldüğü ortaya çıkmıştır. Araştırmaya katılan çocuklardan % 31,55`inin dayığa maruz kaldığı, eşyalarına zarar verilenlerin oranının % 8,52, gaspla karşılaşanların oranının % 4,27, cinsel bir davranışa zorlananların oranının ise % 1,74 olduğu anlaşılmıştır. Araştırma, % 17,01 ile şiddet olaylarının daha çok evde geçtiğini ortaya koyarken, bunu % 14,19 ile okul, % 12,09 ile de sokak izlemektedir. Çocukların başkalarına karşı uyguladıkları şiddeti belirlemeyi hedefleyen araştırma ise öğrencilerin % 24,45`inin çabuk sinirlendiğini ortaya koymuştur (Durmuş ve Gürkan, 2003).

Şiddet her beş gençten birini etkilemektedir. Her gün 160 000 öğrenci, saldırı, korkutma ve zorbalıktan nedeniyle okulu bırakmaktadır (Druck ve Kaplowitz, 2005, Akt. Baran, 2008: 58).

2003 Youth Risk Behavior Survey'e göre okuldaki lise öğrencilerin 1/3`ü fiziksel bir kavgaya katılmıştır. Öğrencilerin en az % 4`ü kavga nedeniyle oluşan yaralanma sonucu tedavi görmüştür (Ohene ve ark., 2006, Akt. Baran, 2008: 58).

Baran (2008) "Öğretmenlerin Ve Öğrencilerin Görüşlerine Dayalı Olarak Okullarda Şiddet ve Okul Güvenliğinin İncelenmesi: Keçiören Örneği" adlı çalışmada; öğretmenlerin % 72.6 sınıfın son bir yıl içerisinde okul içerisinde şiddet ve suç olaylarının gerçekleştiğini ve bu durumun öğretmenlere kaygı verdiğini bildirmiştir.

Durmuş ve Gürkan (2003), yaptıkları çalışmada lise öğrencilerinin şiddet ve saldırganlık eğilimlerini çeşitli değişkenler açısından ele almıştır. Araştırma sonucunda okulun masa ve sandalyelerini kasıtlı olarak kırma bunların üzerini kazma veya çizme, tekme atarak duvarların boya ve badanasını kirletme, okul sınırları dışında meydana gelen ve bazı öğrencilerin yaralanmasıyla sonuçlanan kavgalar, okuldaki çeşitli öğrenci grupları arasında toplu kavga olayları ve okulda bazı öğrencilerin paralarının çalınması ya da özel eşyalarının kaybolması öğrenciler tarafından en çok sergilenen şiddet ve saldırganlık olayları olarak belirlenmiştir.

Balıkesir' de Atatürk Anadolu Lisesi'nde iki öğrencinin kavgası ölüme bitti. Sağ göğsüne tekme yiyen 14 yaşındaki Harun Alver yaşamını yitirdi. Olayla ilgili 12'nci sınıf öğrencisi 17 yaşındaki Ş.A. gözaltına alındı (K-Haber.com,12.11.2013).

Yapılan bir Gallup araştırmasına göre, halkın okullardaki şiddetin nedenine ilişkin olarak okullardaki çatışmalarla baş etmede okul çalışanlarının yetersiz gördüğü bulunmuştur (Elam ve Rose, 1994, Akt. Işık, 2006: 293).

2004 yılında İstanbul'daki okullarda suç ve şiddetin yaygınlığı adlı çalışma sonucunda 1 yıl içinde lise öğrencilerinin yarına yakını fiziksel kavgada bulunmuş. Bu oran erkeklerde kızlara oranla 5 kat fazla çıkmıştır. Bu kavga sonucu yaralanmaların %15,4 olduğu tespit

edilmiştir. Ve bu oran erkeklerde kızlara göre 3,6 kat daha fazla çıkmıştır. Ateşli silah taşıyanların oranı %9,8 bulunmuş ve erkekler kızlara oranla 7,2 kat daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Çalışanların %10 çeteye girmiş ve bunların %3 kendi istekleriyle çeteye üye olduğunu belirtmiştir. Yine aynı çalışmada ergen ve çocuklarda görülen şiddet 15-16 yaşlarında en yüksek seviyeye çıktığı tespit edilmiştir. 16-17 yaşlarında çetelere katılma oranı artmaktadır. Bu yaşlardan sonra çeteye girme oranı azalmaktadır. Hayat boyunca en az bir şey çalanların oranı %8,6 olarak tespit edilmiş, kız ve erkek arasında bir farkın olmadığı belirtilmiştir (Ögel, Tarı, Eke, 2005:6, 7).

2.2.2.2.2. Şiddete Neden Olan Faktörler

Buka ve Earls'e göre şiddete neden olan bir çok faktör vardır. Bunlardan bazıları aşağıda verilmiştir (Akt: Pehlivan, 2008: 9-10):

Bireysel Faktörler

- 1) Anti-sosyal davranışın varlığı
- 2) Düşük zekaya sahip olma (özellikle sözel yeteneğin düşüklüğü)
- 3) Dikkat bozukluğu/hiperaktiflik
- 4) Öğrenme güçlüğü
- 5) Motor-beceri gelişiminin yetersiz olması
- 6) Doğum öncesi ve sonrası komplikasyonlar
- 7) Küçük düzeyde bazı fiziksel anormallikler.

Ailesel Faktörler

- 1) Ebeveynsel denetimin/gözetimin yetersizliği
- 2) Çocukların sosyalleşmelerinde ebeveyn katılımının yetersizliği
- 3) Ebeveynsel disiplinin yetersizliği
- 4) Aile bireyleri arasında suç davranışın varlığı
- 5) Ebeveynlerin çocuklarına kötü muamelede bulunmaları veya onları ihmal etmeleri
- 6) Esler arasındaki evlilik ilişkilerinin zayıflığı, ebeveynlerin boşanmaları ve ayrılmaları
- 7) Büyük aile yapısı (Buka ve Earls,1993:51, Pehlivan, 2008:11)

Toplumsal Faktörler

- 1) Akran baskısı
- 2) Uyuşturucuyu elde edebilme ve kullanma
- 3) Şiddetin yaygınlığı
- 4) Suçlu arkadaş grubunun varlığı/çete oluşumları
- 5) Din, dil, etnik köken, fiziksel görünüm, sosyal sınıf ve cinsiyete dair ön yargılar
- 6) Yüksek düzeydeki geçici nüfus ve ekonomik yoksunluk
- 7) Şiddet davranışını sıradan ve normal olarak görülmesini sağlayan bir kültürel yapının varlığı
- 8) Silahlara erişim kolaylığı
- 9) Televizyonlardaki şiddete tanıklık etme

ABD Ulusal Araştırma Konseyi, okulların aşağıdaki belirtilen dört özelliğinin okuldaki şiddeti artırdığını belirtmiştir (Özen, Gülaçtı, Çıkkılı, 2004:148).

1. Okulda sınırlı bir alanı öğrenci sayısının görece yüksek oluşu.
2. Okulların öğrencileri karşı karşıya getirmekten kaçınma kapasitelerinin sınırlılığı
3. Öğrencilerde öfke, dargınlık ve reddetme duygularına katkı yapabilen, alışlagelmiş (rutin) davranışların ve tek düzelğin neden olduğu bıkkınlık
4. Okul binasının kötü tasarlanmış olması

2.2.2.2.3. Şiddet Olaylarının Önlenmesinde Okulun Rolü

Okulda şiddet olaylarının meydana gelmesini önlemek için dikkat edilmesi gereken hususlar aşağıdaki gibi sıralanabilir (Mayer ve Leone, 1999; Peterson ve Skiba, 2001; Bucher ve Manning, 2003, Akt. Çalık ve Kurt, 2009:72,75):

*Olumlu ve destekleyici okul ikliminin yüksek düzeyde olmalıdır. Böyle ortamlarda suç ve şiddet olayları daha az yaşanmaktadır.

*Kaliteli akademik öğretim ve akademik zorluğun üstesinden gelmede önleyici önlemler alınmalıdır. Başarı güdüsünü doyuramayan öğrenciler suç ve şiddet olaylarına daha fazla karışmaktadır. Bu yüzden okul ve sınıftaki etkinlikler tüm öğrencilere kendini ortaya koyma ve başarılı olma fırsatı vermelidir.

*Okuldaki planlama ve politika belirleme kararlarına öğrenci ve ailelerin katılımı sağlanmalıdır.

*Güvensizlik, kaygı ve üzüntü ile sonuçlanan zorlayıcı önlemlerin daha az kullanılması sağlanmalıdır. Aksi takdirde okuldaki şiddet olayları daha da kötüleşebilmektedir.

*Danışmanlık hizmetlerinin sağlanması öğrenci davranışlarının daha sağlıklı bir şekilde çözümlenerek yorumlanmasını sağlayacaktır.

*Şiddet önleme, çatışma çözümü ve krize müdahale etmede önceden nasıl davranılacağına bilinmesi için plan ve programlarının hazırlanması daha sağlıklı olacaktır.

*Akran aracılığı ve çatışma çözüm tekniklerinden oluşan önleme programları şiddet olaylarının önlenmesinde öğrencilerin katılımı hem kolaylaştırıcı hem de önleyici katkı sağlamaktadır. Diğer yandan öğrencilere öfke yönetimi, takım çalışmaları, çatışma çözme teknikleri gibi sosyal beceriler kazandırılması onların şiddet olaylarına karışmalarını önleyebilir.

*Çevresel tasarımlardan ve teknolojik buluşlardan öğrencilerin ve eğitimcilerin güvenliğine katkı sağlayabilecek buluşlardan yararlanma.

*Okul güvenliğini sağlamak ve şiddet olayına yanıt verebilmek için yazılı müdahale planlarının hazırlanması.

Milliyet'in 01.11.2012 de verdiği habere göre Zonguldak Valiliği tarafından Zonguldak il sınırları içindeki tüm eğitim ve öğretim kurumlarını kapsayan emrinde şöyle denildi: "Okulla hiçbir şekilde ilişkisi olmayan, okulda bir yakını olsa bile bunu bahane ederek suistimal eden, okul içinde, bina ve bahçe çevresinde, görünür konumda olmasa bile eğitim-öğretim kurumlarının yakınında, geliş-gidiş güzergahlarında bekleyen, gezinen, bunu alışkanlık haline getiren, dolayısıyla öğrenciler, öğretmenler ve okul yönetimi üzerinde olumsuz baskı oluşturarak eğitim ve öğretimin sağlıklı yapılmasını dolaylı da olsa engelleyen şahısların, toplulukların ve açıkta satış yapan herhangi bir belgesi olmayan satıcıların, eğitim-öğretimin devam ettiği günlerde ve saatlerde, öğrencilerin giriş-çıkış saatlerinde okul çevresinde beklemesi, gezinmesi ve bulunması yasaktır." Söz konusu emirde, alınan karara uymayanlar hakkında Kabahatler Kanunu'nun, 'Emre itaatsizliği' düzenleyen 32'nci maddesi uyarınca cezai işlem yapılması istendi.

Suçlu çocukların büyük bölümünde okula devamsızlık düzeyinin yüksek olduğu saptanmıştır. Bundan ötürü okullar öğrencilerin devam düzeylerini en üst düzeye çıkarmalıdır. Bunu yaparken okulda öğrencinin ilgisini çekecek aktiviteler yapmalı, öğrencilerin sosyal duyuşsal, bilişsel ihtiyaçlarını karşılayıcı çalışmalar yapmalı ve öğrencilere kendilerini gerçekleştirici ortamlar oluşturulmalıdır.

2.1.2.2.4. Şiddet Olaylarının Önlenmesinde Öğretmenin Rolü

Suç ve şiddetin önlenmesinde öğretmenin rolünü şu şekilde sayabiliriz (MinnesotaUniversty, 1999, Akt. Buluç, 2009: 33):

- *Öğretmenlerin kendi sınırlarını ve sorumluluklarını bilmesi,
- *İyi bir dinleyici olması,
- *Empati becerisi,
- *Başkaları ile işbirliğine ve yardıma açık olması,
- *Fiziksel ve ruhsal olarak sürekli kendini koruması olarak sınırlanabilir.

Şiddet, öğrenciler için olduğu kadar öğretmenler için de sorun oluşturmaktadır.

Okul toplumun bir parçası olması nedeniyle bireysel, toplumsal ve ailesel kaynaklı nedenlerin tetiklediği şiddetin yansıdığı, görülebilir hale geldiği yerlerin başında gelmektedir. Okulda şiddet kavramı; okul iklimi üzerinde olumsuz sonuçlar doğuran sağlıklı ve etkili sürecine zarar veren davranışlardan kaynaklanmaktadır. Okulda şiddet öğrenci-öğrenci, öğretmen-öğrenci, okul yönetimi-öğrenci arasındaki fiziksel duygusal olumsuzluktaki zarar verici baskı ve saldırganlık içeren etkileşimleri kapsamaktadır (Edirne MEM, 2012).

2.2.2.3. Saldırganlık

Saldırganlık, öfke, düşmanlık, rekabet, engelleme, korku gibi durumlardan kaynaklanan ve karşıdakine zarar vermeyi, onu durdurmayı, ona engel olmayı ya da kendini korumayı hedefleyen fiziksel, sözel veya sembolik her türlü davranış olarak tanımlanmaktadır (Budak, 2005:648,649, Akt. Yazar ve Bars, 2013: 50). Çete savaşları, okul çatışmaları, kabadayılık, trafik canavarlığı ve taciz davranışları saldırganlığa örnek verilebilir. Genel bir ifadeyle saldırganlık başka bir kişiye zarar vermek amacıyla yapılan herhangi bir davranıştır (Plotnik, 2009:200, Akt. Yazar ve Bars, 2013: 50).

Saldırganlık, canlıların temel dürtülerinden, bir diğer ifadeyle, doğuştan getirdiği içgüdülerinden biridir (Gökler, 2009:2).

İnsanlar Neden Saldırgan Davranışlarda Bulunurlar?

Yavuzer'e (2011:44) göre saldırganlığın nedenleri hakkındaki kuramlar vurguladıkları konuya göre çeşitlilik göstermektedir. Freud, McDougall, Lorenz gibi pek çok araştırmacı doğuştan insanlarda saldırganlık dürtü ya da içgüdülerinin bulunduğunu ileri sürmüşlerdir

(Freedman, Sears ve Carlsmith, 1989: 194). Bandura (1977) ise, çocukların saldırgan davranışları başkalarını gözleyerek ve model alarak öğrendiklerini belirtmektedir. Bunun tersi de doğrudur. Çocuklar saldırgan olmayan modelleri gözleyerek saldırgan olmamayı da öğrenirler. Saldırganlığın bireysel ve çevresel özelliklerin etkileşimi sonucunda oluştuğunu öne süren görüşler de bulunmaktadır. Bu görüşlere göre, bireysel özellikler, sosyal ve duygusal zorluklar, düşük benlik saygısı, akranları tarafından dışlanma ve akademik başarısızlıktır (Miller, 1994). Çevresel özellikler ise; yoksulluk, alt sosyo-ekonomik düzey, işsizlik, ailenin çocuklara yönelik denetim eksikliği, çocuklara sosyal desteğin sınırlı oluşu, çocuğa uygun model olma yetersizlikleri ve aile içi çatışmalardır (Coie vd., 1993). Günümüzde de ergenlerdeki saldırgan davranışların bireysel ve sosyal faktörlerin bileşimi sonucunda oluştuğu görüşü yaygındır.

Efiliti'ye (2006) göre ise insandaki en doğal duygulardan biri de öfkedir. Öfke ise saldırganlığın duygusal temellerinden birini oluşturmaktadır. Kişinin, kaygı ve korku gibi, hoş olmayan bir durumda verdiği ilk tepkilerden biri öfkelenmektir. Saldırganlık ise, genel olarak öfkenin doğrudan ifadesi olarak ortaya çıkmaktadır (Köknel, 1995). Toplumda duygusal, sözel, fiziksel, cinsel, siyasi ve benzeri birçok şekilde saldırganlıkla karşılaşmaktadır (Özgüven, 2001).

Bireyin çocukluktan itibaren zihinsel, duygusal, sosyal ve psikoseksüel gelişimi, öğrenmeleri, aldığı modeller, tecrübeleri, olaylara yüklediği anlam, beklentileri, kontrol (denetim) odağının yönü kısacası fenomenal alanı saldırganlık eğilimini ve türünü etkileyen önemli bireysel farklılıkları oluşturduğu ifade edilebilir. Erman (2000)'e göre ailede ve okulda öğretilecek olumlu davranışlar ve kendini denetleme yeteneği hem çocuğun olumlu yönde gelişmesini hem de daha az saldırgan davranışlar göstermesini sağlayacaktır. Bu çerçevede bireysellik olarak nitelendirilen kişilik yapısının saldırganlığa etkisinin bilinmesi alana kuramsal katkılar sağlayacaktır (Efiliti, 2006: 215).

Okullarda ortaya çıkan saldırganlık türlerini çeşitli kategorilerde sıralamak mümkündür Bunlar (Moeller, 2001, Akt. Yavuzer, 2011: 45):

1-Düşük Düzeyde Saldırganlık: Kötü sözler söyleme, itme, dürtme, olumsuz sözler içeren duvar yazıları yazma ve hırsızlık yapma gibi davranışları kapsamaktadır.

2-Taşınmaz Mala Karşı Saldırganlık (Vandalizm): Okulda kullanılan mallara kasıtlı olarak zarar verme, yangın çıkarma gibi okullarda ciddi zararlar ortaya çıkaran eylemler olarak tanımlanmaktadır.

3-Tehditler: Öğrencinin diğer bir öğrenciyi açık bir şekilde tehdit etmesi durumunu içerir. Öğretmenlerin raporuna göre okullarda çok fazla yaşanan durumlardan bir tanesidir.

4-Fiziksel Saldırganlık: Alay etme, zorbalık, cinsel saldırı, tecavüz, tartışma, kavga etme, silah taşıma ve kullanma tehdidi ya da kullanma, çocuk kaçırmaya, rehin alma, bombalama ve bıçaklama gibi davranışlar fiziksel saldırganlık kapsamındadır.

Ayan'a (2007) göre öğrencilerin saldırganlık davranışları ailede yaşayan birey sayısı, annenin davranış tarzına göre farklılaşırken, öğrencinin kökeni, anne ve babanın eğitim düzeyi ve mesleği, ailenin gelir düzeyi, ailenin kararları alma biçimi, anne ve baba arasında şiddet olması değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır.

Öğülmüş (1995) Okullarda (Liselerde) Şiddet ve Saldırganlık adlı araştırmasında 'okul sınırları içinde ve okul sınırları dışında bazı öğrencilerin yaralanmasıyla sonuçlanan kavgalarla ilgili, öğrencilerin lise türüne göre dağılımını incelemiş ve anlamlı bir ilişki bulmuştur. Araştırmada Genel lise mezunları, okul sınırları içinde ve dışında bazı öğrencilerin yaralanmasıyla sonuçlanan kavga olaylarının daha sık meydana geldiğini belirtmektedirler. Bu sonuç araştırmacı tarafından genel liselerde endüstri meslek liselerine göre bu tür olayların daha sık ortaya çıktığı şeklinde yorumlanmıştır. Bu araştırmalar da denenceyi desteklemektedir.

Yalçın'ın (2007) elde ettiği bulgulara göre, ailesinden algıladığı destek düzeyi düşük, orta, yüksek olan öğrencilerin saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı farklar bulunmuştur. Lise öğrencilerinin ailelerinden algıladıkları destek düzeyi düştükçe saldırganlık düzeyleri yükselmektedir. Destekleyici aile ortamında yetişen bireyler, saldırganlık davranışlarına daha az başvurmaktadır (Yalçın, 2007; Akt, Yazar ve Bars, 2013: 54).

Ülkemizde yapılan araştırmalar da okullarda saldırganlık ve şiddet olaylarının dikkat çekici oranda olduğunu ortaya koymaktadır. (Öğülmüş, 1995; Pişkin, 2003; Karaman-Kepenekçi ve Çınkır, 2003; Durmuş ve Gürkan, 2005; Yavuzer, Gündoğdu ve Dikici, 2009). Özcebe vd. (2006) Ankara ilinde üç farklı lisede son üç ay içinde öğrencilerin %16.1'inin şiddete maruz kaldığını, %8.8'inin şiddet uyguladığını, %20.6'sının hem şiddete maruz kaldığını hem de şiddet uyguladığını ve herhangi bir nedenden dolayı öğrencilerin şiddet olayı ile karşılaşma oranının %45.5 olduğunu saptamışlardır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Araştırma Komisyonu Raporuna (2007) göre, 2006-2007 öğretim yılında son üç ay içerisinde ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin %22'sinin fiziksel, %53'ünün sözel, %26,3'ünün duygusal ve %15,8'inin cinsel şiddet ile karşılaştığı saptanmıştır. Ayrıca öğrencilerin %35,5'inin fiziksel, %48,7'sinin sözel, %27,6'sının duygusal ve %11,7'sinin cinsel şiddet uyguladığı saptanmıştır.

İstanbul'da 13 okulda 799 öğrenciyle yapılan şiddetin okula bağlı nedenleri ve alınabilecek önlemler konulu bir araştırma, okuldaki şiddetle öğretmenin tutumu arasında çok yakın ilişki bulunduğunu göstermektedir. Mertoğlu vd. (2008) tarafından yapılan araştırmanın sonuçlarına göre, olumsuz öğretmenlerin görev aldığı okulda, öğrencilerin şiddet algısı

artmaktadır. Okul yöneticisinin davranışı, okulun imkanları, öğrencinin okula aidiyet duygusu, şiddeti etkileyen diğer faktörler arasında yer almaktadır. Araştırmanın sonuçlarına göre en önemli faktörün öğretmenin tavrı olduğu saptanmıştır. Araştırmacılar, okulun fiziki şartları, araç gereçleri, müfredat programı ne kadar iyi olursa olsun, eğer öğretmen yeteri kadar donanımlı değilse, iletişim becerilerine sahip değilse, sınıf yönetimini bilmiyorsa, öğrenciyi tanımıyorsa okullarda şiddet olaylarının önlenemediğini belirtmektedirler. Araştırma bulgularından biri de, öğrencilerin olumlu ve olumsuz öğretmenleri tanımlama şekilleridir (Akt: Yavuzer, 2011: 49).

2.2.2.3.1. Şiddet ve Saldırganlık Olaylarına Yönelik Öneriler

Şiddet ve saldırganlık olaylarına ilişkin öneriler Durmuş ve Gürkan'a (2003) göre 2 boyutta ele alabiliriz. Bunlar:

1. Ailelere yönelik öneriler

- Çocuklarının sorunlarıyla daha yakından ilgilenilmelidirler.
- Şüpheli davranışlara karşı daha dikkatli olunmalıdır.
- Çocuklarla iletişime açık olunmalıdır, gelişim özellikleri dikkate alınarak gelişim görevlerini yerine getirmeleri için uygun ortam ve fırsatlar sağlanmalıdır.
- Çocuklarının zor durumlarında hep ilk olarak başvuru kişiler olunabilmelidir.
- Okul idaresi ve öğretmenlerle işbirliği yapılmalıdır.

2. Yetkililere yönelik öneriler

• Millî Eğitim Bakanlığı, okullarda meydana gelen şiddet ve saldırganlık olaylarına karşı gerekli yasal düzenlemeleri yapmalıdır.

• Okul yönetimleri okulların içindeki şiddet ve saldırganlığı önleme ve başa çıkma stratejileri geliştirmelidir.

• Okul çalışanların şiddet ve saldırganlık olaylarını tüm yönleri ile tanımalı ve öğrenciler üzerindeki olumsuz etkileri konusunda bilinçlendirilmelidir. Bu konuda hizmet içi eğitim ve seminerler verilebilir.

• Empati, sevecen ve şiddet, saldırganlık içermeyen çatışma çözme stratejilerine programlarda yer verilerek, eğitimcilerin de bilgi, beceri ve tutumlarını değiştirerek yeni bilgi, beceri ve tutumlar geliştirmeleriyle bu sorununun aşılabileceği belirtilmektedir.

• Sınıf içinde ve dinlenme aralarında öğrencileri dikkatle izlemeli, şüpheli durumlarda gerekli tedbirleri alarak güvenlik birimlerini ve idarecileri haberdar etmelidirler.

• Maddî imkânsızlıklar çeken ailelerin çocukları devlet eliyle okutulmalı ve ailelere asgarî düzeyde devlet güvencesi sağlanmalıdır.

Özetle; okulun iklimi ve kültürü, öğrenci ve okul çalışanlarının özellikleri, okulun fiziksel ve sosyal özellikleri okullarda saldırganlık ve şiddet içeren davranışların ortaya çıkmasında etkili olmaktadır (Yavuzer, 2011: 47).

Saldırganlık ya da saldırı davranış diğer kavramlara göre daha genel ve kapsamlı bir kavramdır. Zorbalık ve şiddet ise saldırganlığın alt boyutudur.

2.2.2.4. Okulda Zorbalık

Zorbalık da bir tür saldırganlık olmakla birlikte, herhangi bir davranışın zorbalık olarak nitelendirilebilmesi için sadece “saldırganlık” özelliği taşıması yeterli değildir. Aynı zamanda taraflar arasında “eşit olmayan güç ilişkisinin olması”, bunun “süreklilik” özelliği taşıması ve “kasıtlı” olarak yapılması gibi bir takım özellikleri de barındırması gerekmektedir (Olweus, 1999, Akt: Dönmez ve Özer, 2009: 27). Örneğin bedensel veya zihinsel yönden birbirine eşit güçlere sahip iki bireyin tartışması ya da kavga etmesi saldırganlık özelliği taşır; ancak zorbalık olarak nitelendirilemez. Ancak süreklilik özelliği taşımasa bile, şiddetli düzeyde ortaya çıkan saldırganca bir davranışın da zorbalık olarak nitelendirilebileceğini belirtmektedir.

Pişkin (2011: 4) akran zorbalığını aşağıdaki gibi tanımlamaktadır:

Zorbalık olarak nitelenen davranışların görüldüğü yerlerden biri de okuldur. Okulda genellikle öğrencinin kendi akranları tarafından sergilenen zorbalık, bir ya da birden çok öğrencinin kendilerinden daha güçsüz öğrencileri kasıtlı ve sürekli olarak rahatsız etmesiyle sonuçlanan ve kurbanın kendisini koruyamayacak durumda olduğu bir saldırganlık türüdür. Akran zorbalığı, tekme atma, tokat vurma, itme, çekme gibi fiziksel olabileceği gibi; sataşma, alay etme, dalga geçme, kızdırma, hoşla gitmeyen isim takma, küçük düşürücü sözler söyleme gibi sözel; dedikodu ve söylenti çıkarıp yayma, arkadaş grubundan dışlayarak yalnızlığa terk etme gibi dolaylı ya da para veya diğer eşyalarını zorla alma, almakla tehdit etme, eşyalarına zarar verme gibi davranışsal olarak da ortaya çıkabilir

Zorbalığı sadece fiziksel şiddet olarak düşünmemek gereklidir. Zorbalık bazı öğrenciler için psikolojik gerginlikler sonucu bir patlama -tepkisel zorbalık davranışı- ve bazı öğrenciler için ise bir iletişim kurma ve kontrol biçimi -aktif zorbalık davranışı- olmaktadır. Tepkisel öğrencinin bir kontrol problemi vardır. Aktif zorbalık davranışında ise kişi problemlili davranışının ve karşıdakini incittiğinin farkındadır. Bu durumda zorbalık, bir iletişim kurma ve sosyal etkileşim stratejisi olarak kullanılır (Pişkin, Ögülmüş, Boysan, 2011: 4).

Zorbalık (kaba güç) veya *taciz* kavramları şiddet kapsamında değerlendirilir. ABD’de

geliştirilen Güvenli Okul Programı'nda okul zorbalığı; fiziksel, sözel, psikolojik, cinsel, ırkçı ve ilişkisel olarak türlere ayrılmıştır. Buna göre; vurma, itme, yumruk-tekme atma, tükürme, eşyalara zarar verme gibi davranışlar **fiziksel zorbalık**; ad takma, alay etme, sataşma, iğneleme, istemedikleri ya da yanlış olduğunu bildiği bir şeyi yapma konusunda mağduru tehdit etme, ona meydan okuma **sözel zorbalık**; dışlamak, küçük düşürmek, şaka yapmak, hakkında çirkin dedikodu yapmak ve söylentiler yaymak, mağdur hakkında notlar yazıp birbirlerine vermek, baskı yaparak gözdağı vermek, bir kişinin suçunu mağdura yüklemek, rezil etmek, bakışlarla ya da mimiklerle tehdit etmek **psikolojik zorbalık**; hoş karşılanmayan cinsel yorumlar, uygunsuz dokunmalar, mağdurun cinsel yönelimi hakkında dedikodu yaymak **cinsel zorbalık**; ırkı, milliyeti, etnik kökeni ve geçmişi ile ilgili olumsuz yorumlar ve ayrımcılık yapmak **ırkçı zorbalık**; gruptan dışlamak, görmemezlikten gelmek, soyutlamak, dedikodular yaymak, güvenini zedelemek, topluca dışlamak, yüksek sesle konuşarak mağdurun hakkında konuşulduğunu kendisine duyurmak, dış görünüşü ile ilgili olarak onu küçük düşürmek, küfürlü mesajlar, notlar, mektuplar, çizimler, e-postalar göndermek ve telefon aramaları yapmak da **ilişkisel zorbalık** olarak tanımlanmıştır (Taşdan ve Memduhoğlu, 2007: 73).

Pişkin, Öğülmüş, Boysan'a (2011: 6) göre zorbalığın ayırt edici özellikleri aşağıdaki gibidir:

1- Zorbalık, bilinçli olarak yapılan ve mağdura fiziksel, zihinsel, sosyal ya da psikolojik zarar verme amacı güden söz ve/veya eylemlerdir.

2- Zorbalık olarak nitelenen davranışların belli bir süre boyunca tekrarlanma özelliği vardır. Bu yönüyle zorbalık, bir kez gerçekleşen diğer saldırgan davranışlardan farklıdır. Örneğin, ayda en az 2-3 kez her hangi bir zorbalık türüne uğrayanlara mağdur, ayda en az 2-3 kez zorbaca eylemlerde bulunanlara da zorba denir.

3- Zorbalığa uğrayan kişilerin kendini koruyamayacak ve savunamayacak durumda olması söz konusudur.

4- Zorbalar eylemlerini bireysel veya grupla yapabildikleri gibi, kurbanlar da bu eylemlerden bireysel ya da grup olarak zarar görebilmektedirler.

5-Zorbalar, saldırgan davranışlarına genellikle mazeretler bulur ve zorbalıkla sosyal, psikolojik veya başka kazanımlar elde ederler.

Zorbalığın yaygınlığı dünyanın çeşitli ülkelerinde yapılan araştırmalarla ortaya konmuştur. Hazler ve arkadaşlarının (1992) çalışması, Amerikan öğrencilerinin %90 gibi bir oranda zorbalıkla bağlantılı problemler yaşadığını göstermektedir. Çeşitli ülkelerdeki çalışmalar, öğrencilerin ortalama olarak %15'inin zorbalık olaylarında aktif olarak yer aldığını ortaya koymaktadır. Bir başka ifadeyle öğrencilerin hemen hepsi sıradan zorbalık olayları ile ara sıra karşılaşırken %10-20'si kronik hedef durumundadır. Nansel ve arkadaşları (2001:2094) 6-

10. sınıf Amerikan gençlerinden %29,9 öğrencinin orta düzeyde veya sıklıkla zorbalıkla karşılaştığını bildirmiştir. Bu, 3,2 milyon öğrencinin orta veya ciddi düzeyde zorbalığa uğradığına işaret etmektedir (Kartal, 2009: 144).

Çalık, Özbay, Özer, Kurt, Kandemir'in (2009) yaptığı araştırmanın ortaya koyduğu sonuçları göz önüne alarak, okul ikliminin olumlulaştırılmasının, okullarda öğrencilerin zorbalık davranışlarının önlenmesinde izlenebilecek etkili bir yol olduğunu söylemek mümkündür.

Totan (2007), "Okulda zorbalığı önlemede eğitimciler ve ebeveynlere öneriler" adlı çalışmada okulda şiddetin bir boyutu olan zorbalığın tanımını yapmak, okullardaki yaygınlığını belirterek eğitimciler ve ebeveynlere zorbalığı önleyici önlemler sunmayı amaçlamıştır. Çalışmanın sonucunda okullarda zorbalığı önleme faaliyetleri düzenlenirken okulda çalışan tüm personel ve çevrede bulunan diğer bireylerin hazırlanacak önleme planlarında yer alması gerektiği belirtilmiştir.

Okul zorbalığı konusunda ülkemizde Karaman-Kepenekçi ve Çinkır (2001) tarafından lise öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada, öğrencilerin sıkça karşılaştıkları zorbalığın bedensel zorbalık olduğu ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin % 44'ü itme, %30'u saç kulak çekme ve %28'i bedene yönelik kaba şakalarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin % 46'sı ad takma, %40,8'i sürekli takılma ve %29'u lâf atma kategorilerinde yer aldıklarını, yine çalışmaya katılan öğrencilerin % 43'ü cinsel içerikli sözler söylenmesi, %22'si sarkıntılık olayları ile ara sıra karşılaştıklarını belirtilmektedirler.

Zorbalık ile baş etmede okul yönetiminin, öğretmenlerin, öğrencilerin ve ailelerin Elliot (1997) tarafından aşağıda belirtilen gerçekleri her zaman göz önünde bulundurmalarında yarar vardır (Karaman Kepenekçi, Çinkır, 2003: 241):

1. Kimse zorbalığa maruz kalmayı hak etmez.
2. Gerek ad takma, gerek gruptan dışlama, itme yada zorlama olsun, zorbalık her zaman zalimliklidir.
3. Ciddi zorbalıklar asla görmezlikten gelinemez.
4. Zorbalık her zaman zorba ile mağdur arasında eşit olmayan gücü içerir.
5. Zorbalığa başvurarak bundan kolaylıkla sıyrılanlar, zorbalığı isteklerine kolayca ulaşmanın bir yolu olarak görecektirler. Bu tür davranışlar onların okul sonrasındaki yaşamlarında da devam edebilir.
6. Arkadaşlarının zorbalığa maruz kaldığını izleyen öğrenciler, zorbalığa müdahale edemediklerinden dolayı mutsuz olurlar.

7. Zorbalığa maruz kalan öğrenciler depresyona girebilirler. Kendilerine saygıları düşük, güvensiz, çekinken ve öfkeli olurlar.

8. Zorbalığa maruz kalan öğrencilerin zorbalığı durdurmak için yetişkinlerin yardımına gereksinimi vardır.

Zorbalığın önlenmesi için, öncelikli olarak bu tür olayların kimler tarafından kimlere uygulandığı, hangi tür ortamlarda, ne zaman, neden gerçekleştiğinin belirlenmesi gerekmektedir. Önleme çalışmalarında yöneticilere, öğrencilere, ailelere, topluma bir takım görevler düşmektedir. Biz yöneticilerin zorbalığı önlemede ya da en az seviyeye düşürmede ne tür çalışmalar yapması gerektiği üzerinde duracağız.

2.2.2.4.1.Zorbalığın Önlenmesinde Yöneticilere Düşen Roller

Dönmez ve Özer'e (2009: 34) göre zorbalığı önlemede yöneticilere bir takım önerilerde bulunmuştur. Bunlar:

1-Okulunuzda yaşanan zorbalığın kapsamı hakkında bilgi edinin.

2-Okulunuzda zorbalığın yaşandığı oyun alanları, derslikler, koridorlar, tuvaletler, kantin ve benzeri yerlerde öğrencileri yakından takip edin.

3-Zorbalık hakkında bilgi sahibi olmaları için öğretmenlere ve diğer okul personeline zorbalık hakkında hizmet içi eğitim olanakları tanıyın.

4-Okulunuzda zorbalıkla ilgili davranış kuralları geliştirin. Öğrencilerin ve velilerin bu kurallardan haberdar olmasını sağlayın.

5-Ailelerin öğrencilerin öğretim süreçlerine, okul etkinlik ve projelerine katılımını sağlayarak okul-aile arasındaki bağları geliştirin.

6-Öğrencilerin mağdur oldukları zorbalık olaylarını okul personeli/yöneticilerine iletmelerini sağlayacak güvenilir bir rapor etme sistemi oluşturun.

7-Olumlu ve istendik davranışlarda bulunan öğrencileri ödüllendirmek için bazı stratejiler geliştirin.

8-Öğrencilerin özel yeteneklerini, hobilerini ve ilgilerini kullanarak öz-saygı oluşturabilecekleri ve bireysel farklılıkları oluşturabilecekleri okul ve sınıf düzeyinde etkinlikler düzenleyin.

2.2.2.5.Vandalizm:

Vandalizm son zamanlarda oldukça ön plana çıkan popüler bir kavramdır. Kelime anlamı yıkmak, bozmak, parçalamak, tahrip etmek, hasar meydana getirmek anlamlarına gelen

vandalizm aslında kelime olarak yeni popüler olmasına karşın her zaman hayatımızda karşılaştığımız bir durumdur. Bir çok ülkede önemli bir toplumsal problem olan vandalizm ülkemizde de önemli bir sorun olma eğilimi göstermektedir.

Sanat eserlerinin, bankların, ya da masaların çakı ile kazındığını, sokak aralarına park edilen otomobillerin sert cisimlerle çizildiğini vb. sık sık duymuş ya da bu tür olaylara şahit olmuşsunuzdur. Belediye otobüslerinin koltuklarını yırtmak; telefon kulübelerini tanınmaz hale getirmek; park, bahçe, dinlenme alanları, otobüs durakları gibi kamuya açık alanlardaki eşyaları ve sanat eserlerini kırmak, parçalamak, kesmek ya da oynamak; okul binaların camlarını ve ampullerini kırmak, sıraların üzerlerini kazımak, gibi eylemler yapan kişilere tahripçi (vandal), kamu mallarına zarar vermeye yönelik olan bu tür eylemlerde bulunma eğilimine de tahripçilik (vandalizm) adı verilmektedir (Özen, Gülaçtı, Çıkıllı, 2004: 144).

Vandalizm, özel ya da tüzel kişilere ait menkul ya da gayrimenkul mala zarar vermeyi amaçlayan bireysel ya da toplu her türlü saldırganlık olarak tanımlanabilir (Dönmez ve Özer, 2009:39).

Okul vandalizmi ise okula bilerek ve kasıtlı olarak zarar vermedir. Masa ve sıraların çizilmesi, kırılması, masaların, duvarların, kapıların üzerine yazı yazılması, camların kırılması okul vandalizmine örnek gösterilebilir.

Akbaba ve Dilekmen tarafından yapılan bir araştırmada okul sıralarının değişik oran ve içerikte yazılıp çizildiği ya da kirletildiği belirlenmiştir. Öğülmüş(1995) yapılan bir araştırmada öğrencilerin %76,6'sı okulun masa sıralarını kasıtlı olarak kıran, bunların üzerini kazıyan veya çizen, tekme atarak duvarların boya ve badanasını kirleten öğrencilerin bulunduğunu belirtmiştir (Dönmez ve Özer, 2009: 39).

2.2.2.5.1. Vandalizmin Nedenleri

Öğrencileri etkileyen bir çok faktör öğrencilerin okula zarar vermesine neden olmaktadır.

Tahripçiliğin ya da Vandalizmin nedenleri, ya tahripçinin (Vandal) kişilik özellikleri ve güdüleriyle ya da tahripçiliğe yol açan çevresel özelliklerle açıklanmaktadır (Özen, Gülaçtı, Çıkıllı; 2004: 146).

Vandalizmin kişisel özelliklerden kaynaklandığını savunan bazı araştırmacılar vandalizmi kamu mallarına amaçsızca, düzensizce zarar veren anlamsız davranışlar olarak açıklamaktadırlar. Vandalizmin çevresel özelliklerden kaynaklandığını düşünen bazı araştırmacılar ise vandal davranışların anlamsız ve amaçsız olmadığını çevreye bir mesaj verilmek istendiğini belirtmişlerdir. Bir mekanın, o mekanı kullanacak kişilerin denetimine olanak

tanınmayacak şekilde tasarlanmış olması tahripçiliği artıran bir sebep olarak öne sürülmüştür (Burcu, Danacıoğlu, Vazsony, 2007: 26).

Pek çok araştırmacı, vandal davranışlara neden olan etkenleri açıklamak için Cohen tarafından yapılan Vandalizm sınıflandırmasını kullanmıştır (Dönmez ve Özer, 2009: 40-42):

1-Yağmacı Vandalizm: Para ya da eşya edinmek amacıyla yapılan vandalizm türüdür.

2-Kinci Vandalizm: Kişinin kendisine karşı yapıldığını düşündüğü gerçek ya da hayali bir haksızlığın intikamını almak için başvurduğu tahripçilik türüdür.

3-Taktikçi Vandalizm: Kişinin bir amaca ulaşmak için bilinçli olarak zarar verdiği vandalizm türüdür.

4-Oyunsu Vandalizm: Bu tür tahripçiliğin ortaya çıkmasında kötü niyet ögesinin rolü azdır. Bunlar daha çok çocuklar arasındaki yarışma duygusu, merak ve becerilerin sergilenmesi sonucunda ortaya çıkar.

5-İdeolojik Vandalizm: Taktikçi vandalizm gibidir. Ancak vandal davranışlar ideolojik mesaj vermek için yapılır.

6-Kötü Niyetli Vandalizm: Bir kişiye olan öfke ve saldırganlığın tepkisel bir eylemle dışa vurmaya içeren vandalizm türüdür.

2.2.2.5.2. Vandalizmin Önlenmesi

Okullarda yaşanan vandalizm olaylarının önlenmesi veya azaltılabilmesine yönelik programların etkili bir şekilde planlanması, uygulanabilmesi ve sonuçlanabilmesi için öncelikli olarak, bu tür davranışların hangi yerlerde ve kimler tarafından gerçekleştiğinin öğrencileri bu davranışa iten bireysel ve çevresel etkenlerin belirlenmesi gereklidir. Ancak unutulmamalıdır ki belli bir vandalizm türünü önlemede etkili olan bir program başka bir vandalizm türünü önleyemeyebilir. Vandalizmi önlemeye yönelik yaklaşımlar 4 başlık altında toplanabilir. Bunlar (Dönmez ve Özer, 2009: 43-46):

1-Eğitim yoluyla vandalizmi önleme: Vandalizmin doğası ve sonuçları ile ilgili öğrencilere eğitim vermektir.

2-Sosyal programlar ile vandalizmi önleme: Halkı toplum içerisinde yaşanan problemlerin üstesinden gelmeye yönlendirir. Bu amaçla toplumda var olan informal kontrol ve sosyal normlardan yararlanır.

3-Adli suç sistemi aracılığıyla vandalizmi önleme: Adli suç sisteminin pek çok amacı vardır. Bu amaçlardan biri suçun önlenmesidir. Örneğin Mayhew ve arkadaşlarına (1993) göre yaşanan vandalizm olaylarının %73'ünün polise bildirilmediği ve ancak %56'sının resmi

kayıtlara geçtiği tahmin edilmektedir. Bu açıdan bakıldığında vandalların adli suç sistemi ile çok fazla sorun yaşamadığı söylenebilir. Ancak yapılan bazı araştırmalarda polis tarafından yakalanma ve dava edilme korkusunun vandalizmin önlenmesinde etkili olabileceği belirtilmiştir.

4-Çevresel bazı değişikliklerle vandalizmi önleme: Vandal davranışlarda bulunanların neden bu davranışlarda bulunduğu ve davranışın sonuçlarının belirlenmesinden çok suçun işlenmesini güçleştirmek için çevresel değişikliklerinin yapılmasına odaklanmaktadır. Bu davranışlarda bulunanların kolay tahrip etme becerilerine müdahale etmektir.

Okullarda suçun, şiddetin, saldırganlığın, zorbalığın ve vandalizmin önlenmesi ağır cezai yaptırımlarla değil ancak sağlıklı ve olumlu bir okul aile ve toplum işbirliği ile sağlanabilir.

2.3. GÜVENLİ OKUL ORTAMININ OLUŞTURULMASI

Okulların güvenliklerinin istenen düzeyde sağlanması için okul güvenlik politikalarının oluşturulması gerekir. Okul güvenlik politikası şu noktaları kapsayabilir (Barhan, 2001, Akt, Taşdan ve Memduhoğlu, 2007: 76):

Okulun adı ve sorumlularının kimler olduğu, güvenliği ne boyutta kimlerin sağlayacağı, yapılacak çalışmaların kimler tarafından hangi koşullarda gerçekleştirileceği bütün kişi ve kurumların beklentileri yazılmalıdır. Ayrıca, öğrenci güvenliğini sağlamaya yönelik kurulan iletişimin niteliği, uygulamaların ayrıntıları olan kazalara ait durum raporları, ilk yardım uygulamaları, okul araç-gereç ve bina çevresine ait bakım raporları, acil durumlarda ulaşılabilecek kaçış yollarına ait ayrıntılar, okulda depolanmak zorunda olan risk taşıyan materyallerle ilgili bilgileri açıklayan bölümler sayılabilir (Dew, 1995, Akt, Taşdan, Memduhoğlu, 2007: 77).

Öğrenci davranışlarını kontrol yaklaşımlarının geliştirilmesi, çatışma çözme stratejilerinin uygulanması, öğrenciler ile uygun iletişimin geliştirilmesi yolu okul güvenliğine katkı getirir. Okullarda suç işleme ve tacize maruz kalma bakımından risk altında bulunan öğrenciler belirlenerek bu öğrencilere yönelik önlemler alınmalıdır. Okul güvenliğinin sağlanmasında pozitif okul ikliminin oluşturulması önemlidir. Okulda öğretmenler, öğrencilerin kültürel ve gelişimsel özelliklerini bilerek, onları anlamaya çalışmalıdırlar (Bucher ve Manning, 2005, Akt, Taşdan ve Memduhoğlu, 2007:77).

Okulların şiddeti önleme ve güvenlik konularını gayretle izlemeye devam etmeleri gerekirken birlikte, bu problem şimdilerde öğrencilerin iyi oluşunu destekleyen ve akademik başarıyı artıran kapsamlı çabaların içine entegre edilmektedir. Bu anlamda kamu okullarına, yüksek akademik standartlara ulaşmak için çalışmanın yanında şiddet ve diğer suçların olmadığı okul ortamını oluşturma misyonunu sürdürmeleri önerilmektedir. Okul güvenlik planına dengeli yaklaşımın bir örneği olarak şiddeti önlemede üç düzeyli kapsamlı bir yaklaşım önerilmiştir. Bu

yaklaşımın temeli ve ilk düzeyi, tüm öğrenciler için pozitif disiplin ve akademik başarı oluşturmak amacıyla okul çapında önlemeyi kapsar. İkinci düzey, tüm öğrencilere uygun erken müdahale çabaları gerektirir. Üçüncü düzey ise, okulda şiddet olaylarına katılmış veya şiddet mağduru olmuş öğrenciler için yoğun ve eşgüdümlü hizmetleri kapsar. Bu planın, her bir okulun kendine özgü ihtiyaçlarına yönelik olması ve desteklemesi için, okullar tarafından sürekli izleme ve yeniden değerlendirme çalışmalarının yapılması gereklidir. Etkili okulun bir işareti onların ilerlemeyi değerlendirmesi ve kararlarının veri kullanımına dayalı olarak alınmasıdır. Bu yüzden, okulda şiddet olaylarını ve okul güvenliği ile ilgili okul koşullarını izlemek, güvenli ve etkili bir okulu yaratmanın temel bir boyutudur (Furlong ve diğ., 2005, Akt, Çalık, Kurt, Çalık, 2011:76).

Güvenlik planları okul geliştirme sürecinin önemli bir bölümüdür. Planlar, risk ve koruyucu faktörler konusunda kesin ve güvenilir verilere dayanmalıdır. Okulların ayrıntılı bir plan tasarlamada ve uygulamada izlemesi gereken adımlar da vardır. Çevrenin desteğini alabilmek, planlama çabalarında temel adım olarak değerlendirilmelidir. Ayrıntılı ihtiyaç değerlendirmesi yapmak atılacak ikinci adımdır. Sahip olunanların ve ihtiyaçların bilinmesi gerçekçi bir planlama yapılabilmesi için gerekli bir koşuldur. Üçüncü adım, ayrıntılı bir okul planı geliştirmek olmalıdır. Okul planları ve uygulamalarına ilişkin strateji belirlemek kalıcılığı sağlamaya dönük bir çabadır ve buna ilişkin bir program geliştirilmeli ve uygulanmalıdır. Okul planı ve uygulamaları değerlendirilmeli ve planın gelişimine dönük veriler elde edilmelidir. Son olarak, elde edilen sonuçlar ilgililerle paylaşılmalı ve gereken düzeltmeler yapılmalıdır. Okullar toplumlarının bütünleşmiş birer parçalarıdır. Paine ve Sprague'a (2000) göre ayrıntılı bir okul güvenlik planının parçası olması gereken bileşenler toplumsal kurumlarla işbirliği, şiddet karşıtı programlar, önleyici öğrenci-disiplin politika ve prosedürleri, güvenli fiziksel çevre, personel eğitimi-desteği ve krize müdahaledir (Yılmaz, 2010, 34).

Aşağıdaki önlemlerin alınmasının belli bir ölçüde okulda şiddeti önleyeceği ve güvenli bir okul iklimi oluşturacağı düşünülmektedir (Edirne MEM, 2012: 3):

1. Okulda öğretmen, yönetici, psikolojik danışman, aile ve öğrencilerin temsilcilerinden oluşan izleme ve yürütme kurulu oluşturulmalıdır.
2. Okul şiddeti önleme ve azaltmaya yönelik bir eylem planı hazırlanmalıdır.
3. Okulda görevli tüm personelin yapılacak toplantılarla okulda şiddet ve önleyici çalışmalar konusunda ortak bir anlayış geliştirmesi tüm personelin üzerine düşen görev ve sorumluluklarını açıkça bilmesi sağlanmalıdır.
4. Şiddet eğilimi içeren anti sosyal davranışlar ve önleyici tedbirler konusunda okul içi hizmet içi eğitim programları düzenlenmelidir.

5. Okulda etkili bir psikolojik danışma ve rehberlik hizmeti sağlanmalıdır. Bu bakımdan tüm personel de, rehberlik anlayışı geliştirici çalışmalara odaklanmalı, okul rehberlik servisi her anlamda hizmetin gereklerine uygun bir biçimde düzenlenmeli ve desteklenmelidir.

6. Yönetici, öğretmen, öğrenci ve velileri şiddet ve önleyici tedbirler konusunda bilgilendirici seminer, konferans, panel, toplantı ve broşürler hazırlanmalıdır.

7. “Okul binaları güvenlik sistemi” kurulmalıdır.

8. “Acil okul boşaltma ve polise bildirim sistemi” oluşturulmalıdır.

Güvenli bir okul yaratmak için ilk aşamada hem okul içinde hem de okul dışında meydana gelen değişikliklerin izlenerek, okul güvenliğine yönelik tehditler belirlenmelidir. Bu tehditler, güvenlik ve ortam sorunlarından kaynaklanmaktadır. Okul güvenlik sorunlarının belirlenmesinden sonra, olası çözümleri değerlendirme ve bir uygulama planı oluşturma aşamaları yer almaktadır. Okulun güvenliğini tehdit eden sorunların belirlenmesi, bu sorunları hafifletmek için hedeflerin belirlenmesi, bu hedefleri gerçekleştirmek için stratejilerin belirlenmesi ve bu stratejilerin nasıl uygulanacağını kararlaştırılması ile bir uygulama planı hazırlanabilir. Uygulama planının gerçekleştirilmesi için gerekli araçlar ve destekleyici bilgiler belirlenir. Okullar, olaylara karşılık vermede ve nasıl yönetileceklerini bilmeye hazır olmalıdırlar. Olay yönetimi konusunda öğrenciler, öğretmenler, okul personeli, aileler ve toplum üyeleri bilgilendirilmelidir. Okul yöneticileri, güvenli öğrenim ortamı yaratırken, etkilenen çevreler ile sürekli bir iletişim içinde olmalıdırlar. Öğrenciler, sorunlar hakkında bir şeylerin yapıldığını bilmek ve bu sürece katılmak isterler. Ailelerde çocuklarının güvende olmasını isterler. Öğrenciler gibi okul personeli de hem değerlendirme hem de okul güvenliğini iyileştirme uygulamalarında görüşlerinin dikkate alınmasını isterler. Okul yöneticileri etkin bir iletişimle herkesin isteklerine cevap verebilir. Etkin bir iletişim ile, okulun güvenliğini değerlendirme ve işleyebilen bir güvenlik planını uygulamak için gerekli destek oluşturulur, sorunlar ve olası çözüm önerilerine ilişkin bilgi toplamaya yardım eder, öğrenciler, okul personeli, aileler ve toplum üyeleri güvenli okul yaratma sürecine yatırım yaparak, planlanan hedeflere ulaşılmasında yardımcı olurlar (Buckner ve Flanary, 1996; Akt, Demirtaş, 2007: 45).

Özetele; güvenli okullar oluşturmada en önemli 3 unsur uygulanan okul güvenlik stratejileri, okul güvenlik planı ve güvenlik eğitim programıdır.

2.4. Okul Güvenliği İle İlgili Teoriler:

Okul ortamının ve sınıf içi etmenlerin öğrencilerin şiddet davranışları üzerinde önemli bir etkisi vardır. Öğretmenlerin öğrencileri tanımaları ve onların davranış özelliklerini bilmeleri şiddet içerikli davranışların ortaya çıkmadan önlenmesinde etkili olmaktadır. Okul güvenliği ile

ilgili kuramlar okul güvenlik kavramına farklı bakış açılarıyla bakmamıza imkan sağlar. Alan yazın çalışmaları incelendiğinde farklı kuramlara da rastlamak mümkün olacaktır. Bu kuramlardan en yaygın olarak bütün alan yazın çalışmalarında gördüğümüz şunlardır:

1-sosyal kontrol teorisi

2-Toplumsal çözülme teorisi

3-Okul iklimi teorisi

Bunların yanında;

4-Davetkar teorisi

5-Sosyal düzensizlik teorisi

6-Gerilim teorisi

7-Aile sistemi teorisi

8-Ahlaki gelişim teorisi

9-Zihinsel çerçeve teorisi gibi teorilerde vardır. Şimdi bunları sırayla açıklayalım.

1-Sosyal Kontrol Teorisi

Sosyal kontrol kuramı, güvenliği bireylerin toplumsal değer ve normlara olan bağlılık düzeyleri açısından ele almaktadır. Bu kurama göre bireylerin, aile, okul, din ve arkadaş gibi geleneksel kurum ya da unsurlara bağlılık düzeylerinin güçlü olması, suçları engelleyici bir işlev görmektedir. Benzer biçimde söz konusu geleneksel kurumlara olan bağlılık düzeyinin zayıflığı ölçüsünde de, bireylerin suç işleme olasılıkları artmakta olup bu kuramda, “uyum” kavramı önem kazanmaktadır (Kızmaz, 2005).

Bu teoride sosyal olarak bağlılığın artması için dört esas belirtilmektedir (Welsh, 2000) :

*Geleneksel hedeflere bağlılık: Geleneksel davranış da kişilik, enerji ve zaman yatırımını göz önünde bulundurma.

* Sosyalleşmiş diğer insanlara bağlılık: Diğer insanları, beklentilerini ve düşüncelerini önemseme.

* Geleneksel aktivitelere katılım: Suç olan aktivitelere karşı olarak geleneksel aktivitelere yer alma.

* Geleneksel kurallara inanç: Gençlerin geleneksel değerlere bağlı kaldığı ya da kalmadığında ahlâkî değerlerin derecesi.

Sosyal kontrol kuramına göre okullar, sosyal bağlanma ya da bağlanmama için merkezi noktalar. Sosyal kontrol kuramı çocukluk dönemlerinde yeterli içsel denetiminin gelişmeyişi ya da içsel denetim mekanizmasının sonradan işlevselliğini yitirmesi ile aile, arkadaş, okul ortamlarında kazanılan sosyal rollerin birbiriyle çatışması ya da öğrenilen davranışların karışıklık arz etmesi gibi faktörlerin, bireyin suç ya da sapkın tutum geliştirmesinde etkili olduğunu öngörmektedir (Kızmaz, 2005).

Elliott ve meslektaşlarının geliştirdikleri suçluluk modelinde, çocukların sosyalleşme biçimi büyük bir önem arz etmektedir. Çünkü çocuğun sosyalleşme düzeyi, onun gelecekteki toplumsal bağlılığının bir belirleyeni olarak işlev görecektir. Bu nedenle, iyi bir biçimde sosyalleşmiş bireyin, geleneksel toplum ve onun kurumlarına (aile, din, okul v.b) olan bağlılığı da bununla paralel bir biçimde güçlü olacaktır. Bu modelin diğer ikinci önemli bir varsayımını da, gerilimin sosyal bağlar üzerindeki olası etkisine yapılan vurgu oluşturmaktadır. (Elliott, v.d., 1999: 275-292; Williams III ve McShane, 1999: 275-276, Akt, Kızmaz, 2005).

Sosyal kontrol kuramı, toplumda belirli bir düzenin varlığını veri olarak kabul etmektedir. Söz konusu bu düzen, üzerinde uzlaşmış değer ve kurumların varlığına gönderme yaparak, bireylerin bu yapıya güçlü bağlarla bağlı olmalarının onların suç işleme olasılığını azalttığını veya ortadan kaldırdığını öngörmektedir. Bu çerçevede kontrol kuramına göre, bireylerin hukuksal düzenle çelişen davranış sergilemeleri aynı şekilde, mevcut değersel yapılardan da bir sapma anlamına gelmektedir. Görüldüğü gibi sosyal bağ teorisi de, sosyalleşmenin doğrultusu ve içeriğinin her zaman uzlaşımsal olduğunu, sapmanın ise sosyalleşmenin başarısızlığı veya zayıflığından kaynaklandığını ileri sürmektedir (Akers, 1999: 212, Akt, Kızmaz, 2005: 355,356).

Bu teori anti sosyal olarak tanımlanan davranışlarda şımartma ve istekliliği azaltıp, kendi kendine kontrolü geliştirerek sosyal öğrenme ve sosyalleşme sürecini kullanmayı önerir (Geyin, 2007: 10).

Bu teoriye göre okul, toplumsal kontrolü sağlamaya yönelik en önemli araçtır. Yetenekleri açısından yetersiz olan öğrenci okulda başarısız olabilir ve bu başarısızlık da çocuğun okula karşı yabancılaşmasına neden olabilir. Bu yüzden okullarda öğrencilerin yeteneklerini ortaya çıkaracak etkinliklere önem verilmelidir. Her bir öğrencinin belli bir kapasiteye sahip olduğuna inanmak önemli bir başlangıçtır (Işık, Milli Eğitim Dergisi, 2004: 164)

2-Toplumsal Çözülme Teorisi

Bu teoriye göre okul toplumun bir aynasıdır. Toplumda meydana gelen olumsuz durumlar okula da yansımaktadır. Zaten okul da toplumun küçük bir parçasıdır. Yani okul için

küçük toplum diyebiliriz. Toplumda meydana gelen suç ve şiddet olayları okulda meydana gelebilecek suç ve şiddet olaylarıyla ilintilidir. Toplum ve ailedeki ilişkiler ne kadar olumlu ve güvenli olursa okulda ki ilişkilerde bir o kadar olumlu ve güvenli olur. Diyebiliriz ki toplum ve ailede olumlu olumsuz ne yaşıyorsa okulda da buna paralel durumlar yaşanır.

Bu teoriye göre “Okulun Dış Ekolojisi” yani çevresel ve kültürel değerler veya doğurgular, okul güvenliği üzerinde doğrudan ve dolaylı etki yapmaktadır. Okulların içerisinde bulunduğu çevrenin sosyal ve ekonomik kalkınmışlık düzeyi ile okul güvenliği ve başarısı arasında doğrusal bir ilişki vardır (Med, 2004, Akt, Töremen, Çankaya, Avanoğlu, 2008: 58).

Okulun güvenli bir yer yapılabilmesi için toplumun ve ailenin güvenli yapılması ön koşuldur. Öğrenci ancak zamanının çok küçük bir kısmını okulda geçirmektedir. Aile ve arkadaş çevresinden edinmiş olduğu yaşantılar ve deneyimler öğrencinin okuldaki yaşantısına etki edecektir. Bu yüzden okulun çevresindeki olaylar, yüksek oranlarda okula yansiyacaktır. İşte toplumsal çözülme teorisi toplumda var olan aksaklıkların ya da çözümlerin okula aynı şekilde yansiyacağı görüşünü temel alan bir teoridir. Sonuç olarak bu teoriye göre okulun güvenliği, okulun içinde yer aldığı toplumun (community) güvenliğinden bağımsız olarak ele alınamaz (Işık, Milli Eğitim Dergisi, 2004: 164).

3-Okul İklimi Teorisi

Okul iklimi, okulun kültürü, okulun örgütsel yapısı, okulun sosyal ve ekolojik çevresi gibi farklı boyutları içeren bir terimdir (Stewart, 2003, Akt, Çankaya, 2009: 98). Okulun yazılı olmayan inançları, değerleri, davranışları öğrenciler, öğretmenler ve yöneticiler arasındaki etkileşimin çeşitli şekilleri ile oluşur. Yöneticiler ve öğretmenler arasındaki ilişkileri zayıf olan ve disiplin sistemi olmayan okullarda daha fazla davranış problemleri görülebilmektedir. Okulun fiziksel durumu, sosyal çevresi, öğrencilerin, öğretmenlerin, yöneticilerin özellikleri, etnik kimlik, cinsiyet, sosyo-ekonomik durum, öğretmenlerin tecrübe ve eğitimleri okul ikliminin boyutları arasında kabul edilmektedir. Okul iklimi kuramına göre, öğrencilere karşı destekleyici norm ve değerlere sahip, üyeleri arasında “birliktelik hissi” yaratan okullar, öğrencilerin davranışlarını düzene sokma ve diğer okul problemlerini etkili bir şekilde çözmede daha başarılı olmaktadır (Adelman ve Taylor, 2002, Akt, Çankaya, 2009: 98). Buna karşılık, bu özellikleri yetersiz olan okullar, önemli problemlerle karşılaşır ve öğrenci davranışlarını düzene sokmada zorluk yaşarlar. Okul iklimi, iletişim modellerini, uygun davranışın ne olduğu ve işlerin nasıl yapılabileceği ile ilgili normları, rol ilişkilerini, rol algılarını, etkileme ve uzlaşma modellerini, ödül ve cezaları içine almaktadır (Welsh, 2000, Akt, Çankaya, 2009: 98).

Bir okulun örgütsel iklimi, onu diğerlerinden ayıran ve okul üyelerinin davranışlarını etkileyen iç özellikler dizisidir. Daha açık bir ifadeyle, okul iklimi, okul çevresinin nispeten

kalıcı özellikleri olup okul üyelerinin düşünce ve davranışlarını etkiler. Aynı zamanda iklim, okulda özellikle yönetici, öğretmen ve öğrencilerin ortak davranış algıları üzerine kurulmuştur (Hannum, Hoy, 1997:291, Akt: Özdemir, 2002: 2).

Olumlu bir okul iklimi oluşturmanın amaçları şu şekilde açıklanabilir (Pişkin, Öğülmüş, Boysan, 2011:2).

1. Öğrencilerin akademik başarısını en üst düzeye çıkarmak.
2. Öğrencilerin okul sevgilerini arttırmak.
3. Okulda problem oluşturan kural ihlallerini en aza indirmek.
4. Gerek öğrencilerin, gerekse çalışanların birbirilerine karşı daha saygılı ve sorumlu davranmalarını özendirme.
5. Öğrenciler arasında farklılıklara hoşgörü kültürü geliştirmek.
6. Okulun daha etkin ve amacına uygun işlev görebilmesini sağlamak.
7. Engelleri olan ve eğitsel olarak başarısız olma riski taşıyan öğrencilerin desteklenmesini sağlamak.

Amerika’da yapılan Okul İklimi Araştırması (School Climate Survey) verileri kullanılarak, okulların iklimlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı, öğrencilerin olumsuz davranış düzeyleri açısından okullar arasında anlamlı farklılık olup olmadığı ve okul ikliminin öğrencilerin olumsuz davranış özellikleri üzerine etkisi neler olduğu sorularının cevapları aranmıştır. Araştırma sonucunda okulların iklimlerinin farklılaştığı, buna göre okul kurallarının açıklığı ve okul politikalarını öğrencilerin etkileme düzeyi gibi konularda okullar arasında farklılık olduğu bulunmuştur. Olumsuz davranış düzeyleri ve öğrencilerin kendini güvende hissetme düzeyleri açısından da okulların farklılaştığı ortaya çıkarılmıştır. Buna göre kendilerini güvende hissedemeyen öğrencilerin olduğu okullarda olumsuz davranışların daha düşük düzeyde ortaya çıkarılmıştır. Okul iklimi ve güvenli okul arasındaki ilişkilere dair sonuçlara göre okul ikliminin beş boyutundan dördünün güvenli okulun anlamlı yordayıcısı olduğu bulunmuştur. Okul ikliminin öğrenciye saygı, kuralların açıklığı, planlama ve eylem, kuralların adil olması boyutları okul güvenliği ile anlamlı düzeyde ilişkili bulunurken, karar alma sürecine öğrenci katılımı ile öğrencilerin kendilerini güvende hissetmeleri arasında bir ilişki olmadığı görülmüştür (Welsh, 2000, Akt, Çalık, Kurt, Çalık, 2011: 78).

Dönmez ve Güven'e (2001) göre okul iklimi okul güvenliğinin gelişmiş teknolojinin kullanıldığı güvenlik sistemi ile değil, insan ilişkilerinin geliştirilmesiyle çözülebileceğini öne sürer. Etkili okulların özelliklerinden biri güvenli ve düzenli bir okul iklimine sahip olmalarıdır. Okul iklimi teorisi okulun sağlıklı ve açık bir iklime sahip olmasıyla okulun güvenliği arasında doğru bir ilişki olduğunu kabul eder. Okul ne kadar sağlıklı ve açık bir iklime sahipse o derece

güvenli bir okuldur. Okulda olumsuz bir iklimin varlığı söz konusu ise, bu okulun güvenliği de o derecede zayıf olacaktır (Işık, Milli Eğitim Dergisi, 2004:164). Işık; okul iklimini belirlemeye yarayan göstergeleri;

- 1- kuralları uygulamada tutarlık (conformity),
- 2-sorumluluk alma,
- 3-standartlar,
- 4-ödülleri,
- 5-örgütsel açıklık,
- 6-destek ve dostça ilişkiler,
- 7-liderlik olarak belirlemiştir.

Sağlıksız örgütsel iklimin özellikleri ise Welsh (2000, 171) tarafından aşağıdaki gibi listelenmiştir (Akt. Işık, Milli Eğitim Dergisi, 2004, Sayı:164):

- Düşük düzeyde yenilikler,
- Yetersiz iş doyumunu,
- Yabancılaşma,
- Yaratıcılığın yokluğu,
- İçinde bulunulan durumdan memnun olmama ya da memnun görünme, daha iyiyi aramama,
- Birbirinin kopyası olan davranışların çokluğu,
- Çalışanların kaygı düzeyinin yüksekliği.

Olumlu Davranış Desteği için Uygun Bir Okul iklimi Yaratmaya Yönelik Öneriler (Pişkin, Öğülmüş, Boysan, 2011:10, 11) göre:

1) Okul genelinde belli bir disiplin anlayışı (yaklaşımı) benimsenmeli, ortak bir amaç üzerinde uzlaşılmalı ve bu amaç herkes tarafından paylaşılmalıdır.

2) Öğrencilerden beklenen olumlu davranışlar açık ve somut bir biçimde tanımlanmalı ve öğrencilere duyurulmalıdır.

3) Öğrencilere beklenen davranışların kazandırılabilmesi ve istenmeyen olumsuz davranışların en aza indirilebilmesi için okulun koşullarına uygun pratik stratejiler belirlenmeli veya geliştirilmelidir.

4) Olumsuz davranışları cezalandırmaktan çok bu davranışların ortaya çıkma olasılığını azaltacak önlemler alınmalı, olumlu davranışlar sergileyen öğrencilerin teşvik edildiği bir yaklaşım benimsenmelidir.

5) Okul genelinde yapılan gözlem ve değerlendirmeler belli aralıklarla tekrarlanmalıdır.

6) Okul genelinde olumlu bir davranış iklimi oluşturabilmek amacıyla yapılması düşünülen her türlü etkinlik ve düzenlemeler okulun tümünü kapsamalıdır.

7) Öğrenciler tarafından sergilenen olumsuz davranışlar görmezlikten gelinmemeli, bu olumsuz davranışlara müdahale edilmelidir.

8) Risk grubuna giren öğrenciler yakından izlenmelidir.

9) Öğrencilerin kendi davranışlarını kontrol edebilmeyi öğrenmeleri sağlanmalıdır. Davranış yönetimi konusu, branşı ne olursa olsun her öğretmen tarafından ciddiye alınmalı, gizli müfredatın bir parçası olarak derslerde gündeme getirilmeli, rehberlik dersinde daha ayrıntılı işlenmelidir.

10) Öğrenciler tarafından sergilenen davranış problemleri sadece sınıfta değil, sınıf dışında da takip edilmeli, bu sorunların yaşandığı mekânlar belirlenmeli, gerekli tedbirler alınmalıdır.

11) Olumlu davranış kazandırma ve olumsuz davranışların engellenmesi süreci temel akademik alışkanlıkların kazandırılması çabalarıyla birlikte yürütülmelidir.

Bazı araştırmacılar, okullardaki iklimi "bir doğru üzerinde" düşünmekte, "açık" ve "kapalı" uçlar arasında değişiklik gösteren özellikler bütünü olarak görmektedirler (Aydın, 1993: 116,117, Akt: Özdemir, 2002: 2). Açık iklimde yönetici ve öğretmenlerin birbirlerine karşı olan davranışları içten, destekleyici ve esnektir. Kapalı iklimde tersi bir durum görülür. Bunların yanında uyumsuzluk gösteren örnekler de vardır. Söz gelimi yönetici, öğretmenlere açık ama öğretmenler birbirine kapalı olabilir. Başka bir durumda ise öğretmenler birbirlerine açıkken yönetici, öğretmenlere kapalı olabilir (Tanner ,1987:130; Clover ve Hoy, 1986; 107, Akt: Özdemir, 2002: 2).

Brand ve diğerleri (2003) ortaokullar için okul düzeyinde iklim değerlendirmesi için kapsamlı bir çalışma yapmışlardır. İlgili çalışma 188 okulda 105.000 öğrenci ile gerçekleştirilmiş ve iki yıldan fazla sürmüştür. Çalışmada okul iklimini 10 alt boyutta incelemiştir. Bu alt boyutlar şöyle sıralanmıştır (Akt: Çalık, Kurt, Çalık, 2011: 78):

1-Öğretmen desteği,

2- Kural ve beklentilerin açıklığı

3-Öğrenci adanmışlığı,

4- Olumsuz akran etkileşimleri,

5- Olumlu akran etkileşimleri,

6- Disiplin uygulamaları,

7- Karara katılım,

8- Yenilik,

9-Kültürel çoğulculuğu destekleme,

10- Güvenlik problemleri. Okul ikliminin bu alt boyutlarının da güvenli okul ortamı ile yakından ilişkili olduğu ifade edilebilir.

4-Davetkar Teorisi

Bu kurama göre okulların toplum içerisinde cazibe merkezi olmaması öğrenciler arasında uyumsuzluk ve dışlanmışlık algısını beraberinde getirmektedir. Öğrencilerdeki potansiyelin fark edilmesi ve aynı zamanda bu potansiyelini olumsuz yönde değiştirecek güçlerin belirlenmesi ve ortadan kaldırılmasını hedefleyen, doğru mesaj ve iletişimin uygulamadaki kuramıdır (Purkey, 1992, Akt: Çankaya, 2009: 99).

Davetkar kuramın yerine getirilmesini 5P (insan-people, mekan-places, politikalar policies, program-programs ve süreç-processes) araçları sağlar. Bu 5P zaman içinde birçok kaynaktan yararlanarak sağlam ve sürekli bir baskıyla toplam okul kültürünü dönüştürmek için kullanılır. Bu kuram okul içindeki herkesi ve her olguyu kapsayacak bütünsel bir yaklaşım gerektirir. İdeal olan insan, mekan, program, süreç ve politikaların kasıtlı davetlerce olmasıdır ki herkes için zihinsel, sosyal, fiziksel, psikolojik ve ruhsal gelişim ortamı sağlansın. Peki 5P ne anlama gelmektedir?

insan: Okullarda başarıyı ve güvenliği sağlamak için yapılan çalışmalar insan merkezlidir.

Mekan (Yer): “Okul insanların orada olmak ve öğrenmek istedikleri bir yer mi?” sorusuna cevap arar.

Politikalar: Politikalar büyük ölçüde okulun işleyişini etkileyen yazılı ve yazılı olmayan prosedür, kural ve yönetmelikleri içerir.

Programlar: Okullarda şiddeti azaltmaya odaklanmaktan çok koruyucu ve önleyici tedbirler almak daha önemlidir.

Süreçler: Süreçler diğer dört unsur ile ilgilenir. Süreçler, işbirliği ruhu, demokratik aktiviteler, etik ve ahlâkî konular, ortak çaba, yardımsever öğretmenler ve şiddet içermeyen eğitim gibi okul kalitesinin temelini oluşturan konularla ilgilenir. Davetkar kuramın, 5P

gücünün güven, iyimserlik, isteklilik ve saygı ile uygulanması başarılı ve güvenli okullar yaratmada yenilikçi bir model sağlar (P. H. Stanley, G. A. Juhnke, W.W. Purkey, 306-308, Akt: Geyin, 2007: 13).

5-Sosyal Düzensizlik Teorisi

Sosyal düzensizlik kuramına göre, belirli çevresel özelliklerin zararlı etkilerinden dolayı çevre üyelerinin davranışlarında özdenetim ve çevre yetersizliği nedeniyle çeşitli suçlar meydana gelmektedir. Silaha ulaşabilme, yardıma ulaşmada engel ya da eksiklik, ikamet yerlerinde hızlı değişkenlik, yüksek oranda işsizlik, çevrede uyuşturucu ve alkol kullanımı, çetelerin bulunması, okul ve çevresindeki şiddetin artmasına ve çevresel dezavantajlara neden olabilir. Sosyal düzensizlik teorisinde yapısal olarak üç önemli esas nokta ele alınmaktadır (Stewart, 2003, Çankaya, 2009: 98):

- 1) düşük ekonomik statü,
- 2) etnik, çeşitlilik,
- 3) yüksek derecede yerleşim değişikliği.

Shaw ve McKay'ın yaptıkları araştırmada suçun yoğunlaşmasının biyolojik, fizyolojik veya psikolojik özelliklerinden daha çok yaşadıkları sosyal çevrenin özellikleriyle bağlantılı olduğunu ileri sürmüşlerdir (Cullen ve Agnew, 2006, Akt: Başibüyük, Karakuş, 2010: 74).Araştırmacılar sosyal çevre ile suç oranları arasındaki bu ilişkiyi çevrenin bir takım karakteristik özelliklerine dayanarak açıklamışlardır. Shaw ve McKay istatistiksel verilerin yanı sıra örnek olay çalışmaları, hayat hikâyelerinin incelenmesi ve derinlemesine mülakat yöntemleri gibi nitel araştırma yöntemlerini de kullanarak kişilerin yaşadıkları sosyal çevrelerin fakirlik, hızlı nüfus hareketleri ve heterojenlik (değişik etnik ve ırksal grupların bulunması) gibi bazı özelliklerinin suça yol açtığını ileri sürmüşlerdir, Shaw ve McKay'e göre sosyal yapısı oturmuş, daha az değişken ve toplumun çoğunluğu tarafından benimsenmiş ortak değer ve normların olduğu toplumlarda suç oranları daha düşük olacaktır. Diğer taraftan, değişimin daha hızlı yaşandığı, ortak ilgi alanlarından ziyade birbiriyle çatışan ilgi ve menfaat alanlarının bulunduğu, bu nedenle de grubun çoğunluğu tarafından üzerinde uzlaşma sağlanmış ortak değerlerin bulunmadığı toplumlarda suç oranları daha yüksek olarak görülecektir (Shaw ve McKay, 1972, Akt, Başibüyük, Karakuş, 2010: 75).

6-Gerilim Teorisi

Bu kuramı savunanlara göre suç ve sosyal sapma toplumsal yapının bir sonucu olarak ortaya çıkmakta olup, toplumun alt sınıfına mensup olan bireylerin, meşru amaçlara yasal

yollardan ulaşma imkanlarının bloke edilmesi durumunda çatışma kaçınılmaz duruma gelir. Bu çerçevede özellikle, ekonomik açıdan dezavantajlı olan veya alt sınıf mensubu öğrencilerin ve ailelerinin, varlıklı veya statülü kesimlerle eşit imkanlara sahip olamamalarından dolayı, üst sınıfa yükselebilmek için gayretleri önemli ölçüde gayri meşru yollarının denenmesi ile gerçekleştiği varsayılmaktadır. Bu nedenle okulda ve toplumda suç, hızlı sosyal değişim ile ortaya çıkan bir olgu değil, daha çok toplumsal yapıdan kaynaklanan fenomendir (Merton, 1968, Çankaya, 2009: 100).

Merton, bireyin sosyal yapıdaki konumu ile bu konumda yaşanan gerilim arasındaki ilişkinin niteliğini belirtmek için bireysel uyum tiplerinden oluşan bir davranış modeli geliştirmiştir. Bu uyum modelinde davranış kalıpları, kültürel amaçlar ile bu amaçların gerçekleştirilmesini olanaklı kılacak kurumsal araçlar arasındaki uygunluk düzeyine göre belirlenmiştir. Merton (1968) 'un geliştirdiği bu 4 uyum tipi özetle şu şekilde belirtilebilir:

1: Uyumluluk : Bireylerin, hem kültürün tanımladığı amaçları ve hem de bu amaçları gerçekleştirecek yolları kabul ettikleri durumu belirten davranış kodudur. En yaygın adaptasyon modelidir.

2: Şekilcilik : Bu davranış modeli daha önceden belirledikleri amaçlarını gerçekleştirmekten vazgeçenleri ve o andaki yaşam biçimlerine kendilerini bırakanları tanımlamaktadır. Bunlar kurallarına göre oynarlar. Bu grupta yer alanların, kurumsallaşmış normlara uyumları devam ettiği için bunların davranış biçimlerinin sapma olup olmadığı tartışılmaktadır.

3: Geri Çekilme : Toplumda genel kabul gören toplumsal amaçlar ve yollar açısından yabancılaşan bireyleri tanımlayan bir davranış biçimidir. Geri çekilme davranış kalıbı, serserilik, boş gezme, alkolizm ve uyuşturucu bağımlılığı gibi, toplumu terk etme ve yabancılaşma şeklinde kendini dışa vurur.

4: İsyan : Kültürel amaçlar ve yolları ret etmenin yanı sıra devrimci bir tutumla yeni amaç ve yolları yaratma amacını güdenleri tanımlayan bir davranış modelidir. Bu anlamda bu davranış biçimi yeni bir düzenin oluşabilmesi için önceki kurumsal yapının değişimini öngörmektedir. (Williams ve McShane, 1999:98, Croall, 1988:48; McCaghy, 1985:56-57, Akt; Aydın,?)

7-Aile Sistemi Teorisi

Aile içi saldırganlık ile okuldaki öğrenciler arasındaki saldırganlık doğrusal olup, olumsuz öğrenci davranışlarının en önemli nedeni olumsuz aile içi ilişkilerden kaynaklanmaktadır (Bosworth ve Dorothy, 1999, Akt, Çankaya, 2009:100).

Ayan'a (2007) göre öğrencilerin saldırganlık davranışları ailede yaşayan birey sayısı, annenin davranış tarzına göre farklılaşırken, öğrencinin kökeni, anne ve babanın eğitim düzeyi ve mesleği, ailenin gelir düzeyi, ailenin kararları alma biçimi, anne ve baba arasında şiddet olması değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır.

Çocuk eğitiminde ailenin önemi ve sorumlulukları son derece önemlidir. Gerek çocukluğun ilk yılları olan okul öncesi dönemde, gerekse okul yıllarında ailenin vermiş olduğu eğitim veya takındığı tavır çocuğun kişilik gelişimini önemli oranda etkilemektedir. Çocukların ayrı bir birey olduğunun farkına varılmalı, onun ilgi ve isteklerinin olabileceği bilinmeli, çocuklar sevgiden ve ilgiden yoksun bırakılmamalı; fakat bu sevgi ve ilgi gereğinden fazla olmamalıdır. Çocuklara sorumluluk verilmeli, onun kendini ifade etmesi ve gerçekleştirmesi teşvik edilmelidir. Ailenin önceliği çocuğunun sağlıklı bir kişilik yapısı oluşturmasını sağlamak olmalıdır. Kendi ayakları üzerinde durabilen, kendi kararlarını alabilen bir birey hayatında mutlu ve başarılı olacaktır. Çocuklarımızın iyi birer yetişkin olması bizlerin iyi birer anne ve baba olmasına bağlıdır. Önemli olan çocuğun içinde bulunduğu dönemi sağlıklı yaşayabilmesi ve sağlıklı bir kimlik oluşturabilmesidir. Çocuğun yaşadığı dönemlerin özellikleri dolayısıyla ihtiyaçları birbirinden oldukça farklıdır. Çocukluk döneminde anne-babayla uykuya dalmak isteyen çocuk ergenlik döneminde böyle bir isteği talep etmeyecektir. Yine anne-babasıyla gezen çocuk ergenlikte değil anne-babasıyla gezmek arkadaşlarıyla birlikte iken ebeveynleriyle karşılaşmayı dahi istemeyecektir. Dolayısıyla çocukla iletişimde çocuğun yaşı, cinsiyeti ve kişilik özellikleri oldukça önem taşımaktadır (Edirne, MEM).

Aile bir toplumun temel taşıdır. Çocuk ailenin yansımasıdır. O halde küçük bir toplum olan ailenin istenilen seviyede olması için; aile içi iletişimin sağlıklı olması, ebeveynlerin çocuklara rol model olması, aile bağlarının güçlü olması vb. faktörler gereklidir. Ve bu faktörler ailelerin manevi olarak güçlü olmasına gelenek göreneklerine bağlı olmasına bağlıdır. Sağlıklı aileler sağlıklı çocuklar, sağlıklı çocuklar sağlıklı toplum, sağlıklı toplum sağlıklı okul demektir.

8-Ahlaki Gelişim Teorisi

Bu kurama göre, okullarda istenmeyen davranışlarda bulunan öğrencilerin öz saygı, sosyal saygı ve tarafsız yargılama düzeyleri diğer kişilerle kıyaslandığında daha düşük bir düzeydedir. Okulların öğrencilere evrensel ahlaki davranışları kazandırmaya yönelik faaliyetler

düzenleme konusunda yeterli faaliyetlerde bulunmamaları okul güvenliği açısından risk unsuru oluşturmaktadır (Cheryl ve Phye, 2004,Akt,Çankaya,2009:100).

Okulda istenen davranışların oluşması için öğrencilerin kendilerini ahlak olarak yetiştirmiş, öz saygıları olan, insanlara karşı saygılı, doğru, milli ve manevi değerlere bağlı, hak, hukuk, vicdan olarak yetişmiş bireyler olmaları gereklidir. Bu tarz öğrencilerin ya da bireylerin yetişmesi için okulda yöneticilere, öğretmenlere ve diğer personele büyük görevler düşmektedir. Öğrencilere yapıcı şekilde yaklaşmalı, öğrencinin öz güvenini sağlayacak, milli ve manevi değerlerini hatırlatıp yüceltecek etkinlikler yapılmalı, öğrencinin onurunu kıracak söz ve davranışlardan kaçınılmalı, öğrenciye en iyi şekilde rol model olunmalıdır.

9-Zihinsel Çerçeve Kuramı

Bu kurama göre, okullarda zorba davranışlarda bulunan ve okul güvenliğini tehdit edenlerin büyük bir kısmı okula karşı önyargılı ve yanlış ön bilgiye sahip çocuklardan ve gençlerden oluşmaktadır. Bu tür çocuk ve gençlerin en önemli özelliği kendilerini okula bağlı olarak görmemeleridir. Öğrencilerin okula karşı bağlılık duygularının düşük olması ve okul faaliyetlerine katılımlarının yetersiz düzeyde olması okullar açısından bir risk unsuru oluşturmaktadır (Cheryl ve Phye 2004, Akt, Çankaya, 2009:100).

Öğrencilerin okula bağlanmaları için, kendilerini okulun bir parçası olarak görüp okulun kendilerine ait olduğu düşüncesini oluşturmak için öğrencilere sorumluluk verilmelidir. Okul faaliyetlerine katılımları sağlanmalı hatta bunun için ödül, not vb. pekiştirenlerle öğrencinin sürece katılımı desteklenmelidir.

2.5. OKUL GÜVENLİĞİ İLE İLGİLİ ETKENLER

Okul güvenliği ile ilgili etkenleri çalışmamızın ilk kısımlarında ele almıştık. Burada yüzeysel bir şekilde, özet niteliğinde inceleyeceğiz.

Bireyin suç ve şiddet davranışlarında bulunma riskini artıran her faktör aynı zamanda okul güvenliği açısından sorun oluşturabilmektedir. Bu bağlamda bireyden,akran grubundan, aileden, okuldan veya toplumdan kaynaklanan bu etkenlerin disiplinler arası bir anlayışla ele alınması, güvenli bir okul oluşturulmasına katkıda bulunacaktır. Çünkü okul güvenliği kapsamlı ve çok boyutlu bir sosyal sorundur (Dönmez ve Özer, 2009:11).

Okul güvenliğini etkileyen bu etkenler, mekan açısından incelendiğinde okul dışı etkenler ve okul içi etkenler olarak sınıflandırılabilir. Okul dışı etkenler; okuldaki bireylerin güvenliğini tehdit eden dış etkenlerdir. Bu bağlamda bireyden,akran grubundan, aileden ve toplumdan kaynaklanan etkenler okul dışı etkenler olarak nitelendirilebilir. Okul içi etkenler ise okuldaki

bireylerin güvenliğini tehdit eden (şiddet ve saldırganlık gibi) ve okulun fiziksel, psikolojik ve sosyal ortamlardan kaynaklanan etkenlerdir (Dönmez ve Özer, 2009: 11).

A)Okul Dışı Etkenler

1-Bireyden kaynaklanan,

2-Aileden kaynaklanan,

3-Toplumdan kaynaklanan,

B)Okul İçi Etkenler

1-Fiziksel etkenler

2-Psikolojik etkenler(okul iklimi)

3-sosyal etkenler(okul kültürü)

A)Okul Dışı Etkenler

1.Bireyden Kaynaklanan Etkenler

"Bana arkadaşını söyle sana kim olduğunu söyleyeyim" atasözünden hareketle insanoğlu tabiatı gereği yaşamı boyunca etkileyen ve etkilenen bir konumda olmuştur. Bundan hareketle oluşturacağımız arkadaşlıklar sağlıklı ve olumlu bir ilişki içinde olmalıdır. Aksi takdirde olumsuz bir arkadaşlık bizlerinde zamanla olumsuz davranış göstermesine neden olacaktır. İnsanoğlu yapısı gereği geçmişten bugüne kadar bir grubun parçası olma ve bu gruptan dışlanmamak için gruba kendini kabul ettirme gibi arayışlara girmiştir. İşte bu hissiyattan dolayı anti-sosyal akranlarla arkadaşlık etme ve olumsuz grupların içine girme gibi yanlışlıklara girilebiliyor. Bunun neticesi olarak şiddet, saldırganlık, alkol ve uyuşturucu kullanımı, zorbalık, çeteleşme, vb. olumsuz ve güvenliği tehlikeye atacak davranışlar sergileyebiliyorlar.

2-Aileden kaynaklanan

Çocuğun dünyaya ilk gözlerini açtığı yer olan aile çocuğun ilk olarak rol model alacağı yer olması mahiyetiyle çocuğun olumlu ya da olumsuz davranışlar sergilemeye başladığı yer olarak kabul edilebilir.

Aile içi iletişim, aile üyeleri arasındaki bağ, ebeveynlerin birbirine karşı yaklaşımı, çocuğa karşı tutarlı yaklaşım, ailenin sosyo-ekonomik seviyesi, ailenin bilinçlilik düzeyi, ailenin gelenek, görenek ve inançlarına bağlılık düzeyi, ailenin alkol-uyuşturucu vb. kötü alışkanlıklarının durumu, aile üyeleri arasında suçlu ya da anti-sosyal kişiliklerin bulunması gibi faktörler çocuğun suç ve şiddete meyilli olup olmasını etkileyen faktörlerdir.

3-Toplumdan kaynaklanan

İnsan toplumun bir bireyi, aile ve okul ise toplumun küçük bir parçasıdır. Toplumdan kaynaklanan etkenlere baktığımız zaman toplumu bir ağaca benzetebiliriz. Ağaç görünen kısımdır. Ağacı ağaç yapan, onun sağlıklı olmasını sağlayan toprağıdır ve ağacı toprağı bağlayan köküdür. İşte toplumunda kökü ve toprağı aile ve okuldur. Bu öğeler ne kadar sağlıklı olursa toplumda bir o kadar sağlıklı ve üyelerinden bekleneni veren bir yer olur. Dolayısıyla aileden ve okuldan kaynaklı etkenler ne ise toplumdan kaynaklı etkenlerde aşığı yukarı aynıdır. Toplumdaki nüfus hareketliliğı, toplumdaki kolektif yapı, toplumun kültürel, sosyal ve ekonomik durumu, vb. etkenler toplumsal etkenler olarak sayılabilir.

B)Okul İçi Etkenler

1-Fiziksel Etkenler

Okulun fiziksel çevresi, güvenlik açısından çok önemli bir etkidir. Işık'a (2004) göre, fiziksel olarak okul binasının inşa edileceğı yeri belirleme, uygun bir eğitim-öğretim ortamı oluşturma sürecinde ilk aşamadır.

Öğrencileri okul dışından gelebilecek olumsuz durumlardan korumak için okulların ulaşım bakımından uygun yerlerde kurulması, yakınlarına kahvehane, meyhane, bar, pavyon, elektronik oyun merkezleri gibi umuma açık yerlerin kurulmaması gerekir. Zaten 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanununun 61. maddesinde okulların bu gibi yerlerden en az 200 metre uzaklıkta olmasını öngörmektedir (222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu).

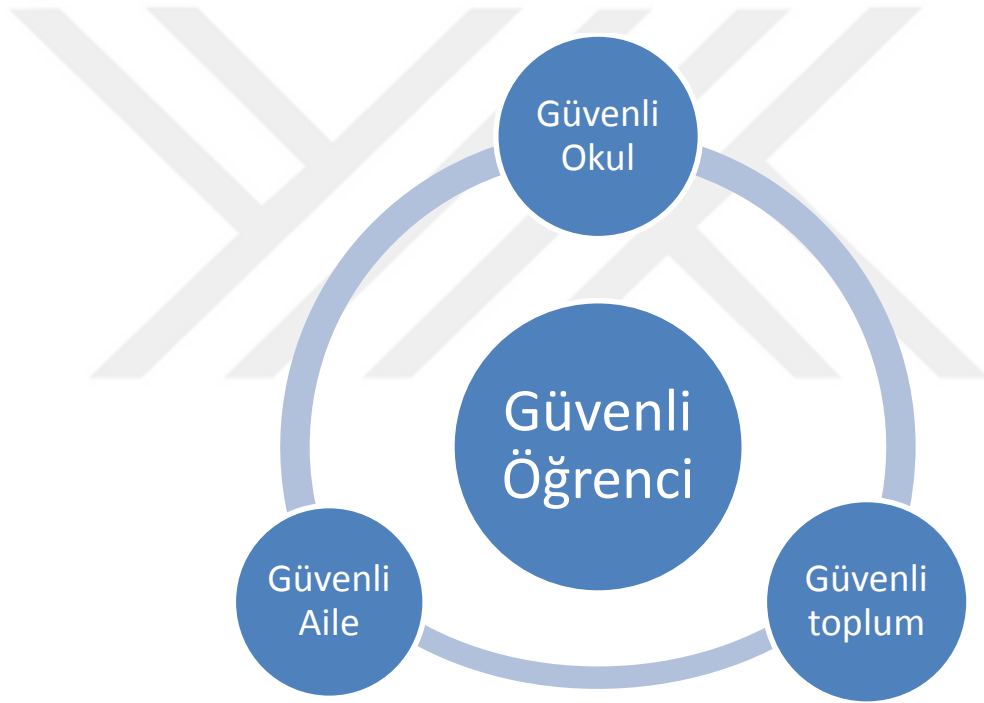
Okul binalarının yapısı, tasarımı, büyüklüğü öğrencilerin kullanımına uygun olmalıdır. Öğrencilerin en çok şiddet ve saldırganlık gösterdiği ve maruz kaldığı alanlar genellikle bahçe, koridorlar, kantin ve çevresidir. Bu alanlar öğretmen ve güvenlik kamerası denetiminde olmalıdır. Bahçenin büyüklüğü öğrencilerin rahatça enerjilerini boşaltacağı şekilde tasarlanmalıdır. Bu enerji istendik yönde boşaltılmadığı takdirde öğrencilerin şiddet ve saldırganlığa başvurma ihtimalleri daha yüksektir. Okul binası tasarlanırken fazla girinti ve çıkıntidan uzak durulmalıdır. Çünkü kuytu alanlar öğrenciler için sıkıntılı yerler olabiliyor. Öğrenci ve okulun güvenliği için okul binaları depreme dayanıklı olmalıdır. Yine öğrencilerin sağlığını koruma adına kantinlerde gıda denetiminden geçmelidir. Bahçe kapıları, pencereler sağlam ve kilitlenebilir olmalıdır. Ve son olarak ışıklandırmaya dikkat edilmelidir.

2-Psikolojik Etkenler (Okul İklimi)

Bu konuya daha önceden ayrıntılı yer verdiğimizden dolayı burada sadece bir başlık olarak verilmiştir.

3-Sosyolojik Etkenler (Okul Kültürü)

Okullarda ortak bir kültürün olmaması istenmeyen durumların yaşanma ihtimalinin daha yüksek olduğunu gösterir. Bu orak kültürü oluşturan alt kültürler Okul idaresinin kültürü, Öğretmen kültürü, öğrenci kültürü ve aile kültürüdür. Okulda olumlu, sağlıklı, istendik yönde iletişimin olması ancak bu alt kültürlerin ortak bir payda da buluşmasıyla olacaktır. Bu neticesi olarak da şiddet ve saldırganlık minimum düzeye inerek sağlıklı ve güvenli bir okul ortamı oluşacaktır.

Şekil1. Öğrenci güvenliği ile ilgili bir model (National Education Association, 1996, Akt, Dönmez ve Özer, 2009: 24).

2.6.OKUL GÜVENLİĞİNİN ÖLÇÜLMESİNE İLİŞKİN YAKLAŞIMLAR

Gelişmiş ülkelerde okul güvenliğini değerlendirmeye yönelik uzman kurumlar oluşturulmuştur. Örneğin ABD'de Ulusal Okul Güvenliği Merkezi okul bölgelerine okul

güvenliğinin belirlenmesi, okullarda yaşanan suç olaylarının önlenmesi, kiriz yönetimi, okul güvenlik planının oluşturulması ve okul personelinin eğitime yönelik teknik yardım vermektedir (National school Safety Center, 2006, Akt. Dönmez ve Özer, 2009: 579).

Okul güvenliğinin ölçülmesinde farklı yaklaşımlar kullanılmaktadır. Ancak Welsh'e (2001) göre okul güvenliğinin ölçülmesinde izlenen genel yaklaşımlar şöyle özetlenebilir (Dönmez ve Özer, 2009: 57):

1.Okuldaki Bireylerin Mağdur Oldukları Suç ve Şiddet Olaylarına İlişkin Verdikleri Bilgiler:

Yaşanan suç olayları hakkında fikir edinmek açısından avantajlı bir yaklaşımdır. Ancak sorunların yanlış anlaşılabilmesi, yaşanan olayların ve zaman periyodunun yanlış hatırlanması, utanma ya da korku nedeniyle çoğu olayın bildirilmemesi bu yaklaşımın eksik yönüdür.

2.Okuldaki Bireylerin Okul Güvenliğine İlişkin Algılarının Ölçülmesi:

Algılar öğrenci davranışlarını etkileyebileceği için önemlidir. Ancak korku ölçülürken algı, kavrama, duygu ve davranış arasındaki ayrımın yapılması güçtür. Bu tür araştırmalarda veriler genellikle likert tipi ölçeklerle elde edilir.

3.Okul Güvenliği Verileri: Okul ya da güvenlik birimleri tarafında tutulan istatistiklerin eksik ya da hatalı olma ihtimali vardır. Ancak bu yaklaşımla okulda yaşanan suçluluk türlerine, suç eğilimlerine ve suçun yaşandığı yerlere ilişkin faydalı bilgilere ulaşılabilir.

4.Okul disiplin Verileri:

Politik baskılar nedeniyle bazı disiplin verilerinin güvenilir olmaması bu yaklaşımın sınırlılıklarından biridir. Ayrıca disiplin kayıtları olayların gerçek verilerini vermektten çok yöneticilerin, okulun, ya da okul bölgesinin bireysel politikasını yansıtabilmektedir. Örneğin okuldan uzaklaştırma.

5.Öğrencilerin ve Okul Personelinin suç ve Şiddet Olaylarına ya da Kötü Davranışlara İlişkin Beyanları :

Bu yaklaşım çocuk suçluluğunun ve okulda istenmeyen bazı davranışların yaşanma düzeyinin belirlenmesini amaçlayan araştırmacılar tarafından çokça kullanılmıştır.

Welsh'in (2001) okul güvenliği ile ilgili bu ölçme standartları araştırmacılar ve uygulayıcılar tarafından göz önünde bulundurulması gerekir. Herhangi bir okulun güvenliğini ölçmede bu standartların tümünün bir arada düşünülmesi gereklidir

Okullardaki güvenlik üzerine sosyal, ekonomik ve sağlık göstergelerini içeren yerel istatistiksel verileri toplayan zor bölgelerdeki eğitim kurumlarını belirlemek amacıyla araştırma merkezleri; okullarda arabulucu ve sosyal alanda çalışanların görevlendirilmesinin gerekli olduğunu savunmaktadırlar (Shaw, 2005: 239; Akt. Yılmaz, 2010: 35).

Okul güvenliğinin ölçülmesiyle ilgili yaklaşımlar konusunda çok fazla alan yazın çalışmaları yapılmamıştır. Welsh'in okul güvenliğini ölçmeyle ilgili yapmış olduğu 5 farklı standarttan başka bir okulun güvenli olup olmadığı güvenli okulun özelliklerine bakarak anlaşılabilir.

2.7.OKUL GÜVENLİĞİ SORUNUNUN ÇÖZÜMÜNE İLİşKİN YAKLAşIMLAR

2.7.1.Okul Anneliği Modeli

Okul anneliği modeli nerisi, kuramsal kısımdaki problemler çerçevesinde ileri sürülen, etkili bir okul- aile ve sosyal evre etkileşimine yönelik önemli bir örnek, kabul edilmektedir. Okul anneliği, okul anneleri kurulundan oluşmaktadır. Kurul koordinatör ğretmen, müdür yardımcıları, rehber öğretmenler yönetiminde okul ğrenci velileri arasından seçimle belirlenen bir okul annesi ve her sınıfı temsil eden sınıf annelerinden oluşmaktadır. Aşağıda, okul anneliği modeli şematik olarak gösterilmiştir (Tremen, ankaya, Avanoğlu, 2008: 64).

Okul Anneliğinin Amaçları

Okul anneliği modelinin genel ve özel amaçları aşağıda maddeler halinde ifade edilmeye çalışılmıştır (Tremen, ankaya, Avanoğlu, 2008:66):

- *Aileleri okul yönetimi içinde daha etkili hale getirmek.
- *Okul güvenliğini artırmak için ailelerin desteğini sağlamak.
- *Okulun sosyal ve kültürel rollerini daha fazla aktive etmek.
- *Öğrencilerin kişisel, duygusal v.b sorunlarına çözüm retebilmede etkili işbirliği oluşturmak.
- *Okul-evre işbirliğini zenginleştirmek.
- *Okula yeni ekonomik kaynaklar kazandırmak.
- *Okullarda meydana gelen zorbalık ve şiddet içerikli davranışları azaltabilmek için ailelerin tecrübelerinden yararlanmak.

*Okulun iş yükünü azaltmak.

*Disiplin yönetiminde okul-aile işbirliğini etkili hale getirmek.

*Okul ihtiyaçlarının daha hızlı sürede karşılanabilmesini sağlamak.

*Ailede çalışmayan kadınların yeni statü ve roller elde etmesini sağlamak ve kadınları daha üretken hale getirmek.

*Kadınların sosyalleşme düzeylerine katkı sağlamak.

*Okul merkezli yönetimi güçlendirmek.

*Sosyal katılımı teşvik etmek

2. Polis Modeli

Özer'e göre bu yaklaşım özellikle gelişmiş teknolojik olanaklardan yararlanarak, olayların kısa sürede öğrenilmesi ve müdahale edilmesine odaklanılmıştır (Dönmez ve Güven, 2001).

Bazı araştırma sonuçları, polis modelinin okulda güvenliğin sağlanmasına katkıda bulunabileceğini ve bazı okullarda kullanıldığını göstermektedir. Örneğin ABD'nin Kaliforniya eyaletinin bir bölgesinde zorunlu kıyafet uygulamasına başlanan ilk yılın sonunda; devamsızlıkta %32, okul suçlarında %36, kavgalarda %51, vandalizmde ise %18'lik bir azalma görüldüğü belirlenmiştir (Erkan, 2003).

ABD'de Ulusal İlkokul Müdürleri Derneği tarafından yapılan bir diğer araştırmaya göre ise, okulların %84'ünde giriş kontrolü yapıldığı, %2'sinde tam gün çalışan koruma görevlisi bulunduğu ve bazı okullarda da her gün ya da bazı günler metal detektör kullanıldığı belirlenmiştir (Dönmez ve Güven,2001: 67).

a)Okul Polisinin Görevleri

Okul polislerinin günlük uygulamalarından örnekler: “Bütün okullara ait adresleri, öğrenci yapısını belirtebilecek öğrenci sayısını, öğretmen sayısını, okul giriş çıkış saatlerini görebileceğimiz bir listemiz var. Sabah okullarımızın önünde göreve başlıyoruz. Öncelikli sorunlu okullarımızın önlerine gidiyoruz. Rutin olarak en fazla da okul giriş saatlerinde okulun önünde bulunmaya çalışıyoruz.” “Okullar eğitime başladığı zaman biz görev alıyoruz. Okullarımız dağıldıktan sonra da görev bırakıyoruz. Yolumuzun üzerindeki okullar hangileriye hepsine gitmeye çalışıyoruz. Okul yönetimiyle görüşüyoruz. Kendilerinin herhangi bir sorunları olup olmadığını soruyoruz. Herhangi bir sorunla karşılaşan öğrencimiz olup olmadığını

bulmaya çalışıyoruz. İnternet kefelere kontrol ediyoruz. Buraların ruhsatlarını, gelen gençlerin yaşlarını, sigara içilme durumunu, filtrenin olup olmadığını kontrol ediyoruz. Okul çevresinde satıcılık yapan şahısları okul çevresinden uzaklaştırırız. Okul idareleriyle görüşerek okul sorunları hakkında bilgiler alıp ortak çözümler üretmeye çalışırız. Okul çevresinde şüphelendiğimiz şahısların yasal çerçeve doğrultusunda üst aramalarını yaparız. Bilgi toplama merkezinden şahıs hakkında bilgi alırız. Ayrıca seminerler de bu konuyla ilgili görevlerimiz arasında. Bir de ilkokullarda devam mecburiyeti var, devamsızlık yapanları tespit edip aileleriyle görüşüyoruz. Okulda olay çıkarabilecek, uç diye tabir ettiğimiz öğrencileri tespit edip onlarla görüşmeler yapmak, okul idaresi ve rehber öğretmenlerle işbirliği yaparak, onların muvafakati alınarak bu tür çalışmaları yapıyoruz. Çocuğunun durumunda tedbirler alabilmek için anne-babayla görüşüz ve onları haberdar ederiz. Çocukla görüşmeler yapıyoruz. Ona yardımcı olmaya çalışıyoruz (Yaman, Ayar, 2009: 153).

Polis modeline göre okulda yaşanan şiddet olaylarına şöyle müdahale edilebilir (Garcia, 23, Akt. Özer, 2006: 34):

- Gözetimin arttırılması (örn., video kameralar, metal detektörler, telsizler)
- Daha katı disiplin (örn., tep tip üniforma giymeyi gerektiren katı kıyafet kuralları, şiddet, suç ve uyuşturucu ve alkole karşı sıfır tolerans politikası).
- Daha fazla okul güvenlik görevlisi (okul polisi, şartlı tahliye görevlileri vb.).
- Daha katı cezalar (kural ihlallerinde okuldan uzaklaştırma ve atma gibi cezaların uygulanması).

2.7.3. Okul İklimi-Kültürü Yaklaşımı

Okul güvenliği sorununun çözümüne ilişkin ikinci yaklaşım ise polisiye önlemler yerine öğrencinin bireysel özellikleri ve sorunları, okulun iklimi ve kültürü üzerinde odaklanan bir yaklaşımdır. Okul güvenliği ile ilgili araştırmalarda, özellikle şiddet olaylarının nedenleri arasında kalabalık sınıflar, ırksal gerilimler, öğrenci yoksulluğu, öğretmenlerin gençleri suçlamaları, okul yönetiminin tutumu, yalnızlık, yabancılaşma, okula bağlılık, okul kurallarının adil ve tutarlı olmaması gibi nedenlerin sayılması bu yaklaşımı güçlendirmektedir (Dönmez ve Güven, 2001, Akt. Özer, 2006: 35).

2.7.4. Okul Güvenlik Modeli

Pek çok toplum, okul gelişim süreci ile bütünleştirilmiş kapsamlı okul güvenlik planları geliştirerek, okullarda yaşanan suç, şiddet ve madde bağımlılığı sorunlarını azaltmışlardır (Pollack & Sunderman, 2001, Akt. Özer, 2006: 36). Ancak okul güvenlik planının yapılması, suç ve şiddet olaylarının hiç yaşanmayacağına göstergesi değildir. Kapsamlı bir okul güvenlik

planının yapıldığı ve etkili bir şekilde uygulandığı okullarda, öğrenciler ve okul personeli için daha güvenli bir ortam yaratılabilir.

Pollack & Sunderman'a (2001) göre okulda güvenliğin sağlanabilmesinde etkili olan bazı unsurlar vardır. Okul güvenlik planı hazırlanırken bu unsurlar göz önünde bulundurulmalıdır. Bu unsurlar şöyle özetlenebilir (Özer, 2006: 36,37):

- Okulda suç ve şiddeti önlemeye yönelik önleme ve müdahale stratejilerinin geliştirilmesi

- Acil müdahale planlarının geliştirilmesi

- Olumlu bir okul iklimi ve kültürünün oluşturulması

- Personelin eğitilmesi

- Nitelikli bina ve teknolojik araç-gereç sağlanması

- Okul-polis işbirliğinin sağlanması

- Ruh sağlığı ve sosyal hizmet kurumları ile işbirliği sağlanması

- Aile ve toplum ilişkilerinin geliştirilmesi. Güvenli bir okul ve toplum oluşturulmasında okul-toplum işbirliği büyük öneme sahiptir.

- Okul güvenliği ile ilgili kaynakların temin edilmesi ve kullanılması

Okullardaki acil durumlar için iyi bir güvenlik planı oluşturulmalıdır. Etkili bir güvenlik planının unsurları şu şekildedir (Walker ve Walker, 2000; Akt. Demirtaş, 2007: 47,48):

1. Güvenlik planı sürekli güncellenmelidir. Tüm okul personelinin güncelleştirilmiş plan hakkında bilgi sahibi olması gerekir. Plan, herkesin katıldığı düzenli bir şekilde uygulanacak, güvenlik tatbikatlarını içermelidir. Öğretmenler, öğrenciler ve yöneticiler okulda yaşanan olaylara müdahale için açıkça tanımlanmış görevler ve eylemlere sahip olmalıdır.

2. Okulun yapısal özellikleri; düzenli ve programlı okul güvenlik denetimlerine sahip olmaya elverişli olmalıdır. Okul alanlarının tasarımı ve kullanımı, suçu önlemede etkilidir.

3. Öğrencilerin okula üniformalı gelmeleri gerekmektedir. Okul üniformaları, kimin okula ait olduğunu ve kimin olmadığını belirler, büyük bir silahı gizlemeyi zorlaştırır, giyim tarzlarından kaynaklanan farkları ortadan kaldırır.

4. Okulda genel bir disiplin planı hazırlanmalıdır. Okul disiplini tutarlı ve okulda öğrencilerin adil olarak algıladığı gibi olmalıdır.

5. Okul yerleşkesinin dış alandan ayrılması gerekir. Okul alanlarının açık olması bir tehlike unsurudur. Hem okullara yabancıların girmesi önlenemez hem de öğrencilerin okul saatlerinde okulu terk etmeleri denetlenemez.

6. Okullarda güvenlik değerlendirmeleri yapılmalıdır. Her okul güvenliğinin yıllık değerlendirilmesi yapılabilir ve yapılmalıdır. Ayrıca, genel güvenliği artırmaya ilişkin okul tasarımınnın değerlendirilmesi de 5 yılda bir yapılmalıdır. Bu değerlendirmeler ile elde edilen bilgi kaynaklarının birleştirilmesi okul güvenliğine ilişkin kapsamlı veriye sahip olunmasını sağlar. Bu durum, okul güvenlik çalışmalarının iyileştirilmesinde önemli etkiye sahiptir.

Okul güvenlik planı yapılırken fiziksel evre, sosyal evre, kültürel evre, ekonomik evre, öğrencilerin ve okul personelinin bireysel özellikleri ve yerel siyasi evre göz önünde bulundurulmalıdır (Center for the Study and Prevention of Violence, 1998, Akt. Özer, 2006:38).

2.8. Güvenli Okul Oluşturmada Okul Müdürünün Rolü

Okul ortamı, eğitim sonuçlarında görülmeyen fakat bu sonuçlara ulaşmayı sağlayan ğretim ve öğrenim sürecini çok fazla etkileyen bir katalizör olarak görev yapar. Okullarda güvenlik ve düzen her zaman var olmalıdır. Baskı altında olan ve sürekli korku halinde olan gençler rahat olamazlar ve başarı için gerekli tek yönlü dikkati eğitime veremezler. ğretmenlerde kendi ve ğrencilerinin güvenlikleri hakkında endişe içerisinde olurlarsa, eğitim amaçlarına ulaşmak için gerekli olan ğretimi yapamazlar. Bu nedenle, öğrenciler, öğretmenler, okul personeli üzerinde ve okul çevresinde artan tehditler karşısında okul yöneticileri, güvenli bir öğrenim ortamı yaratmak hususunda sorumludurlar. Okul yöneticileri öğrenimin geliştiği güvenli bir eğitim ortamı yaratmak için, öğrencileri, öğretmenleri, okul personelinini, aileleri ve toplumu da katarak, okulun ve toplumun gereksinimlerini karşılayan bir okul güvenlik planı oluşturmalıdır. Daha önce şiddete karşı yapılan çalışmalar, şiddeti önlemek için kapsamlı bir plan geliştirmek yerine şiddet sorunlarına karşı tepki vermek şeklinde olmuştur (Buckner ve Flanary, 1996; Akt. Demirtaş, 2007:54).

Parladır'a (2009:35) okul yöneticisine düşen görevleri şu şekilde açıklamaktadır (Dönmez.A, 2010:25):

- *İletişim kanallarını açık tutmalı,
- * Öğrencilerin duygularını paylaşması için uygun fırsatlar yaratmalı ve onları cesaretlendirmeli,
- * “Güvenli okul” anlayışını geliştirmeli,
- * Tehdit oluşturabilecek unsurları dikkatle takip etmeli,
- * Öğrencilerle görüşmeli,
- * Öğrencilerin velilerini bilgilendirmeli,

- * İlgili birimlere yönlendirmeli,
- * Temel önleme çalışmalarını uygulamalı,
- * Okul Kriz Ekipleri kurulmalıdır.

Dunn (1999: 14) ise okul yöneticisinin yapması gerekenleri şöyle özetlemektedir (Dönmez, 2001: 68,69):

1. Kabul edilebilir davranışların sınırlarını belirlemeli ve bozucu davranışlara karşı dürüstçe ve ısrarla karşı koyulmalıdır.

2. Öğrencilerle ilgili, okul güvenliği de dahil olmak üzere bir sorunla karşılaştığınızda içtenlikli davranışlar gösterilmeli.

3. Çatışma çözme öğrenmeli ve öğretilmeli; şiddetten kaçınmanın faydaları anlatılmalı, farklılıklardan kaynaklanan sorunların çözümü için öğrenciler cesaretlendirilmeli.

4. Okul öğrencilerin yararı için, personeline öğrencilere yardım için var olduğu düşüncesi güçlendirilmeli, öğrenciler suç ve şüpheli kazaları bildirmeleri konusunda cesaretlendirilmeli.

5. Olası bir tehdit ya da tehlikeli davranışa karşı uyarılmışsanız hemen harekete geçin.

6. Öğrenciler arasındaki kabadayılık ya da taciz davranışlarını görmezlikten gelinmemeli, araya girerek ve hareketi sona erdirerek böyle davranışların kabul edilemeyeceği öğrencilere gösterilmelidir.

7. Sorumluluk alanınızın dışındaki etkinliklere katılın, okulun sahipliğini paylaşın, görüşlerinizi ve tavsiyelerinizi olumlu biçimde ifade edin.

8. Çocukların aileleri ile ya da koruyucuları (vasi) ile etkileşime girilmelidir.

9. Bir okul gününün sonuna kadar öğrencilerin deneyimleri ile ilgili neler öğrendiğinizi düşünün.

10. Kendinizi daha ulaşılabilir kılmaya çalışın.

12. Bir grup öğrencinin kontrolünden sorumlu olduğunuz bir anda karşılaşılabileceğiniz tehlikeli bir durumda izleyebileceğiniz bir plan yapın, okulunuzdaki öğretmenlerden de böyle bir plana sahip olmalarını isteyin. Okulunuzun böyle durumlar için bir planı yoksa hazırlanması için hemen harekete geçin.

13. Olumlu davranışlar için model olunuz; cesaret kırıcı davranışlardan sakininiz, doğru davranışların neler olduğuna ilişkin canlı örnekler veriniz.

Görüldüğü gibi Dunn (1999: 14)' un okul yöneticilerine okul güvenliğine ilişkin yapmalarının önerdiği şeylerin hemen hepsi, okulun iklimi ve kültürü ile ilgili, eğitsel nitelikli önlemlerdir. Genel olarak ifade etmek gerekirse okul güvenliği planının amacı da budur.

2.9.İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Nolin ve arkadaşlarının yapmış oldukları bir araştırmaya göre (1995), okulda ya da okula gidiş-dönüş yolunda, öğrencilerin %25'i zorbalık, fiziksel saldırı ve soygun korkusu bildirmiştir. Oysa sadece %12'si zorbalık ve sadece %4'ü fiziksel saldırıya maruz kaldıklarını bildirmişlerdir. Bu durum, düşmanlık ve okula yabancılaşma duyguları hisseden öğrencilerin, şiddet ve bir suçla karşılaşmaktan daha çok korku duygusu geliştirmelerine meyledcekleri ile açıklanabilir. Bu mağdur olma korkusu, Okullarda kuralların yetersiz uygulanması sonucunda ise, öğrencilerin daha fazla mağdur olma korkusu hissettikleri tespit edilmiştir (Miller ve diğ., 2005, Akt. Demirtaş, 2007: 42).

Duruhan ve Şad (2006), yaptıkları araştırmada çocuklar arasında suç oranının giderek arttığını belirlemiş buna karşın gerek okul içersinde gerekse başta ailede olmak üzere, okul dışında öğrencinin suça yönelmesini önleyecek çabaların yetersiz kaldığını ifade etmişlerdir. Suç türleri içinde en yaygın olanı intihar, hırsızlık ve gasp olarak belirlenmiştir. Hırsızlık ve gaspta ailesi göçle gelen çocukların lehine anlamlı bir yığılmanın olduğu tespit edilmiştir (Yazar ve Bars, 2013: 56).

Konuyla ilgili bir araştırma sonuçlarına göre, suç olarak nitelen türden davranışlarda bulunan öğrencilerin %8.2' sinin herhangi bir arkadaş grubuyla ilişki kuramadıklarını ve bu konudaki çeşitli girişimlerinde grup dışına itilmiş oldukları saptanmıştır. Ayrıca, %34.5 oranında çocuğun, arkadaş çevresine uyum sağlamada güçlük çektiği gözlenmiştir (Yörükoğlu, 2000; Akt. Çalık, Kurt, 2009: 66).

Dokuz Eylül Üniversitesince Türkiye genelinde 11-16 yaş grubunda yer alan ilköğretim öğrencilerinin katılımıyla yapılan araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin % 44`ünün şiddete maruz kaldığı ve bu şiddet olaylarında, dayanan % 31`lik oranla öne çıktığı belirtilmektedir. Şiddete maruz kalan öğrencilerin % 47`sini erkeklerin oluşturduğu saptanırken, bu çocukların % 76,55`inin anne ve babasının arasında şiddetli geçimsizlik olduğu ve annenin baba tarafından dövüldüğü ortaya çıkmıştır. Araştırmaya katılan çocuklardan % 31,55`inin dayağa maruz kaldığı, eşyalarına zarar verilenlerin oranının % 8,52, gaspla karşılaşanların oranının % 4,27, cinsel bir davranışa zorlananların oranının ise % 1,74 olduğu anlaşılmıştır. Araştırma, % 17,01 ile şiddet olaylarının, daha çok evde geçtiğini ortaya koyarken, bunu % 14,19 ile okul, % 12,09 ile de sokak izlemektedir. Çocukların başkalarına karşı uyguladıkları şiddeti belirlemeyi

hedefleyen araştırma ise öğrencilerin % 24,45'inin çabuk sinirlendiğini ortaya koymuştur (Durmuş ve Gürkan, 2003).

Durmuş ve Gürkan (2003), yaptıkları çalışmada lise öğrencilerinin şiddet ve saldırganlık eğilimlerini çeşitli değişkenler açısından ele almıştır. Araştırma sonucunda okulun masa ve sandalyelerini kasıtlı olarak kırma bunların üzerini kazma veya çizme, tekme atarak duvarların boya ve badanasını kirletme, okul sınırları dışında meydana gelen ve bazı öğrencilerin yaralanmasıyla sonuçlanan kavgalar, okuldaki çeşitli öğrenci grupları arasında toplu kavga olayları ve okulda bazı öğrencilerin paralarının çalınması ya da özel eşyalarının kaybolması öğrenciler tarafından en çok sergilenen şiddet ve saldırganlık olayları olarak belirlenmiştir.

2004 yılında İstanbul'daki okullarda suç ve şiddetin yaygınlığı adlı çalışma sonucunda 1 yıl içinde lise öğrencilerinin yarına yakını fiziksel kavgada bulunmuş. Bu oran erkeklerde kızlara oranla 5 kat fazla çıkmıştır. Bu kavga sonucu yaralanmaların %15,4 olduğu tespit edilmiştir. Ve bu oran erkeklerde kızlara göre 3,6 kat daha fazla çıkmıştır. Ateşli silah taşıyanların oranı %9,8 bulunmuş ve erkekler kızlara oranla 7,2 kat daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Çalışanların %10 çeteye girmiş ve bunların %3 kendi istekleriyle çeteye üye olduğunu belirtmiştir. Yine aynı çalışmada ergen ve çocuklarda görülen şiddet 15-16 yaşlarında en yüksek seviyeye çıktığı tespit edilmiştir. 16-17 yaşlarında çetelere katılma oranı artmaktadır. Bu yaşlardan sonra çeteye girme oranı azalmaktadır. Hayat boyunca en az bir şey çalanların oranı %8,6 olarak tespit edilmiş, kız ve erkek arasında bir farkın olmadığı belirtilmiştir (Ögel, Tarı, Eke, 2005: 6-7).

Ayan'a (2007) göre öğrencilerin saldırganlık davranışları ailede yaşayan birey sayısı, annenin davranış tarzına göre farklılaşırken, öğrencinin kökeni, anne ve babanın eğitim düzeyi ve mesleği, ailenin gelir düzeyi, ailenin kararları alma biçimi, anne ve baba arasında şiddet olması değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır.

Öğülmüş (1995) "Okullarda (Liselerde) Şiddet ve Saldırganlık adlı araştırmasında" okul sınırları içinde ve okul sınırları dışında bazı öğrencilerin yaralanmasıyla sonuçlanan kavgalarla ilgili, öğrencilerin lise türüne göre dağılımını incelemiş ve anlamlı bir ilişki bulmuştur. Araştırmada genel lise mezunları, okul sınırları içinde ve dışında bazı öğrencilerin yaralanmasıyla sonuçlanan kavga olaylarının daha sık meydana geldiğini belirtmektedirler. Bu sonuç araştırmacı tarafından genel liselerde endüstri meslek liselerine göre bu tür olayların daha sık ortaya çıktığı şeklinde yorumlanmıştır. Bu araştırmalar da denenceyi desteklemektedir.

Yalçın'ın (2007) elde ettiği bulgulara göre, ailesinden algıladığı destek düzeyi düşük, orta, yüksek olan öğrencilerin saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı farklar bulunmuştur. Lise öğrencilerinin ailelerinden algıladıkları destek düzeyi düştükçe saldırganlık düzeyleri

yükselmektedir. Destekleyici aile ortamında yetişen bireyler, saldırganlık davranışlarına daha az başvurmaktadır(Yalçın, 2007; Akt. Yazar ve Bars, 2013: 54).

Ülkemizde yapılan araştırmalar da okullarda saldırganlık ve şiddet olaylarının dikkat çekici oranda olduğunu ortaya koymaktadır. (Öğülmüş, 1995; Pişkin, 2003; Karaman-Kepenekçi ve Çınkır, 2003; Durmuş ve Gürkan, 2005; Yavuzer, Gündoğdu ve Dikici, 2009). Özcebe vd. (2006) Ankara ilinde üç farklı lisede son üç ay içinde öğrencilerin %16.1' inin şiddete maruz kaldığını, %8.8'inin şiddet uyguladığını, %20.6'sının hem şiddete maruz kaldığını hem de şiddet uyguladığını ve herhangi bir nedenden dolayı öğrencilerin şiddet olayı ile karşılaşma oranının %45.5 olduğunu saptamışlardır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Araştırma Komisyonu Raporuna (2007) göre, 2006-2007 öğretim yılında son üç ay içerisinde ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin %22'sinin fiziksel, %53'ünün sözel, %26,3'ünün duygusal ve %15,8'inin cinsel şiddet ile karşılaştığı saptanmıştır. Ayrıca öğrencilerin %35,5'inin fiziksel, %48,7'sinin sözel, %27,6'sının duygusal ve %11,7'sinin cinsel şiddet uyguladığı saptanmıştır.

İstanbul'da 13 okulda 799 öğrenciyle yapılan şiddetin okula bağlı nedenleri ve alınabilecek önlemler konulu bir araştırma, okuldaki şiddetle öğretmenin tutumu arasında çok yakın ilişki bulunduğunu göstermektedir. Mertoğlu vd. (2008) tarafından yapılan araştırmanın sonuçlarına göre, olumsuz öğretmenlerin görev aldığı okulda, öğrencilerin şiddet algısı artmaktadır. Okul yöneticisinin davranışı, okulun imkanları, öğrencinin okula aidiyet duygusu, şiddeti etkileyen diğer faktörler arasında yer almaktadır. Araştırmanın sonuçlarına göre en önemli faktörün öğretmenin tavrı olduğu saptanmıştır. Araştırmacılar, okulun fiziki şartları, araç gereçleri, müfredat programı ne kadar iyi olursa olsun, eğer öğretmen yeteri kadar donanımlı değilse, iletişim becerilerine sahip değilse, sınıf yönetimini bilmiyorsa, öğrenciyi tanıyamıyorsa okullarda şiddet olaylarının önlenemediğini belirtmektedirler. Araştırma bulgularından biri de, öğrencilerin olumlu ve olumsuz öğretmenleri tanımlama şekilleridir (Akt. Yavuzer, 2011: 49).

Totan (2007), "Okulda zorbalığı önlemede eğitimciler ve ebeveynlere öneriler" adlı çalışmasında okulda şiddetin bir boyutu olan zorbalığın tanımını yapmak, okullardaki yaygınlığını belirterek eğitimcilere ve ebeveynlere zorbalığı önleyici önlemler sunmayı amaçlamıştır. Çalışmanın sonucunda okullarda zorbalığı önleme faaliyetleri düzenlenirken okulda çalışan tüm personel ve çevrede bulunan diğer bireylerin hazırlanacak önleme planlarında yer alması gerektiği belirtilmiştir.

Okul zorbalığı konusunda ülkemizde Karaman-Kepenekçi ve Çınkır (2001) tarafından lise öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada, öğrencilerin sıkça karşılaştıkları zorbalığın bedensel zorbalık olduğu ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin % 44'ü itme, %30'u saç kulak çekme ve %28'i bedene yönelik kaba şakalarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin % 46'sı ad

takma, %40,8'i sürekli takılma ve %29'u lâf atma kategorilerinde yer aldıklarını, yine çalışmaya katılan öğrencilerin % 43'ü cinsel içerikli sözler söylenmesi, %22'si sarkıntılık olayları ile ara sıra karşılaştıklarını belirtmektedirler.

Öğülmüş (1995) yapılan bir araştırmada öğrencilerin %76,6'sı okulun masa sıralarını kasıtlı olarak kıran, bunların üzerini kazıyan veya çizen, tekme atarak duvarların boya ve badanasını kirleten öğrencilerin bulunduğunu belirtmiştir (Dönmez ve Özer, 2009: 39).

Demirbaş'ın (2007) yaptığı araştırmaya göre; Okul yöneticilerinin bu konuda belli temalar üzerinde durdukları görülmektedir. Bunlar çalışma verimi ve kendi güvenlikleri konularıdır. Altmış altı okul yöneticisi okulda yaşanan şiddet olaylarının çalışma verimlerini düşürdüğünü ifade etmiştir. "Okul yöneticileri eğitim, öğretim ve yönetim işinden daha çok okul içinde ve dışında şiddeti önlemek için uğraşmaktadır." ifadesi de okul yöneticilerinin şiddet konusundaki önemli serzenişleri arasındadır. Lise yöneticilerine okullarında şiddet olayları yaşanıyorsa okulda görev yapan öğretmenleri nasıl etkilediği sorulmuştur. Okul yöneticilerinin bu konuda verdikleri cevapların kendilerini nasıl etkilediğine dair soruya verdikleri cevaplara benzer olduğu görülmektedir. Okul yöneticilerinin belli temalar üzerinde durdukları görülmektedir. Bunlar çalışma verimi ve güvenlik konularıdır. 78 okul yöneticisi okulda yaşanan şiddet olaylarının öğretmenlerin çalışma verimlerini düşürdüğünü ifade etmiştir. İkinci sırada ise öğretmenlerin tedirgin olduğu konusu yer almaktadır. Lise yöneticilerinin "Okullarda şiddetin azaltılmasıyla ilgili olarak diğer kurumlar açısından ne yapılabilir?" sorusuna okul yöneticilerinin bu konuda verdikleri cevapların başında "Emniyet kuvvetleri okul ile ev arasındaki güvenliği daha iyi kontrol etmelidir." ifadesi yer almaktadır. Okul yöneticilerinin dile getirdikleri 2. önemli konu "Medyada şiddet içeren yayınların engellenmesidir". Okul yöneticilerinin 3. sırada önemli gördükleri konu da 2. maddeyle bağlantılı olarak "medyanın gücünü toplumu eğitmesi için kullanmasıdır".

Bektaş (2007) "İlköğretim Okullarında Öğrenci Güvenliği" adlı çalışmada; özel ilköğretim okul müdür (22) ve öğretmenleri (142) ile resmi ilköğretim okul müdür (71) ve öğretmenleri (621) üzerinde yaptığı araştırmada genel olarak öğretmen ve yöneticilerin en fazla öğrenci güvenliğinin okul güvenliğini ($X= 4.65$) riske ettiğini bildirmiştir.

Özer'in (2006) yapmış olduğu "İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerin Okul Güvenliğine Yönelik Algıları" adlı yüksek lisans tez çalışmasının sonuçlarına göre; öğrencilerin okul koridorlarının darlığından şikayetçi olduklarını, hırsızlık ve güvenlik korkusundan öğrencilerin devamsızlık yaptıklarını, okulun büyüklüğüne bağlı olarak güvenlik riskinin arttığını, okula gelir-giderken alt sınıf öğrencilerinin daha fazla kaygı hissettiklerini, öğrencilerin okul binasının güvenliğine bağlı olarak kaygılandıkları ve öğretmenlerin okul ortamı ile kendini güven içerisinde hissetmeleri arasında pozitif ilişki olduğunu tespit etmiştir.

Ayar (2010) yaptığı “Okul Güvenliği Sorununa Farklı Bir Yaklaşım: Okul Polisi Uygulaması” adlı çalışmada; güvenlik kamerası olan okullardaki yönetici ve öğretmenlerin durumdan memnuniyet duyduklarını ve okul güvenliğine pozitif katkı sağladığı yönünde görüşleri saptamıştır. Güvenlik görevlisi olan okullarda bu durumun okul çevresindeki gruplar ve öğrenciler üzerinde kısmen de olsa caydırıcı bir etkisi olduğunu ve bunun asayiş olaylarının sayısındaki azalmayla değerlendirilebileceğini bildirmiştir. Yöneticilerin görüşlerine göre güvenlik görevlisi olan okullar ve çevresinde bu uygulama sonrası güvenlik olaylarının önemli oranda azalmıştır. Öğretmen ve yöneticilerin güvenlik denetimlerinin artırılmasından sonra okul çevrelerindeki çete sayılarının azaldığını ve bu durumun kendilerini memnun ettiğini söylediklerini bildirmiştir.

Ayar’ın (2010) yapmış olduğu araştırmanın sonuçlarına göre, okullarda çalıştırılan özel güvenlik görevlilerinin çoğunluğunun güvenlik konusunda eğitim almamış, güvenlik ekipmanları olmayan, okul aile birliklerinin kendi imkânlarıyla tuttuğu, geçici, emekli, ek gelire ihtiyacı olan, en azından görüntüsüyle caydırıcı olması beklenen kişiler olduğu görülmüştür. Okul polislerine göre bu güvenlik görevlileri tam anlamıyla etkili olmasalar bile dışarıdan gelecek tehlikeleri gözlemlemeleri, öğrencilerin giriş-çıkışlarını kontrol etmeleri ve okul polisleri ile işbirliği içinde çalışmalarını açısından yararlı olmaktadır.

Stephens (1995) ABD’de “Güvenli Okulların Kriterleri” adlı çalışmada; başarıya odaklanma, güven, psikolojik destek, değer eğitimi, sosyal faaliyetler, etkili okul içi iletişimi güvenli okulların temel özellikleri olarak belirlemiştir (Çankaya, 2010: 59).

III. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni ve örnekleme, veri toplama aracı, verilerinin toplanması ile çözümlenmesine yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma tarama (betimsel) modelindedir. Tarama araştırmaları, bir konuya ya da olaya ilişkin katılımcıların görüşlerinin ya da ilgi, beceri, yetenek ve tutum vb. özelliklerinin belirlendiği genellikle diğer araştırmalara göre örneklemin daha büyük olduğu araştırmalardır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel 2009, 226). Bu araştırmada ortaokullarda ve liselerde görev yapan okul müdürlerinin okul güvenliğine yönelik rollerini belirlemek için geliştirilen bir ölçme aracı uygulanmıştır.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırma evrenini Diyarbakır il merkezindeki 4 merkez ilçede (Yenişehir, Kayapınar, Bağlar, Sur) bulunan okullar oluşturmaktadır. Bu araştırmada, evrenin tümüne ulaşmadaki zorluk, zamanın sınırlı olması ve ekonomik nedenlerle hedef evreni temsil edeceği düşünölen büyüklükte bir örnekleme alma yoluna gidilmiştir.

Araştırmanın örneklemini Diyarbakır merkez ilçelerindeki 40 tane lise, 42 tane ortaokul oluşturmaktadır. Bu oluşum sağlanırken ilçelerde bulunan okulların yaklaşık yarısı basit rastsal örnekleme yoluyla seçilmiştir. Liselerden 17 tanesi Yenişehir, 10 tanesi Kayapınar, 9 tanesi Bağlar, 4 tanesi de Sur ilçesinden oluşmaktadır. Ortaokullardan ise 10 tanesi Yenişehir, 16 tanesi Kayapınar, 9 tanesi Bağlar, 7 tanesi ise Sur ilçesinden oluşmaktadır. Aşağıdaki tablolarda araştırmaya katılan yöneticilerin örnekleme grubuna ait bilgiler yer almaktadır.

Tablo 1: Okul müdürlerinin Çalıştığı Kuruma Ait Bilgiler

Çalışılan Kurum	<i>f</i>	%
İlköğretim	40	48,8
Ortaöğretim	42	51,2
Toplam	82	100,0

Araştırmaya katılan müdürlerin %48,8'inin ilköğretim okullarında, %51,2'sinin ise ortaöğretim kurumlarında görev yaptığı görülmektedir.

Tablo 2: Okullardaki Müdürlerin Cinsiyet dağılımına Ait Bilgiler

Cinsiyet	<i>f</i>	%
Bay	75	91,5
Bayan	7	8,5
Toplam	82	100,0

Araştırmaya katılan müdürlerin %91,5'inin bay, %8,5'inin ise bayan olduğu görülmektedir. Bay ve bayanların yöneticilik bağlamında heterojenliği farklı araştırmalarda da görüldüğü gibi bu çalışmada görülmüştür.

Tablo 3: Yaşa Ait Bilgiler

Yaş	<i>f</i>	%
30-35	10	12,2
36-40	28	34,1
41 ve üzeri	44	53,7
Toplam	82	100,0

Araştırmaya katılan katılımcıların %53,7'sinin 41 yaş ve üzerinde olduğu, %34,1'inin 36-40 yaş aralığında olduğu ve %12,2'sinin ise 30-35 yaş aralığında olduğu görülmüştür.

Tablo 4: Okul Müdürünün Meslekteki Kıdemine Ait Bilgiler

Kıdem	<i>f</i>	%
2-5 yıl	1	1,2
6-9 yıl	5	6,1
10-13 yıl	15	18,3

14-17 yıl	15	18,3
18 yıl ve üzeri	46	56,1
Toplam	82	100,0

Araştırmaya katılan müdürlerin %56,1'inin 18 yıl ve üzeri kıdeme sahip olduğu, %18,3'ünün 10-13 yıl arası kıdeme sahip olduğu, yine %18,3'ünün 14-17 yıl arası kıdeme sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 5: Okul Müdürünün Çalışmakta Olduğu Okuldaki Görev Süresine Ait Bilgiler:

Görev Süresi	<i>f</i>	%
1 yıl	5	6,1
2-5 yıl	48	58,5
6-9 yıl	13	15,9
10-13 yıl	10	12,2
14 yıl ve üzeri	6	7,3
Toplam	82	100,0

Araştırmaya katılan müdürlerin %58,5'inin 2-5 yıl arası görev süresine, %15,9'unun 6-9 yıl arası görev süresine, %12,2'sinin 10-13 yıl arası görev süresine, %7,3'ünün 14 yıl ve üzeri görev süresine sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 6: Okul Müdürünün Branşına Ait Bilgiler:

Branş	<i>f</i>	%
Sınıf öğretmeni	13	16,5
Branş öğretmeni	66	83,5
Toplam	79	100,0

Araştırmaya katılan müdürlerin %83.5'inin branş öğretmeni olduğu, %16,5'inin ise sınıf öğretmeni olduğu görülmektedir.

Tablo 7: Müdürlükteki Hizmet Yılına Ait Bilgiler

Hizmet yılı	<i>f</i>	%
1 yıl	2	2,5
2-5 yıl	29	36,3
6-9 yıl	19	23,8
10 yıl ve üzeri	30	37,5
Toplam	80	100,0

Araştırmaya katılan müdürlerin meslekteki hizmet yıllarına bakıldığında, %37.5'inin 10 yıl ve üzeri hizmet yılının olduğu, %23,8'inin 6-9 yıl arası hizmet yılının, %36,3'ünün 2-5 yıl arası hizmet yılının ve %2.5'inin ise 1 yıllık hizmet yılının olduğu görülmüştür.

Tablo 8: Okul Türüne Ait Bilgiler

Okul türü	<i>f</i>	%
Düz lise	4	4,9
Anadolu lisesi	18	22,0
Meslek lisesi	17	20,7
Ortaokul	43	52,4
Toplam	82	100,0

Araştırmaya katılan müdürlerin %52,4'ünün ortaokulda görev yaptığı, %20.7'sinin meslek liselerinde, %22'sinin Anadolu liselerinde ve %4.9'unun düz liselerde görev yaptığı görülmektedir.

Tablo 9: Okulların İlçelere Dağılımına Ait Bilgiler

Görev Yapılan İlçe	<i>f</i>	%
Yenişehir	27	32,9
Kayapınar	27	32,9
Bağlar	18	22,0
Sur	10	12,2
Toplam	82	100,0

Araştırmaya katılan müdürlerin %32,9'unun Yenişehir ilçesinden, %32,9'unun Kayapınar ilçesinden, %22'sinin Bağlar ilçesinden ve %12,2'sinin ise Sur ilçesinden örnekleme dahil edildiği görülmektedir.

Tablo 10: Okul Müdürlerinin Okul Güvenliğiyle İlgili Hizmet İçi Eğitim Alma Durumlarına Ait Bilgiler

Hizmet içi Eğitim Alma	<i>f</i>	%
Evet	6	7,4
Hayır	75	92,6
Toplam	81	100,0

Araştırmaya katılan müdürlerin %92,6'sının okul güvenliği ile ilgili hizmet içi eğitim almadıkları, %7,4'ünün ise hizmet içi eğitim aldıkları görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada belirlenen amaçlara ulaşılabilmesi için bir ölçek uygulanması kararlaştırılmıştır. İlgili alan yazın ve ölçme araçları tarandıktan sonra Demirtaş'ın (2007) " **İlköğretim Okullarında Görev Yapan Yönetici ve Öğretmenlerin Okul Güvenliğine İlişkin Rol ve Beklentileri**" adlı çalışmasındaki anketten yararlanılmıştır.

Ölçme aracı iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde okul müdürlerine ait kişisel bilgiler kısmı yer almaktadır. İkinci bölümde ise okul müdürlerinin okul güvenliğine yönelik görüşleri yer almaktadır. İkinci bölüm dört alt boyut altında toplanmıştır. Birinci alt boyutta 4

maddelik, yöneticilerin kişisel güvenlikleri hakkında görüşleri, ikinci alt boyutta ise 14 maddelik yöneticilerin çalıştıkları okulun güvenliği hakkında görüşleri, üçüncü boyutta 9 maddelik, yöneticilerin öğrenci güvenliği hakkında görüşleri, son olarak dördüncü boyutta ise 15 maddelik yöneticilerin çalıştıkları okullarda güvenliğe yönelik yapılan çalışmalar hakkında görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Ölçme aracında likert tipi derecelendirme kullanılmıştır. Derecelendirmede “kesinlikle katılıyorum”, “katılıyorum”, “kararsızım”, “katılmıyorum” ve “hiç katılmıyorum” seçenekleri yer almıştır. Derecelendirmedeki puan aralıklarında en düşük değer 1 (bir), en yüksek değer 5 (beş) olarak belirlenmiştir. Buna göre; 1,00-1,79 arası “hiç katılmıyorum”, 1,80-2,59 arası “katılmıyorum”, 2,60-3,39 arası “kararsızım”, 3,40-4,19 arası “katılıyorum” ve 4,20-5,00 arası “kesinlikle katılıyorum” değer aralığı olarak dikkate alınmıştır.

Ölçek uygulanmadan önce araştırmanın amaçları doğrultusunda uzman görüşleri dahilinde düzenlemelere gidilmiştir. “Ortaokul ve Liselerde Görev Yapan Okul Müdürlerinin Okul Güvenliğine İlişkin Rollerini” taslağı oluşturulmuştur. Hazırlanan taslağın kapsam geçerliliği için, Eğitim Programları ve Öğretim alanında uzman Doç. Dr. Behçet Oral'ın görüşüne başvurulup uygulamaya hazır duruma getirilmiştir. Ölçme aracının güvenilirlik çalışması için, Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Boyut düzeyinde incelendiğinde her boyut için Cronbach Alpha iç tutarlılık kat sayısı 1. boyut için 0,83, 2. boyut için 0,94, 3. boyut için 0,80 ve 4. boyut için 0,92 olarak bulunmuştur. Büyüköztürk (2009, 171) bir test için hesaplanan güvenilirlik katsayısının 0.70 ve daha yüksek olması test puanlarının güvenilirliği için genel olarak yeterli olduğunu belirtmektedir.

3.4. Araştırma Verilerinin Toplanması

Araştırma verilerinin toplanması sürecinde, Diyarbakır Valiliği bünyesinde Diyarbakır İl Milli Eğitim Müdürlüğü Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi'nin (EARGED) izniyle ölçme aracı il merkezindeki ortaokul ve liselerde görev yapan okul müdürlerine doğrudan ulaşılarak uygulanmıştır. Ölçme aracının uygulanmasında 4 merkez ilçeden (Yenişehir, Kayapınar, Bağlar, Sur) seçilen 42 tane ortaokul, 40 tane ise liseye gidilmiş olup 82 adet anket okul müdürlerine dağıtılmıştır.

3.5. Verilerin Çözümlemesi

Araştırmanın genel amacı çerçevesinde cevapları aranan alt problemlere yönelik toplanan veriler öncelikle veri kodlama formuna işlenmiştir. 82 veri işleme alınmıştır. Daha

sonra bilgisayara aktarılan veriler üzerinden gerekli istatistiksel çözümlerden yararlanılmıştır. Kişisel bulgulara ait veriler, (yüzde ve frekanslar) bulunarak puanlanmıştır.

1. Katılımcıların genel görüşleri aritmetik ortalama ve standart sapma kullanılarak puanlanmıştır.

2. Bağımsız değişkenlere yönelik anlamlı farklılıklar için t-testi ve anova (varyans analizi) ve betimsel istatistikleri kullanılmıştır.

3. Ölçme aracının güvenilirliği için Cronbach alfa güvenilirlik testi analizleri yapılmıştır.

Araştırmada toplanan verilerin analiz edilmesinde parametrik testlerden yararlanılmıştır. Ortaokul ve liselerde görev yapan okul müdürlerinin okul güvenliğine yönelik rollerinin belirlenmesinde;

1. Alt boyut olan görüşlerin çalışılan kuruma göre farklılaşıp farklılaşmadığına cevap aramak için t- testi,

2. Alt boyut olan görüşlerin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığına cevap aramak için t- testi,

3. Alt boyut olan görüşlerin yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığına cevap aramak için Anova testi

4. Alt boyut olan görüşlerin kıdeme göre farklılaşıp farklılaşmadığına cevap aramak için Anova testi,

5. Alt boyut olan görüşlerin görev süresine göre farklılaşıp farklılaşmadığına cevap aramak için Anova testi,

6. Alt boyut olan görüşlerin branşa göre farklılaşıp farklılaşmadığına cevap aramak için t-testi ,

7. Alt boyut olan görüşlerin hizmet yılına göre farklılaşıp farklılaşmadığına cevap aramak için Anova testi,

8. Alt boyut olan görüşlerin okul türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığına cevap aramak için Anova testi,

9. Alt boyut olan görüşlerin ilçelere göre farklılaşıp farklılaşmadığına cevap aramak için Anova testi kullanılmıştır.

10. Değişken ayrımı yapılmaksızın okul güvenliğine ilişkin yönetici görüşlerini belirlemeye yönelik olan 10. alt problemin çözümlenmesinde ise aritmetik ortalama ve standart sapma puanları hesaplanmıştır.

IV.BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Bu kısımda, araştırmaya katılan yöneticilerin ölçme aracında vermiş oldukları cevapların aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları, araştırmanın alt amaçlarından olan ve ölçme aracında yer alan bağımsız değişkenlere ilişkin t-testi ve ANOVA testlerine ait sonuçlar tablolar halinde verilmiştir.

4.1. Araştırmanın alt amaçları kapsamında bağımsız değişkenlere ilişkin T-testi ve ANOVA testleri sonuçları

Bu kısımda yöneticilerin okul güvenliğine ilişkin görüşlerinde çeşitli değişkenlere yönelik anlamlı bir farklılığın olup olmadığına dair yapılan testler ve sonuçları dört boyutun da bir arada gösterildiği tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 11: Okul Müdürlerinin okul güvenliğine ilişkin görüşlerinde kurum türüne yönelik t-testi analizi sonuçları

Boyutlar	Gruplar	N	\bar{X}	Ss	Sd	T	P
Kişisel Güvenlikleri Hakkındaki Görüşler	İlköğretim	40	3,3403	,80563	80	-,938	.35
	Ortaöğretim	42	3,4881	,61225	72,763	-,932	
Çalıştıkları Okulun Güvenliği Hakkındaki Görüşler	İlköğretim	40	3,3604	,79456	80	,117	.90
	Ortaöğretim	42	3,3385	,89105	79,663	,118	
Öğrenci Güvenliği Hakkındaki Görüşler	İlköğretim	40	3,8965	,54980	80	,974	.33
	Ortaöğretim	42	3,7738	,58961	79,966	,976	
Güvenliğe Yönelik Yapılan Çalışmalar	İlköğretim	40	4,0633	,57329	80	-,573	.56
	Ortaöğretim	42	4,1333	,53435	78,874	-,572	

Hakkındaki Görüşleri							

Okul müdürlerinin okul güvenliğine ilişkin görüşlerinde kurum türüne yönelik anlamlı bir farklılığın olup olmadığına dair yapılan t-testi analizi sonuçlarına bakıldığında hiç bir boyutta anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>.05$).

Tablo 12: Okul Müdürlerinin okul güvenliğine ilişkin görüşlerinde cinsiyete yönelik t-testi analizi sonuçları

Boyutlar	Gruplar	N	\bar{X}	Ss	Sd	T	P
Kişisel Güvenlikleri Hakkındaki Görüşler	Bay	75	3,4148	,70028	80	-,049	,961
	Bayan	7	3,4286	,89808	6,699	-,039	
Çalıştıkları Okulun Güvenliği Hakkındaki Görüşler	Bay	75	3,3458	,82756	80	-,119	,906
	Bayan	7	3,3855	1,04045	6,728	-,098	
Öğrenci Güvenliği Hakkındaki Görüşler	Bay	75	3,8269	,57249	80	-,349	,728
	Bayan	7	3,9061	,58561	7,114	-,343	
Güvenliğe Yönelik Yapılan Çalışmalar Hakkındaki Görüşleri	Bay	75	4,1084	,54424	80	,495	,622
	Bayan	7	4,0000	,66221	6,778	,420	

Okul Müdürlerinin okul güvenliğine ilişkin görüşlerinde cinsiyete yönelik anlamlı bir farklılığın olup olmadığına dair yapılan t-testi analizi sonuçlarına bakıldığında hiç bir boyutta anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>.05$).

Tablo 13: Yöneticilerin okul güvenliğine ilişkin görüşlerinde yaşa yönelik ANOVA analizi sonuçları

Boyut	Varyans ky.	Kareler top.	Kareler ort.	Sd	F	P
Kişisel Güvenlikleri Hakkındaki Görüşler	Grup arası	,154	2	,077	,148	,862
	Gruplar içi	40,976	79	,519		
	Toplam	41,129	81			
Çalıştıkları Okulun Güvenliği Hakkındaki Görüşler	Grup arası	,914	2	,457	,641	,529
	Gruplar içi	56,271	79	,712		
	Toplam	57,184	81			
Öğrenci Güvenliği Hakkındaki Görüşler	Grup arası	,326	2	,163	,494	,612
	Gruplar içi	26,025	79	,329		
	Toplam	26,351	81			
Güvenliğe Yönelik Yapılan Çalışmalar Hakkındaki Görüşleri	Grup arası	,417	2	,209	,681	,509
	Gruplar içi	24,208	79	,306		
	Toplam	24,625	81			

Okul müdürlerinin okul güvenliğine ilişkin görüşlerinde yaşa yönelik anlamlı bir farklılığın olup olmadığına dair yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına bakıldığında hiç bir boyutta anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p < .05$).

Tablo 14: Okul Müdürlerinin Okul Güvenliğine İlişkin Görüşlerinde Yaşa Yönelik ANOVA Testinin Betimsel Analiz Sonuçları

Boyut	Değişken	N	X	Ss
Kişisel Güvenlikleri Hakkındaki Görüşler	30-35	10	3,3000	,80623
	36-40	28	3,4286	,65918
	41 ve üzeri	44	3,4343	,73759
	Toplam	82	3,4160	,71258
Çalıştıkları Okulun Güvenliği Hakkındaki Görüşler	30-35	10	3,2143	,74231
	36-40	28	3,4921	,93764
	41 ve üzeri	44	3,2889	,80078
	Toplam	82	3,3492	,84022
Öğrenci Güvenliği Hakkındaki Görüşler	30-35	10	3,9861	,38915
	36-40	28	3,8490	,57476
	41 ve üzeri	44	3,7893	,60507
	Toplam	82	3,8337	,57037
Güvenliğe Yönelik Yapılan Çalışmalar Hakkındaki Görüşleri	30-35	10	3,9200	,65456
	36-40	28	4,0905	,60620
	41 ve üzeri	44	4,1454	,49250
	Toplam	82	4,0992	,55137

Okul müdürlerinin okul güvenliğine ilişkin görüşlerinde yaşa yönelik anlamlı bir farklılığın olup olmadığına dair yapılan ANOVA testinin betimsel analiz sonuçları tablo 14'de verilmiştir.

Tablo 15: Okul Müdürlerinin Okul Güvenliğine İlişkin Görüşlerinde Meslekteki Kıdeme Yönelik ANOVA Analizi Sonuçları

Boyut	Varyans ky.	Kareler top.	Kareler ort.	Sd	F	P
Kişisel Güvenlikleri Hakkındaki Görüşler	Grup arası	,717	4	,179	,342	,849
	Gruplar içi	40,412	77	,525		
	Toplam	41,129	81			
Çalıştıkları Okulun Güvenliği Hakkındaki Görüşler	Grup arası	1,770	4	,443	,615	,653
	Gruplar içi	55,414	77	,720		
	Toplam	57,184	81			
Öğrenci Güvenliği Hakkındaki Görüşler	Grup arası	,486	4	,122	,362	,835
	Gruplar içi	25,865	77	,336		
	Toplam	26,351	81			
Güvenliğe Yönelik Yapılan Çalışmalar Hakkındaki Görüşleri	Grup arası	1,603	4	,401	1,341	,263
	Gruplar içi	23,022	77	,299		
	Toplam	24,625	81			

Okul müdürlerinin okul güvenliğine ilişkin görüşlerinde meslekteki kıdem yılına yönelik anlamlı bir farklılığın olup olmadığına dair yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına bakıldığında hiç bir boyutta anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > .05$).

Tablo 16: Okul Müdürlerinin Okul Güvenliğine İlişkin Görüşlerinde Mesleki Kıdeme Yönelik ANOVA Testinin Betimsel Analiz Sonuçları

Boyut	Değişken	N	X	Ss
Kişisel Güvenlikleri Hakkındaki Görüşler	2-5 yıl	1	3,0000	.
	6-9 yıl	5	3,6000	,48734
	10-13 yıl	15	3,3500	,71214
	14-17 yıl	15	3,3000	,61383
	18 yıl ve üzeri	46	3,4644	,77585
	Toplam	82	3,4160	,71258
Çalıştıkları Okulun Güvenliği Hakkındaki Görüşler	2-5 yıl	1	2,7857	.
	6-9 yıl	5	3,6720	,82131
	10-13 yıl	15	3,1143	,85108
	14-17 yıl	15	3,3755	,89876
	18 yıl ve üzeri	46	3,3944	,83354
	Toplam	82	3,3492	,84022
Öğrenci Güvenliği Hakkındaki Görüşler	2-5 yıl	1	3,7778	.
	6-9 yıl	5	4,0444	,46878
	10-13 yıl	15	3,7223	,62952
	14-17 yıl	15	3,7865	,42546
	18 yıl ve üzeri	46	3,8637	,61288
	Toplam	82	3,8337	,57037
Güvenliğe Yönelik Yapılan Çalışmalar Hakkındaki Görüşleri	2-5 yıl	1	3,6667	.
	6-9 yıl	5	4,1467	,79638
	10-13 yıl	15	3,8800	,52807
	14-17 yıl	15	4,0000	,56737
	18 yıl ve üzeri	46	4,2072	,51799
	Toplam	82	4,0992	,55137

Okul müdürlerinin okul güvenliğine ilişkin görüşlerinde mesleki kıdeme yönelik anlamlı bir farklılığın olup olmadığına dair yapılan ANOVA testinin betimsel analiz sonuçları tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 17: Okul Müdürlerinin Okul Güvenliğine İlişkin Görüşlerinde Çalışmakta Olunan Okuldaki Görev Süresine Yönelik ANOVA Analizi Sonuçları

Boyut	Varyans ky.	Kareler top.	Kareler ort.	Sd	F	P
Kişisel Güvenlikleri Hakkındaki Görüşler	Grup arası	2,909	4	,727	1,465	,221
	Gruplar içi	38,220	77	,496		
	Toplam	41,129	81			
Çalıştıkları Okulun Güvenliği Hakkındaki Görüşler	Grup arası	2,556	4	,639	,901	,468
	Gruplar içi	54,628	77	,709		
	Toplam	57,184	81			
Öğrenci Güvenliği Hakkındaki Görüşler	Grup arası	,839	4	,210	,633	,641
	Gruplar içi	25,512	77	,331		
	Toplam	26,351	81			
Güvenliğe Yönelik Yapılan Çalışmalar Hakkındaki Görüşleri	Grup arası	1,371	4	,343	1,135	,346
	Gruplar içi	23,254	77	,302		
	Toplam	24,625	81			

Okul müdürlerinin okul güvenliğine ilişkin görüşlerinde çalışmakta olunan okuldaki görev süresine yönelik anlamlı bir farklılığın olup olmadığına dair yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına bakıldığında hiç bir boyutta anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>.05$).

Tablo 18: Okul Müdürlerinin Okul Güvenliğine İlişkin Görüşlerinde Okuldaki Görev Süresine Yönelik ANOVA Testinin Betimsel Analiz Sonuçları

Boyut	Değişken	N	X	Ss
Kişisel Güvenlikleri Hakkındaki Görüşler	1 yıl	5	3,35	1,11243
	2-5 yıl	48	3,36	,74868
	6-9 yıl	13	3,4038	,48454
	10-13 yıl	10	3,3500	,44410
	14 yıl ve üzeri	6	4,0833	,68313
	Toplam	82	3,4160	,71258
Çalıştıkları Okulun Güvenliği Hakkındaki Görüşler	1 yıl	5	3,7143	,90210
	2-5 yıl	48	3,3035	,94974
	6-9 yıl	13	3,2123	,55450
	10-13 yıl	10	3,2661	,50046
	14 yıl ve üzeri	6	3,8452	,77908
	Toplam	82	3,3492	,84022
Öğrenci Güvenliği Hakkındaki Görüşler	1 yıl	5	4,0123	,72724
	2-5 yıl	48	3,8471	,59023
	6-9 yıl	13	3,7329	,54289
	10-13 yıl	10	3,6778	,33313
	14 yıl ve üzeri	6	4,0556	,70536
	Toplam	82	3,8337	,57037
Güvenliğe Yönelik Yapılan Çalışmalar Hakkındaki Görüşleri	1 yıl	5	4,0133	,50640
	2-5 yıl	48	4,0125	,59401
	6-9 yıl	13	4,1641	,49413
	10-13 yıl	10	4,2933	,36945
	14 yıl ve üzeri	6	4,3997	,54520
	Toplam	82	4,0992	,55137

Okul müdürlerinin okul güvenliğine ilişkin görüşlerinde okuldaki görev süresine yönelik anlamlı bir farklılığın olup olmadığına dair yapılan ANOVA testinin betimsel analiz sonuçları tablo 18'de verilmiştir.

Tablo 19: Okul Müdürlerinin Okul Güvenliğine İlişkin Görüşlerinde Branşa Yönelik t-testi Analizi Sonuçları

Boyutlar	Gruplar	N	\bar{X}	Ss	Sd	T	P
Kişisel Güvenlikleri Hakkındaki Görüşler	Sınıf Öğretmeni	13	3,6154	,68932	77	1,009	,316
	Branş Öğretmeni	66	3,3956	,72313	17,613	1,042	
Çalıştıkları Okulun Güvenliği Hakkındaki Görüşler	Sınıf Öğretmeni	13	3,0934	,99804	77	-1,286	,202
	Branş Öğretmeni	66	3,4227	,81260	15,290	-1,119	
Öğrenci Güvenliği Hakkındaki Görüşler	Sınıf Öğretmeni	13	3,7364	,67763	77	-,783	,436
	Branş Öğretmeni	66	3,8722	,55012	15,270	-,680	
Güvenliğe Yönelik Yapılan Çalışmalar Hakkındaki Görüşleri	Sınıf Öğretmeni	13	3,8667	,52915	77	-1,711	,091
	Branş Öğretmeni	66	4,1495	,54740	17,449	-1,751	

Okul müdürlerinin okul güvenliğine ilişkin görüşlerinde branşlarına yönelik anlamlı bir farklılığın olup olmadığına dair yapılan t-testi analizi sonuçlarına bakıldığında hiç bir boyutta anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>.05$).

Tablo 20: Okul Müdürlerin Okul Güvenliğine İlişkin Görüşlerinde Yöneticilikteki Hizmet Yılına Yönelik ANOVA Analizi Sonuçları

Boyut	Varyans ky.	Kareler top.	Kareler ort.	Sd	F	P
Kişisel Güvenlikleri Hakkındaki Görüşler	Grup arası	,193	3	,064	,121	,947
	Gruplar içi	40,456	76	,532		
	Toplam	40,650	79			
Çalıştıkları Okulun Güvenliği Hakkındaki Görüşler	Grup arası	,220	3	,073	,104	,957
	Gruplar içi	53,497	76	,704		
	Toplam	53,717	79			
Öğrenci Güvenliği Hakkındaki Görüşler	Grup arası	,342	3	,114	,347	,791
	Gruplar içi	24,942	76	,328		
	Toplam	25,284	79			
Güvenliğe Yönelik Yapılan Çalışmalar Hakkındaki Görüşleri	Grup arası	1,381	3	,460	1,580	,201
	Gruplar içi	22,142	76	,291		
	Toplam	23,523	79			

Okul müdürlerinin okul güvenliğine ilişkin görüşlerinde yöneticilikteki hizmet yılına yönelik anlamlı bir farklılığın olup olmadığına dair yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına bakıldığında hiç bir boyutta anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > .05$).

Tablo 21: Okul Müdürlerinin Okul Güvenliğine İlişkin Görüşlerinde Hizmet Yılına Yönelik ANOVA Testinin Betimsel Analiz Sonuçları

Boyutlar	Değişken	N	X	Ss
Kişisel Güvenlikleri Hakkındaki Görüşler	1 yıl	2	3,3750	,53033
	2-5 yıl	29	3,4090	,75369
	6-9 yıl	19	3,5132	,76137
	10 yıl ve üzeri	30	3,3917	,69071
	Toplam	80	3,4264	,71732
Çalıştıkları Okulun Güvenliği Hakkındaki Görüşler	1 yıl	2	3,4286	1,41421
	2-5 yıl	29	3,3837	,92780
	6-9 yıl	19	3,4545	,73891
	10 yıl ve üzeri	30	3,3195	,77830
	Toplam	80	3,3776	,82460
Öğrenci Güvenliği Hakkındaki Görüşler	1 yıl	2	3,9444	,86424
	2-5 yıl	29	3,9040	,51542
	6-9 yıl	19	3,8907	,56207
	10 yıl ve üzeri	30	3,7667	,61785
	Toplam	80	3,8503	,56574
Güvenliğe Yönelik Yapılan Çalışmalar Hakkındaki Görüşleri	1 yıl	2	3,9000	1,36707
	2-5 yıl	29	3,9563	,52983
	6-9 yıl	19	4,2175	,46975
	10 yıl ve üzeri	30	4,2244	,53951
	Toplam	80	4,1175	,54567

Okul müdürlerini okul güvenliğine ilişkin görüşlerinde hizmet yılına yönelik anlamlı bir farklılığın olup olmadığına dair yapılan ANOVA testinin betimsel analiz sonuçları tablo 21'de verilmiştir.

Tablo 22: Okul Müdürlerinin Okul Güvenliğine İlişkin Görüşlerinde Okul Türüne yönelik ANOVA Analizi Sonuçları

Boyut	Varyans ky.	Kareler top.	Kareler ort.	Sd	F	P	Fark ky.
Kişisel Güvenlikleri Hakkındaki Görüşler	Grup arası	3,994	3	1,331	2,797	,046	Genel lise ile Anadolu liseleri arasında
	Gruplar içi	37,135	78	,476			
	Toplam	41,129	81				
Çalıştıkları Okulun Güvenliği Hakkındaki Görüşler	Grup arası	1,533	3	,511	,716	,545	
	Gruplar içi	55,651	78	,713			
	Toplam	57,184	81				
Öğrenci Güvenliği Hakkındaki Görüşler	Grup arası	1,150	3	,383	1,186	,320	
	Gruplar içi	25,201	78	,323			
	Toplam	26,351	81				
Güvenliğe Yönelik Yapılan Çalışmalar Hakkındaki Görüşleri	Grup arası	,332	3	,111	,355	,785	
	Gruplar içi	24,293	78	,311			
	Toplam	24,625	81				

Okul müdürlerinin okul güvenliğine ilişkin görüşlerinde okul türüne yönelik anlamlı bir farklılığın olup olmadığına dair yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına bakıldığında birinci boyutta anlamlı farkın olduğu saptanmıştır ($p < .05$; F: 2,797). Diğer boyutlarda anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > .05$).

Birinci boyutta çıkan anlamlı farkın kaynağına bakıldığında (Schfee testi sonucunda) genel liselerde görev yapan müdürlerin ile Anadolu liselerinde görev yapan müdürlerin kişisel güvenliklerine yönelik anlamlı fark bulunmuştur. Buna göre boyut içindeki yöneltilen yargılara verilen cevapların aritmetik ortalamaların incelendiğinde genel liselerdeki okul müdürleri Anadolu liselerindeki okul müdürlerine göre kendilerini daha az güvende hissettikleri söylenebilir.

Öğülmüş (1995) "Okullarda (Liselerde) Şiddet ve Saldırganlık adlı araştırmasında" okul sınırları içinde ve okul sınırları dışında bazı öğrencilerin yaralanmasıyla sonuçlanan kavgalarla ilgili, öğrencilerin lise türüne göre dağılımını incelemiş ve anlamlı bir ilişki bulmuştur. Araştırmada genel lise mezunları, okul sınırları içinde ve dışında bazı öğrencilerin

yaralanmasıyla sonuçlanan kavga olaylarının daha sık meydana geldiğini belirtmektedirler. Bu sonuç araştırmacı tarafından genel liselerde endüstri meslek liselerine göre bu tür olayların daha sık ortaya çıktığı şeklinde yorumlanmıştır. Bu araştırmalar da denenceyi desteklemektedir

Tablo 23: Okul Müdürlerinin Okul Güvenliğine İlişkin Görüşlerinde Okul Türüne Yönelik ANOVA Testinin Betimsel Analiz Sonuçları

Boyut	Değişken	N	X	Ss
Kişisel Güvenlikleri Hakkındaki Görüşler	Genel lise	4	2,8125	,55434
	Anadolu lisesi	18	3,6250	,82360
	Meslek lisesi	17	3,1242	,75238
	Ortaokul	43	3,5000	,60994
	Toplam	82	3,4160	,71258
Çalıştıkları Okulun Güvenliği Hakkındaki Görüşler	Genel lise	4	3,2500	,94850
	Anadolu lisesi	18	3,5632	,89893
	Meslek lisesi	17	3,1508	,63854
	Ortaokul	43	3,3472	,88224
	Toplam	82	3,3492	,84022
Öğrenci Güvenliği Hakkındaki Görüşler	Genel lise	4	3,6389	,79802
	Anadolu lisesi	18	4,0494	,62995
	Meslek lisesi	17	3,7827	,36910
	Ortaokul	43	3,7816	,58482
	Toplam	82	3,8337	,57037
Güvenliğe Yönelik Yapılan Çalışmalar Hakkındaki Görüşleri	Genel lise	4	3,8833	,50000
	Anadolu lisesi	18	4,1370	,75198
	Meslek lisesi	17	4,0313	,37132
	Ortaokul	43	4,1302	,52834
	Toplam	82	4,0992	,55137

Okul müdürlerinin okul güvenliğine ilişkin görüşlerinde okul türüne yönelik anlamlı bir farklılığın olup olmadığına dair yapılan ANOVA testinin betimsel analiz sonuçları tablo 23'de verilmiştir.

Tablo 24: Okul Müdürlerinin Okul Güvenliğine İlişkin Görüşlerinde İlçelere Yönelik ANOVA Analizi Sonuçları

Boyut	Varyans ky.	Kareler top.	Kareler ort.	Sd	F	P
Kişisel Güvenlikleri Hakkındaki Görüşler	Grup arası	,837	3	,279	,540	,656
	Gruplar içi	40,293	78	,517		
	Toplam	41,129	81			
Çalıştıkları Okulun Güvenliği Hakkındaki Görüşler	Grup arası	5,052	3	1,684	2,520	,064
	Gruplar içi	52,132	78	,668		
	Toplam	57,184	81			
Öğrenci Güvenliği Hakkındaki Görüşler	Grup arası	,571	3	,190	,576	,633
	Gruplar içi	25,780	78	,331		
	Toplam	26,351	81			
Güvenliğe Yönelik Yapılan Çalışmalar Hakkındaki Görüşleri	Grup arası	2,203	3	,734	2,555	,061
	Gruplar içi	22,422	78	,287		
	Toplam	24,625	81			

Okul müdürlerinin okul güvenliğine ilişkin görüşlerinde bağlı buldukları ilçelere yönelik anlamlı bir farklılığın olup olmadığına dair yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına bakıldığında hiç bir boyutta anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > .05$).

Tablo 25: Okul Müdürlerinin Okul Güvenliğine İlişkin Görüşlerinde İlçelere Yönelik ANOVA Testinin Betimsel Analiz Sonuçları

Boyut	Değişken	N	X	Ss
Kişisel Güvenlikleri Hakkındaki Görüşler	Yenişehir	27	3,3960	,79649
	Kayapınar	27	3,5093	,77671
	Bağlar	18	3,4400	,34143
	Sur	10	3,1750	,82538
	Toplam	82	3,4160	,71258
Çalıştıkları Okulun Güvenliği Hakkındaki Görüşler	Yenişehir	27	3,3411	,60916
	Kayapınar	27	3,6478	1,05673
	Bağlar	18	3,1629	,65553
	Sur	10	2,9000	,82630
	Toplam	82	3,3492	,84022
Öğrenci Güvenliği Hakkındaki Görüşler	Yenişehir	27	3,8303	,55323
	Kayapınar	27	3,8796	,73423
	Bağlar	18	3,8889	,34929
	Sur	10	3,6195	,43863
	Toplam	82	3,8337	,57037
Güvenliğe Yönelik Yapılan Çalışmalar Hakkındaki Görüşleri	Yenişehir	27	4,0444	,56661
	Kayapınar	27	4,3185	,66573
	Bağlar	18	3,9889	,34622
	Sur	10	3,8533	,23893
	Toplam	82	4,0992	,55137

Okul müdürlerinin okul güvenliğine ilişkin görüşlerinde ilçelere yönelik anlamlı bir farklılığın olup olmadığına dair yapılan ANOVA testinin betimsel analiz sonuçları tablo 25'de verilmiştir.

Tablo 26: Okul Müdürlerinin Okul Güvenliğine İlişkin Görüşlerinde Okul Güvenliğiyle İlgili Hizmet İçi Eğitim Alıp Almamalarına Yönelik t-testi Analizi Sonuçları

Boyutlar	Gruplar (hizmetiçi)	N	\bar{X}	Ss	Sd	T	P
Kişisel Güvenlikleri Hakkındaki Görüşler	Evet	6	3,2402	,92943	79	-,590	,557
	Hayır	75	3,4189	,69679	5,459	-,461	
Çalıştıkları Okulun Güvenliği Hakkındaki Görüşler	Evet	6	3,2024	1,05019	79	-,422	,674
	Hayır	75	3,3542	,83245	5,514	-,345	
Öğrenci Güvenliği Hakkındaki Görüşler	Evet	6	3,8306	,34630	79	,001	,999
	Hayır	75	3,8302	,58901	7,555	,002	
Güvenliğe Yönelik Yapılan Çalışmalar Hakkındaki Görüşleri	Evet	6	3,9778	,62634	79	-,520	,604
	Hayır	75	4,0995	,54629	5,626	-,462	

Okul müdürlerinin okul güvenliğine ilişkin görüşlerinde okul güvenliği ile ilgili yapılan hizmet içi eğitim seminerlerine katılımlarına yönelik anlamlı bir farklılığın olup olmadığına dair yapılan t-testi analizi sonuçlarına bakıldığında hiç bir boyutta anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > .05$).

Tablo 26 A: Okul Müdürlerinin Okul Güvenliğine İlişkin Görüşlerinin Aritmetik Ortalamaları Ve Standart Sapmalarına İlişkin Değerler

Madde No (MN)	Kişisel Güvenlikleri Hakkındaki Görüşler		MN	Çalıştıkları Okulun Güvenliği Hakkındaki Görüşler		MN	Öğrenci Güvenliği Hakkındaki Görüşler		MN	Güvenliğe Yönelik Yapılan Çalışmalar Hakkındaki Görüşleri	
	X	Ss		X	Ss		X	Ss		X	Ss
1	3,69	1,21	5	3,25	1,31	19	4,28	,66	28	4,29	,55
2	3,67	1,09	6	2,79	1,37	20	3,33	1,15	29	3,59	1,10
3	3,76	1,23	7	2,79	1,22	21	4,04	,85	30	4,45	,52
4	2,52	1,49	8	2,77	1,19	22	3,75	,94	31	4,04	,85
			9	3,04	1,10	23	3,79	,89	32	3,81	,91
			10	3,48	,97	24	3,98	,84	33	4,06	,75
			11	3,29	1,07	25	3,90	,94	34	4,35	,59
			12	3,93	,90	26	3,85	,89	35	4,21	,69
			13	3,47	1,06	27	3,55	1,00	36	3,60	1,10
			14	3,60	1,03				37	3,90	,91
			15	3,85	,89				38	3,97	,89
			16	3,62	1,03				39	4,26	,68
			17	3,58	1,04				40	4,15	,74
			18	3,36	1,16				41	4,39	,63
									42	4,34	,60
	Toplam			Toplam			Toplam			Toplam	
	3,41	,70		3,34	,83		3,83	,56		4,09	,54

Araştırma kapsamında okul müdürlerinin okullarda kişisel güvenliklerine ilişkin verdikleri cevapların aritmetik ortalamalarına bakıldığında yöneltile sorulara “katıldıklarını” belirtmekle birlikte, 4. soruda yer alan ($X=2.52$) “Okulda çalıştığım süre içinde tehdit edildim” ifadesine katılmadıklarını belirtmişlerdir.

Okul müdürlerinin çalıştıkları okulun güvenliğine dair yöneltilen 2. boyuttaki sorulara ise “katıldıklarını” belirterek 5., 6., 7., 8., 9. ve 18. Maddeler için kararsız kaldıkları görülmüştür. Bu maddeler sırasıyla “Okul giriş çıkışlarının, koridorların acil güvenlik durumlarında öğrenci sayısı açısından yeterlidir.”, “Okulun fiziki yapısı (mimari potansiyeli açısından) öğrenci sayısına yeterlidir”, “Okul binamızın her türlü doğal afet ve tehlikeye karşı güvenlidir”, “Okulumuzun doğal afetlere karşı güvenlidir.” ve “Okuldaki (tüm eğitim ortamları ve fiziki donanımdaki) temizlik ve hijyenik etkinliklerinin güvenlik açısından yeterlidir”, “Okulumuzda acil durumlarda öğrenci giriş çıkış kapıları ve acil çıkış kapıları her an kullanıma hazır durumdadır” ifadelerini içermektedir.

Turhan ve Turan'ın (2012) yapmış olduğu araştırma sonucuna göre, ülkemiz özellikle doğal afetlere açık bir ülkedir. Bu nedenle, herhangi bir afet olasılığına karşı gerekli önlemler daha ciddi şekilde ele alınmalıdır. Ayrıca, öğrenciler bu konuda bilinçlendirilmeli, bir afet meydana geldiğinde nasıl davranacaklarına ilişkin drama, tatbikat vb. çalışmalar yapılmalıdır. Gerek okul binalarının ve gerekse çevrelerinin fiziki koşulları bilirkişiler tarafından incelenmeli ve mühendislik bilimlerinin bulgularına dayalı olarak değerlendirilmelidir. Varsa eksiklikler giderilmeli ve öğrencilerin eğitim ve oyun alanlarında yer alan güvenlik açısından sakıncalı öğeler giderilmelidir.

Turhan ve Turan'ın (2012) yapmış olduğu araştırma sonucunda Öğrencilerin sigara, alkol vb. maddelere rahat ulaşabilmelerini önlemek için okul çevresindeki denetimler sıkı hale getirilmeli ve gerekirse ilgili yasalar daha caydırıcı olacak şekilde yeniden düzenlenmelidir. Okuldaki güvenlik problemlerini en aza indirmek için öğretmen ve öğrenci iletişimi güçlendirilmeli, öğretmenler özellikle emniyet ve asayiş ile ilgili güvenlik sorunlarını kendileriyle paylaşmaları için öğrencileri yüreklendirmelidir. Ayrıca, eğitsel kol çalışmalarında güvenlik ile ilgili bir kolun da bulunması okul güvenliğinin sağlanması için yararlı olabilir. Bu kolda yer alan öğrenciler bilinçlendirilerek okuldaki güvenlik ile ilgili çalışmalara katkıları sağlanabilir

Yöneticilerin çalıştıkları okullarda öğrenci güvenliğine dair görüşlerinin belirlendiği üçüncü boyutta yöneltilen yargılara “katıldıkları” ve 19. maddedeki “Öğrencilerin kendilerini tehdit edici olaylara ilişkin şikâyetleri ve beyanlarını dikkate alırım” ifadesine tamamen katıldıkları görülmüştür. Nolin ve diğerlerinin araştırmasına göre (1995), okulda ya da okula gidiş-dönüş yolunda, öğrencilerin %25'i zorbalık, fiziksel saldırı ve soygun korkusu bildirmiştir. Oysa sadece %12'si zorbalık ve sadece %4'ü fiziksel saldırıya maruz kaldıklarını bildirmişlerdir. Bu durum, düşmanlık ve okula yabancılaşma duyguları hisseden öğrencilerin, şiddet ve bir suçla karşılaşmaktan daha çok korku duygusu geliştirmelerine meyiledecekleri ile açıklanabilir. Bu mağdur olma korkusu, Okullarda kuralların yetersiz uygulanması sonucunda ise,

öğrencilerin daha fazla mağdur olma korkusu hissettikleri tespit edilmiştir (Miller ve diğ., 2005, Akt: Demirtaş, 2007:42).

Son olarak yöneticilerin çalıştıkları okullarda güvenlik çalışmalarına dair görüşlerinin belirlendiği dördüncü boyutta yöneltilen yargılara “katılıyorum” ve “tamamen katılıyorum” şeklinde Yapılan bir görüş bildirdikleri görülmüştür.

V.BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Bu araştırma, ortaokul ve liselerde görev yapan okul müdürlerinin, okul güvenliğine ilişkin rollerini belirlemek ve çözüm önerileri üretmek amacıyla yine ortaokul ve liselerde görev yapan okul müdürlerine anket uygulanmıştır. Araştırmada okul güvenliği, okul güvenliğini etkileyen etmenler ve bu etmenlerin hangi unsurlardan kaynaklandığı belirtilmiştir. Bu etmenler karşısında okul idaresinin görevlerine ilişkin literatür taraması yapılmıştır. Araştırmada tarama yöntemi kullanılmıştır.

Ortaokul ve liselerde görev yapan okul müdürlerinin, okul güvenliği ile ilgili görüşleri cinsiyet, yaş, branş, mesleki kıdem, yöneticilikteki kıdem, çalışmakta olduğu okuldaki görev süresi, okul türü ve okulun bağlı bulunduğu ilçe milli eğitim değişkenlerine göre karşılaştırılmıştır.

Okuldaki verimliliği etkileyen ve okulun hedeflerini başarıya ulaşmasını sağlayan en önemli unsurlardan biri okul güvenlidir. Böyle olunca okul yönetiminde görev alan okul yöneticilerinin başarısı ve başarısızlığı çok büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmada ortaokul ve liselerde görev yapan okul müdürlerinin okul güvenliğine ilişkin rolleri çeşitli değişkenler açısından belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın bulgularından çıkan sonuçlara göre;

5.1. SONUÇLAR ve TARTIŞMA

5.1.1. Araştırmaya katılan Okul müdürlerinin Okul Güvenliğine Ait Bulgularından Elde Edilen Sonuçlar

- Okul müdürlerinin okul güvenliğine ilişkin görüşlerinde kurum türüne ve cinsiyete yönelik anlamlı bir fark bulunamamıştır. Buradan da anlaşıldığı üzere okul yöneticileri okul güvenliğinde kurum türü ve cinsiyetin etkili olmadığı düşüncesindedirler. Demirtaş'ın (2007) yaptığı benzer araştırmada ise yöneticilerin okul güvenliğine ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Erkek yöneticilerin okul güvenliğine ilişkin algıları bayan yöneticilerden daha yüksektir.

- Okul müdürlerinin okul güvenliğine ilişkin görüşlerinde yaşa yönelik hiç bir boyutta anlamlı bir fark bulunamamıştır. Buna göre yaşın okul güvenliğine etkisi yoktur denilebilir. Demirtaş'ın (2007) yaptığı benzer araştırmaya göre ise farklı yaşlarda olan yöneticiler arasında okul güvenliğine ilişkin görüşleri açısından anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Yöneticilerin

yaşlarına göre okul güvenliğine ilişkin görüşleri karşılaştırıldığında; en yüksek puan ortalaması 24-29 yaş grubuna ait olup, yaş grupları 40 yaş ve üzeri arasında olan yöneticilerin puan ortalaması, 36-40 yaş arasında olan yöneticilerin puan ortalamasından ve 30-35 yaş arası olan yöneticilerin puan ortalamasından yüksektir.

- Okul müdürlerinin okul güvenliğine ilişkin görüşlerinde meslekteki kıdem yılına yönelik hiç bir boyutta anlamlı bir fark bulunamamıştır. Buna göre farklı kıdem türüne sahip okul yöneticilerinin okul güvenliğinde bir etkisi yoktur. Demirtaş'ın (2007) yaptığı benzer araştırmaya göre ise yöneticilerin okul güvenliğine ait puanlarının farklı kıdem durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını göstermektedir. Bu bulgu, farklı kıdem durumlarına sahip yöneticilerin okul güvenliğine ilişkin rol ve beklentilerinde farklı etkilere sahip olduğunu gösterir. Kıdem gruplarının sıra ortalamaları dikkate alındığında, kıdemi 2-5 yıl arasında olan yöneticilerin en yüksek ortalamaya sahip olduğu, bunu sırasıyla kıdemleri 10-13 yıl arası, 18 yıl ve üzeri, 14-17 yıl arası ve 6-9 yıl arası olan yöneticilerin izlediği görülmektedir.

- Okul müdürlerinin okul güvenliğine ilişkin görüşlerinde çalışmakta olunan okuldaki görev süresine yönelik hiç bir boyutta anlamlı bir fark bulunamamıştır. Buna göre okulda çalışılan hizmet yılının okul güvenliğine etkisinin olmadığını söyleyebiliriz. Demirtaş'ın (2007) yaptığı benzer araştırmada ise yöneticilerin farklı çalışma sürelerine göre ölçekteki okul güvenliğine ilişkin görüşleri alt boyutundan aldıkları puanlar açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

- Müdürlerin okul güvenliğine ilişkin görüşlerinde branşlarına yönelik hiç bir boyutta anlamlı bir fark bulunamamıştır. Buna göre okul güvenliğinde yöneticilerin hangi branştan geldiğinin bir etkisi yoktur. Demirtaş'ın (2007) yaptığı benzer araştırmaya göre yöneticilerin okul güvenliğine ilişkin görüşleri branşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Sınıf öğretmenliği yapmış yöneticilerin okul güvenliğine ilişkin görüşleri ile branş öğretmenliği yapmış yöneticilerin görüşleri arasında bir fark yoktur.

- Müdürlerin okul güvenliğine ilişkin görüşlerinde müdürlükteki hizmet yılına yönelik hiç bir boyutta anlamlı bir fark bulunamamıştır. Buna göre, okul müdürlerinin müdürlükteki hizmet yılının okul güvenliğinde herhangi bir etkisi ortaya çıkmamıştır. Müdürlerin hizmet içi eğitim seminerleri, kişisel ve mesleki gelişim seminerleri hizmet yılının etkisini ortadan çıkarabilir.

- Okul müdürlerinin okul güvenliğine ilişkin görüşlerinde okul türüne yönelik anlamlı bir farklılığın olup olmadığına dair sonuçlara bakıldığında okul müdürlerinin "kişisel güvenlikleri hakkındaki görüşleri" olan birinci boyutta anlamlı farkın olduğu saptanmıştır. Diğer boyutlarda anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Birinci boyutta çıkan anlamlı farkın kaynağına bakıldığında genel liselerde görev yapan okul müdürleri ile Anadolu liselerinde görev yapan okul müdürleri kişisel güvenliklerine yönelik anlamlı fark bulunmuştur. Buna göre boyut içindeki yöneltilen yargılara verilen

cevapların aritmetik ortalamaların incelendiğinde genel liselerdeki okul müdürleri Anadolu liselerindeki okul müdürlerine göre kendilerini daha az güvende hissettikleri söylenebilir. Bu durumun Anadolu liselerinde ve genel liselerde okuyan öğrencilerden kaynaklanabileceğini söyleyebiliriz.

- Okul müdürleri okul güvenliğine ilişkin görüşlerinde bağlı buldukları ilçelere yönelik hiç bir boyutta anlamlı bir fark bulunamamıştır.

- Okul müdürlerinin okul güvenliğine ilişkin görüşlerinde okul güvenliği ile ilgili yapılan hizmet içi eğitim seminerlerine katılımlarına yönelik hiç bir boyutta anlamlı bir fark bulunamamıştır. Demirtaş'ın (2007) yapmış olduğu benzer araştırma sonuçlarına göre, okul güvenliği ile ilgili seminere ya da hizmet içi eğitim kursuna katılan ve katılmayan müdürlerin okul güvenliğine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Erol'un (2009) yaptığı çalışmada ise okullarda güvenli ortamın sağlanması amacıyla MEB ile İçişleri Bakanlığı arasında yapılan işbirliği protokolüne ilişkin, yönetici ve öğretmenlerin %85,8'inin okullarda olayları önlenmesi ve risklere karşı sürdürülebilir etkili olacak bu protokole uygun olarak hizmet içi eğitime tabii olmadıkları ortaya çıkmıştır. Yönetici ve öğretmenlerden yaklaşık 1/3'i okullarda güvenli ortamın oluşturulması için hiçbir seminer, konferans veya hizmet içi eğitim almamışlardır. Güvenlik uygulamaları ile ilgili eğitim alanların oranı ise %6,8'dir.

- Araştırma kapsamında müdürlerin okullarda kişisel güvenliklerine ilişkin “Okulda çalıştığım süre içinde tehdit edildim” ifadesine katılmadıklarını belirtmişlerdir. Bundan da anlaşıldığı üzere şiddet, saldırganlık vb. okul güvenliğini etkileyen olaylar genellikle öğrenciler arasında olmaktadır. Dönmez'in (2010) yapmış olduğu benzer araştırma sonucunda da ilköğretim okul yöneticileri, okulda şiddet olaylarının en fazla öğrenci-öğrenci arasında yaşandığı, sonra öğretmen-öğrenci, yönetici-öğrenci arasında yaşandığı ortaya çıkmıştır.

- Okul müdürlerinin çalıştıkları okulun güvenliğine dair yöneltilen 2. boyuttaki sorulara ise “katıldıklarını” belirterek Okul müdürleri; “Okul giriş çıkışlarının, koridorların acil güvenlik durumlarında öğrenci sayısı açısından yeterlidir.”, “Okulun fiziki yapısı (mimari potansiyeli açısından) öğrenci sayısına yeterlidir”, “Okul binamızın her türlü doğal afet ve tehlikeye karşı güvenlidir”, “Okulumuzun doğal afetlere karşı güvenlidir.” ve “Okuldaki (tüm eğitim ortamları ve fiziki donanımdaki) temizlik ve hijyenik etkinliklerinin güvenlik açısından yeterlidir”, “gibi maddeler hakkında kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Okulumuzda acil durumlarda öğrenci giriş çıkış kapıları ve acil çıkış kapıları her an kullanıma hazır durumdadır” ifadesi içinde kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Buna benzer yapılan benzer araştırmalarda ise şu sonuçlar çıkmıştır:

Dönmez'in (2010) yapmış olduğu araştırma sonucuna göre de ilköğretim okul yöneticilerinin şiddet olaylarının yaşandığı mekânlar ile ilgili görüşleri okul giriş kapısı, okul bahçesi, koridor, sınıf ve tuvalet olarak ortaya çıkmıştır. Pehlivan (2008) ise yapmış olduğu

araştırmada da okul yöneticileri okullarında şiddet yaşanmadığını kesin bir şekilde ifade etmişlerdir.

Özer (2006) yaptığı araştırmada okul binası içinde ve bahçesinde öğretmenlerin ve yöneticilerin hiç denetlemedikleri yerlerin olduğu, öğrencilerin ve okul personelinin güvenliği açısından tehlikeli olan kişilerin okul bahçesine rahatlıkla girebileceği sonucuna ulaşmıştır. Yine Özer'in (2006) yapmış olduğu araştırma sonucuna göre; erkek öğrencilerin okul güvenliğine ilişkin sorunların daha çok yaşandığı görüşünde oldukları söylenebilir. Kız öğrenciler ise erkek öğrencilere oranla, okul gidiş dönüşlerinde daha çok güvenlik sorunu (taciz, sarkıntılık, hava karardığında okuldan dönerken tedirgin olma vb. yaşandığı görüşündedirler. Okul güvenliğini tehdit eden unsurlar (şiddet, saldırganlık, zorbalık vb.) unsurlar okul büyüklüğü değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı belirlenmiştir. öğrenci sayısının fazla olduğu kalabalık okullardaki öğrencilerin, okul güvenliğine ilişkin sorunları daha fazla algıladıkları söylenebilir.

Erol'un (2009) yapmış olduğu araştırmaya göre “Okul bahçesinin yeterli olmamasını”, öğrenci, veli, yönetici ve öğretmenlerin çoğunluğu okulda güvenlik sorununa etken olarak görmemektedir. İlköğretim öğrencileri, ortaöğretim öğrencilerine göre daha fazla, okul bahçesinin yetersizliğini güvenlik sorununa yol açan etken olarak görmektedir. Yaşanılan yerleşim yerine göre tüm gruplar, okul bahçesinin yeterli olmamasını okulda güvenlik sorununa yol açan bir etken olarak değerlendirmemektedirler. Bunun yanında “Bahçe ve bina giriş-çıkış kapılarının yetersiz olmasını”, öğrenci, veli, yönetici ve öğretmenlerin yarısından fazlası okulda güvenlik sorununa yol açan bir etken olarak görmemektedir. Okulda yangın, deprem, sel vb. felaketlerde yapılacıklara ilişkin bilgilerin olmamasını” öğrenci, veli, yönetici ve öğretmenlerin okulda güvenlik sorununa yol açan bir etken olarak görmemektedirler

Turhan ve Turan'ın (2012) yapmış olduğu araştırmaya göre araştırmaya katılanlar, okul kantinlerine yönelik denetimleri yeterli bulmamaktadır. Ayrıca, araştırmaya katılanların çoğunluğu okul çevresinde satılan gıdaların sağlık açısından tehlikeli olduğuna inanmaktadır.

5.1.2. Araştırma sonuçlarına Yöneticilerin Öğrenci Güvenliğine Ait Bulgular

- Okul müdürlerinin çalıştıkları okullarda öğrenci güvenliğine dair görüşlerinin belirlendiği üçüncü boyutta yöneltilen yargılara “katıldıkları” ve “Öğrencilerin kendilerini tehdit edici olaylara ilişkin şikâyetleri ve beyanlarını dikkate alırım” ifadesine tamamen katıldıkları görülmüştür.

- Nolin ve diğerlerinin araştırmasına göre (1995), okulda ya da okula gidiş-dönüş yolunda, öğrencilerin %25'i zorbalık, fiziksel saldırı ve soygun korkusu bildirmiştir. Oysa sadece %12'si zorbalık ve sadece %4'ü fiziksel saldırıya maruz kaldıklarını bildirmişlerdir. Bu durum, düşmanlık ve okula yabancılaşma duyguları hisseden öğrencilerin, şiddet ve bir suçla

karşılaşmaktan daha çok korku duygusu geliştirmelerine meyiledecekleri ile açıklanabilir. Bu mağdur olma korkusu, okullarda kuralların yetersiz uygulanması sonucunda ise, öğrencilerin daha fazla mağdur olma korkusu hissettikleri tespit edilmiştir (Miller ve diğ., 2005, Akt: Demirtaş, 2007:42).

- Dönmez'in (2010) yapmış olduğu araştırmaya göre; ilköğretim okul yöneticilerinin okulda yaşanan şiddet olaylarına karşı tutumları olayın nedenlerini sorgulamak, öğrenci davranışları kuruluna sevk, aile ile iletişim kurma ve rehberlik servisine yönlendirme olarak ortaya çıkmıştır.

- Bektaş'ın (2007) yapmış olduğu araştırmaya göre resmi ilköğretim okulu yöneticilerinin, öğrenci güvenliğinin okullarında gerçekleşme derecesi hakkındaki görüşleri birbiri ile tutarlıdır.

5.1.3.Araştırma Sonuçlarına Göre Yöneticilerin Okullarda güvenlik Çalışmalarına Ait Bulgular

- Son olarak okul müdürlerinin çalıştıkları okullarda güvenlik çalışmalarına dair görüşlerinin belirlendiği dördüncü boyutta yöneltilen yargılara “katılıyorum” ve “tamamen katılıyorum” şeklinde yapılan bir görüş bildirdikleri görülmüştür. Yani okul yöneticileri okullarda öğrencilerin kendilerini güvende hissetmelerine yönelik tedbirler alan, okul güvenliğine ilişkin önlemleri ve programları sürekli gözlemleyip ve değerlendiren, tüm çalışanlara yönelik güvenliğe dair işbirliği yapan, güvenliğe dair gerekli önlemleri alan, vb. çalışmalar yapan okul müdürleri olduklarını belirtmişlerdir. Buna benzer araştırmalarda şöyledir:

- Dönmez'in (2010) yapmış olduğu araştırmaya göre ilköğretim okul yöneticilerinin okulda şiddeti azaltmak için aldıkları önlemler sportif, sosyal ve kültürel etkinlik sayısını artırmak, seminer, konferans düzenlemek, aile eğitiminin sağlanması, okulda güvenliği sağlama, öğrenciye değer vermek olarak ortaya çıkmıştır. İlköğretim okul yöneticilerinin okulda şiddeti azaltmak için Milli Eğitim'den beklentileri görsel ve yazılı medyadaki şiddetin azaltılması, okuldaki rehberlik servislerine öğretmen atanması, yönetmeliklerin işlevsel hale getirilmesi, okulunun paydaşlarına eğitim verilmesi, üniversite-okul işbirliğinin sağlanması ve öğrencilere uzmanlar tarafından psikolojik destek verilmesi olarak ortaya çıkmıştır.

- Pehlivan'ın (2008) yapmış olduğu araştırmada okul yöneticileri güvenlik adına tüm önlemlerin alınmış olduğunu ifade etmişlerdir. Okul toplumunun eğitilmesi ve verilmesi gereken eğitimleri önlemler sıralamasının sonuna yerleştirerek bu konuda yetersizlik sorunu olduğunu ifade etmişlerdir. Okul yöneticilerine göre ise şiddet algısıyla en fazla ilişkili olan önlemler, fiziksel önlemler ve şiddet potansiyeline sahip öğrencileri tanılama gibi daha çok klasik yakından gözetim önleme yaklaşımlarıyla özdeşleşen önlemlerdir. Yöneticilere göre

akademik başarının önemszenmesi, disiplin kurulunun önemszenmesi ve etkinlik düzeyi, polisle yapılan ortak çalışmalar okul içi şiddet algısını etkilememektedir.

- B. D. Eğitim istatistikleri Ulusal Merkezi tarafından (1998) 1.234 okul üzerinde yapılan araştırmaya göre okulların % 78'inin bir tür şiddeti önleme ya da azaltma programı vardır. Aynı araştırmaya göre okulların % 84'ü giriş kontrolü yapmaktadır,% 2'sinin tam gün koruması vardır. Her gün ya da bazı günler metal detektörü ile arama yapılmaktadır (Dönmez, 2001).

- Demirbaş'ın (2007) yapmış olduğu araştırmada okul yöneticilerinin % 83,2'si şiddeti önlemeye yönelik planlarının mevcut olduğunu belirtmişlerdir.

- Okul aile işbirliğine yönelik uygulamalar konusunda; özel okullarda kamu okullarına, ilköğretim okullarında ortaöğretim okullarına, öğrenci sayısı az olan okullarda öğrenci sayısı çok olan okullara, daha az suç işlenen çevrede olan okullarda daha fazla suç işlenen çevrede bulunan okullara nazaran daha fazla uygulama yapılmaktadır (Harmancı, Baycan, Demir, 2013).

5.2.ÖNERİLER

Araştırma sonuçları doğrultusunda geliştirilen öneriler, okul yöneticilerine ve yapılacak araştırmalara yönelik olmak üzere iki başlık altında verilmiştir

Nitelikli bir eğitimin ön koşulu olan okul güvenliğinin sağlanabilmesi için her okulun kendi özgün koşullarına uygun olarak alabileceği çeşitli önlemler vardır. Bu önlemler çağdaş teknolojik olanakların ise koşulmasıyla fiziksel anlamda güvenliğin sağlanması yanında, öğrenciyle, ailesiyle ve çevreyle sağlıklı bir iletişim temeline dayalı olarak geliştirilen örgüt iklimini ve kültürünü de kapsamaktadır. Fiziksel önlemlerin alınmasında ve okulda uygun bir iklimin ve kültürün oluşturulmasında tüm okul personeline önemli görevler düşmekle birlikte, okul yöneticileri mevcut tehdit durumunun saptanmasından, önlemlerin planlanması ve uygulanmasına kadar her aşamada merkezi bir rol oynamaktadırlar. Bu durum onların yöneticilikten öte liderlik davranışları göstermelerini zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle okul yöneticileri bir lider olarak yetiştirilirken hizmet öncesi ya da hizmet içi eğitimde okul güvenliğinin giderek önem kazanan bir sorun olduğu unutulmamalıdır. Ayrıca okul güvenliğine ilişkin sorunların her okulda her an yaşanabileceği gerçeğinden hareketle tüm okul personelinin yanında aileler okul yönetimi tarafından uyarılmalı ve eğitilmelidir. Ülkemizde yaşanan ve giderek ivme kazandığı gözlenen soruna daha bilimsel bir biçimde yaklaşılabilmesi için okullarda yaşanan olaylara ilişkin düzenli kayıtların tutulması ve bu bilgilerin bir merkezde toplanması yoluyla bir bilgi bankasının oluşturulması yararlı olacaktır (Dönmez, 2001:72-73).

Eğitimin amaçlarına ulaşması, programların etkili bir şekilde uygulanması için öncelikle bunların uygulanacağı ortamların güvenilir olması şarttır. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde belirtildiği gibi insanların en temel ihtiyacı fiziksel ihtiyaçlardan sonra güvenlik ihtiyacıdır. Bu

ihtiyacımızdan tam manasıyla emin değilsek öğrenme, başarılı olma, kendini gerçekleştirme gibi daha üst ihtiyaçlarımızı karşılayamayız. Buradan da anlaşılacağı gibi okul güvenliği, okulda formal ve informal amaçların gerçekleştirilebilmesi için bir ön koşuldur.

5.2.1.Okul Müdürlerine Yönelik Öneriler;

1. Okul müdürleri okul personeline ve öğrencilere karşı daha duyarlı olmalı.
2. Okul yönetiminin öğrencilerle iletişimleri sağlık bir şekilde olmalı.
3. Okul yönetimi öğrencilerin okula gidiş-dönüşlerinin güvenli olması için gerekli tedbirleri almalı çocuğun güvenli bir şekilde evine ulaşımını sağlamalıdır. Okul çıkışlarında öğrencilerin servislere binme ve okuldan ayrılma anına kadar gerekli güvenlik önlemlerini almalıdır. Bu konuda ailelerle diyalog içerisinde olunmalıdır.
4. Okul yönetimi çocuklara sorumluluklar verecek politikalar izlemeli, çocuğun sorumluluk bilincini geliştirmelidir. Demirbaş'ın (2007) yapmış olduğu araştırma sonucuna göre lise yöneticilerinin "Okullarda şiddetin azaltılmasıyla ilgili olarak öğrenciler açısından ne yapılabilir?" sorusuna verdikleri cevaplar, okul yöneticilerine göre şiddetin azaltılmasında öğrenciler açısından yapılabilecek faaliyetlerin başında "öğrencilere görev ve sorumluluk verilmesi" gelmektedir.
5. Çocukların ilk olarak eğitildiği ve öğretildiği yer aileden sonra okullar olması münasebetiyle çocuklara milli ve manevi değerler aşılanmalıdır. "Ağaç yaşken eğilir" atasözünden hareketle çocuklara yaklaşılmalı, çocukları zararlı alışkanlıklardan ve olaylardan koruyucu bir şekilde eğitim vermeye özen gösterilmelidir.
6. Manevi duyguları daha fazla olan gençlerin olaylara karışma ihtimali diğerlerine nazaran daha düşüktür. Okul yönetimi bu konuya da hassasiyet ile eğilmelidirler. Bu konu da manevi duyguları geliştirici programlar ve etkinlikler yapılabilir.
7. Okul müdürü öğrencilerle ve personelle daha fazla zaman geçirmeli, yani sahaya inmelidir. Çocuklarla daha fazla birliktelik geçirmek öğrencilere güven verecek sorunlarını sıkılmadan iletebileceklerdir.
8. Okul personeli çocuklardan saygı ve sevgiyi eksik etmemelidirler. Bu durum öğrenci tarafından sevildiğini ve sayıldığını bilmesini sağlayacaktır. Bilinmelidir ki sevgi ve saygı da çocuğun karşılaşması gereken ihtiyaçlardandır. Özellikle de okul yönetimi bu konuda hassas olmalı ve personelini bu konuda bilinçlendirmelidir.
9. Öğrencilerini iyi tanıyan bir okul müdürü onların ihtiyaçlarının neler olduğunu, hangi öğrencilerin ne sıkıntısı olduğunu, öğrencilerin sosyo-ekonomik, kültürel, psikolojik,

durumlarını yakından tanıyacaktır. Böylece okullarda yaşanan şiddet, saldırganlık, zorbalık, hırsızlık, gasp vb. olayların yaşanma ihtimalini zayıflatacaktır.

10. Okullarda güvenlik planları oluşturulmalıdır. Okulda güvenliği tehdit eden olası bir durumda uygulanacak eylem planı mutlaka olmalıdır.

11. Okul giriş çıkışlarının, koridorların güvenliğinin sağlanması için buralarda öğretmenlerin durması sağlanmalıdır.

12. Okulun fiziki yapısı öğrenci sayısına uygun olmalı yönetim, okula bu durumu gözeterek öğrenci almalıdır.

13. Okul binası her türlü doğal afet ve tehlikeye karşı güvenli olmalı okul müdürü bu duruma dikkat ederek gerekli önlemleri almalı ve gerekli yerlere bu konuda müracaat etmelidir.

14. Okulda öğrencilerin yararlandığı (beslenme ürünlerinin) ürünlerin hazırlandığı ortamların sağlıklı ve hijyenik olmasına, okulda öğrencilerin yararlandığı (beslenme ürünlerinin) ürünlerin gıda uzmanı kontrolünde sağlıklı ve hijyenik olmasına, okulda beslenme üretiminde çalışanların, sağlık raporlarını düzenli olarak kontrol edilmesine okul müdürü dikkat etmelidir.

Turhan ve Turan'ın (2012) yaptığı araştırma sonucunda hem okul kantinlerinde bulunan gıdalar ve hem de okul çevresinde satılan gıdalar sağlık açısından tam olarak güvenilir değildir. Bunun yanında, okul kantinlerine yönelik denetimler yeterli değildir.

15. Okulda güvenliğe ilişkin ikaz levhalarının işlevsel bulunmasına, Okulda güvenliğe ilişkin yangın alarm-ikaz düğmelerinin işlevsel bulunmasına, Okulda güvenliğe ilişkin yangın tüplerinin işlevsel bulunmasına dikkat etmelidir.

16. Okulda idareci ve öğretmenler tarafından uygun görülmeyen (okulun ve öğrencilerin güvenliğini tehlikeye sokan, okula zarar veren, okulun çevresinde bulunan olumsuz çevreyle birlik içinde olan vb.) öğrenci grupları tespit edilmelidir.

17. Okulda öğrencilerin olası sağlık sorunları ve ilk yardım vakalarına yönelik güvenlik önlemleri alınmalıdır.

18. Okulda tüm öğrenciler ve personeller için kendilerini rahat, özgür ve güvende hissetmelerine yönelik ortamlar oluşturmalıdır.

19. Okulda disiplin mekanizması düzenli ve sağlıklı bir şekilde işlenmelidir. Kurallar açık, anlaşılır ve tutarlı olmalıdır. Kuralların oluşturulmasında öğrencilerin katılımı sağlanmalı ve bu konuda hassas davranılmalıdır. Okul yöneticisi ve öğretmenler aynı olaylar karşısında aynı tepkiyi göstermelidirler.

20. Okul güvenliğini tehdit edici öğrenciler belirlenmeli ve bu öğrencilerin takibi yapılmalıdır. Bunun için okul yönetimi ile rehberlik servisi birlikte çalışmalıdır.

Okul yöneticileri rehber öğretmenler işbirliği ile öğrencilerin karşılaştıkları zorba davranışları tespit etmek amacıyla periyodik aralıklarla anketler yaparak okulun zorba davranış haritasını belirleyebilir. Okul yöneticileri, rehberlik araştırma merkezleri ile işbirliği ile sürekli zorba davranışlara maruz kalan öğrencilerin bu merkezlerden destek alabilmeleri için öğrenci aileleri ile işbirliği yapabilirler (Çankaya, 2011: 89).

21. Okuldaki öğretmen ve çalışan sayısı, güvenlik ile ilgili olası sorunlara müdahale etmede yeterli olmalıdır. Bu konuda personellere gerekli olan güvenlik seminerleri, hizmet içi kurslar verilmelidir. Personelin güvenlikle ilgili önerileri dikkate alınmalıdır.

22. Okuldaki tüm çalışanlar güvenliğe yönelik kurallara vakıf olmalıdır. Okulda ki tüm çalışanlar arasında güvenliğe yönelik işbirliği yapılmalı, okul yönetimi bu konuda kolektif çalışmalar yapmalıdır.

23. Okul güvenliğine ilişkin önlemleri ve programları sürekli gözlemlemeli ve değerlendirmelidir. Değerlendirme, yapılan bir çalışmanın ne kadar gerçekleştiğini, amacına ne düzeyde ulaştığını bize bildirir. Dolayısıyla eksik ya da yanlış giden güvenlik önlemlerinin tekrardan gözden geçirilmesine, yapılan çalışmaların ne kadar etkili olduğuna imkan sağlar. Okul idaresi kesinlikle değerlendirme ögesini atlamamalı, muhakkak yapılan bütün çalışmaların başında, ortasında ve sonunda değerlendirme yapmalıdır.

24. Okul güvenliği konusunda ebeveynlerin, öğrencilerin, öğretmenlerin ve diğer çalışanların görüşleri alınmalıdır. Okul güvenliği ile uygulanacak kararlar ve alınan tedbirler velilerle paylaşılmalıdır. Okul, aile ve toplum ile sürekli görüş alışverişinde bulunmalı bunun sonucunda kolektif kararlar alınmalıdır.

25. Okul çevresinde bulunan okula zararlı kuruluşlar ve şahıslar okul yönetimi tarafından emniyet birimlerine bildirilmelidir.

Ailelere yönelik eğitici ve geliştirici etkinlikler ile okulun izlediği eğitim yaklaşımları, öğrenciye uygulanan sınıf içi öğretim etkinlikleri, çocuklar ile birebir ve şiddetsiz etkileşim kurma yolları öğretilmelidir. Ayrıca, velilerin yönetimce alınan kararlara ve eğitime destek sağlayan bütün organizasyonlara katılımlarının en üst düzeyde olmasına çalışılmalıdır (Harmancı, Baycan, Demir, 2013)

26. Okul yönetimi öğrencilere akran arabuluculuğu, sorun çözme, değerler eğitimi, üretici eğitim programları sunacak ortamlar ve programlar ayarlamalıdır.

Harmancı, Baycan, Demir'in (2013) yaptığı araştırma sonucunda ulaştığı sonuç; eğitim örgütü yöneticilerinin önerileri doğrultusunda okullarda güvenliği sağlamak için, okulun çevre

ile ilişkisinin güçlendirilmesi, öğrencilere yönelik destekleyici çatışma yönetimi, arabuluculuk, özsaygı eğitimi gibi eğitimler ile okul dışı program ve etkinliklerin düzenlenmesi, okul kurallarının tutarlı uygulanması, rehber öğretmenlerin etkinliklerinin artırılması ve okul yöneticilerinin öğrencilere ödül ve ceza verme konularında yetkilerinin artırılması yararlı olacaktır.

Demirbaş'ın (2007) yapmış olduğu araştırmaya göre lise yöneticilerinin “Okullarda şiddetin azaltılmasıyla ilgili olarak diğer kurumlar açısından ne yapılabilir?” sorusuna okul yöneticilerinin bu konuda verdikleri cevapların başında “Emniyet kuvvetleri okul ile ev arasındaki güvenliği daha iyi kontrol etmelidir.” ifadesi yer almaktadır. Okul yöneticilerinin dile getirdikleri 2. önemli konu “Medyada şiddet içeren yayınların engellenmesidir.” okul yöneticilerinin 3. sırada önemli gördükleri konu da 2. maddeyle bağlantılı olarak “medyanın gücünü toplumu eğitmesi için kullanmasıdır.”Yine Demirbaş'ın (2007) yapmış olduğu araştırmaya göre; lise yöneticilerinin “Okullarda şiddetin azaltılmasıyla ilgili olarak yöneticiler açısından neler yapılabilir sorusuna okul yöneticilerinin verdikleri cevaplar, Öğrencilere birey olarak değerli olduklarını daha çok hissettirmelidirler. Adil davranmalıdırlar. Yöneticiler öğrencilere evlat şefkatiyle yaklaşırsa Öğrencilerle ilişkileri sevgi ve saygıya dayanmalıdır. Velileri evinde ziyaret etmelidir. Öğrenciyi yakından tanımalıdırlar. Yöneticiler şiddetle başa çıkma konusunda eğitim almalıdır.

5.2.2.Araştırmacılar İçin Öneriler

1. İlköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin okul güvenliğine ilişkin algılarını karşılaştırmalı olarak inceleyen araştırmalar yapılabilir.

2. Okul güvenliğine ilişkin öğretmen, yönetici ve veli görüşleri araştırılabilir.

3. Okul güvenliğine ilişkin öğrenci, öğretmen, yönetici ve veli görüşlerini karşılaştırmalı olarak inceleyen geniş kapsamlı araştırmalar yapılabilir.

4. Araştırma sonucunda ölçme aracındaki tüm maddelere ilişkin resmi ve özel ilköğretim öğrencilerinin algıları arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda resmi ve özel ilköğretim okulu öğrencilerinin okul güvenliğine ilişkin algıları arasındaki farklılığın nedenlerinin belirlenmesine ilişkin araştırmalar yapılabilir.

5. Okul güvenliğine ilişkin öğrenci, öğretmen ve yönetici algılarını inceleyen ulusal düzeyde periyodik araştırmalar yapılabilir.

6. Güvenlik sorununun çözümünde daha net sonuçlara ulaşabilmek için, araştırmada değinilen okul güvenliği sorunlarının her bir alt boyutu için ayrı ayrı araştırmaların yapılmasının sağlıklı olacağı düşünülmektedir.

7. Araştırmada sadece okul yönetici görüşlerine başvurulmuştur. Gelecekteki araştırmalarda, ilçe ve il milli eğitim müdürlükleri ile Milli Eğitim Bakanlığı merkez teşkilatında görev yapan eğitim yöneticilerinin görüşlerine de başvurulmasının yararlı olabileceği düşünölmektedir.

KAYNAKÇA

- Avanoğlu, Y. Çankaya, İ. ve Töremen, F. (2008). Okul Anneliği: Okul Güvenliğine Yönelik Bir Model Önerisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10,56-69
- Ayan, S. (2007). Aile İçinde Şiddete Uğrayan Çocukların Saldırganlık Eğilimleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 8,206-214
- Ayar, N. ve Yaman, E. (2009). Okul Güvenliğine Farklı Bir Yaklaşım: Okul Polisi Uygulaması. *Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Dergisi*, 2,147-171
- Baran, G. (2008). Öğretmenlerin ve öğrencilerin Görüşlerine Dayalı Olarak Okullarda şiddet ve okul güvenliğinin İncelenmesi (Keçiören Örneği). Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Bars, M ve Yazar, T. (2013). Okullarda Şiddet. S. Eyiğün., Oral.B.,Günay.R., Başaran.S., Yıldız. H. Efe. R. (Ed), tüm yönleriyle şiddet çalıştayı. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Basımevi Müdürlüğü, Şiddet 49-77
- Başbüyük, O. ve Karakuş, Ö. (2010). Sosyal Düzensizlik ve Toplum Destekli Güvenlik Politikaları. *Sosyoloji Araştırma Dergisi*, 13(2), 65-97
- Baycan, C. Demir, İ. ve Harmancı, M. (2013). Eğitim Araçları İle Okulların Çevresinde Suç Önleme Yöntemleri. *Polis Bilimleri Dergisi*, 15 (1),63-87
- Bektaş, T. (2007). ilköğretim okullarında öğrenci güvenliği (Büyükçekmece İlçesi Örneği). Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul
- Beyazova, U. ve Şahin, F. (2001). Çocuğu Şiddetten Koruma Hakkı. *Milli Eğitim Dergisi*, (151)
- Boysan, M. Öğülmüş, S. ve Pişkin, M. (2011). Güvenli Okul Oluşturma Öğretmen ve Yönetici Kitabı. TÜBİTAK tarafından desteklenen 180K305 nolu “Liselerde Şiddetin Saptanması ve Okul Temelli Şiddeti Önleme Programının Geliştirilmesi”
- Buluç, B. (2009). Birinci Bölüm. A.Solak. (Ed), *Eğitim ve Şiddet(7-19)*. Ankara: HEGEM Yayınevi
- Burcu, E. Danacıoğlu, N. ve Vazsony, A. (2007). Arkadaş Grubuna Sahip Olmaya Verilen Önemin Gençlerin Vandalizmi Üzerindeki Etkisi. *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 24(29),23-44
- Bursalıoğlu, Z. (2011). **Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış**. Ankara: Pegem Yayınları
- Kartal, H. (2009). Öğretmen Adaylarının Uygulama Okullarındaki zorbalıkla İlgili Değerlendirmeleri. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(1), 141-172

- Çalık, T ve Kurt, T. (2009). İkinci Bölüm. A. Solak. (Ed), *Eğitim ve Şiddet(47-64)*. Ankara: HEGEM Yayınevi
- Çalık, T. Kurt, T. ve Çalık, C. (2011). Güvenli Okul Oluşturulmasında Okul İklimi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(4), 74-84.
- Çalık, T. Kandemir, M. Kurt, T. Özbay, Y. ve Özer, A. (2009). İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Zorbalık Statülerinin Okul İklimi, Prososyal Davranışlar, Temel İhtiyaçlar ve Cinsiyet Değişkenlerine Göre İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 15(60), 555-576
- Çankaya, İ. H. (2009). Okul Güvenliği Üzerine Teorik Bir Çözümleme. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1), 97-103
- Çankaya, İ. H. (2011). İlköğretimde Akran Zorbalığı, *Eğitim Fakültesi Dergisi* 24 (1), 81-92
- Çankaya, İ. (2010). *Okul Güvenliğinin İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Kaygı, Motivasyon ve İş Doyumu Üzerindeki Etkisi*.Yayınlanmış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ
- Çıkkılı, Y. Gülaçtı, F. ve Özen, Y.(2004). Saldırganlığın Psikolojik-Kültürel Boyutu ve Vandalizm. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*
- Çınkır, Ş .Karaman, Y. (2003). Öğrenciler Arası Zorbalık. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 34, 236-253
- Demirbaş, A. (2007). Ortaöğretim Okullarında Görevli Yöneticilerin Şiddet Konusundaki Bilgi ve Becerilerine İlişkin Mevcut Durum Analizi. Ankara: EARGED(Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı)
- Demirtaş, İ. Y. (2007). *İlköğretim Okullarında Görev Yapan Yöneticilerin ve öğretmenlerin Okul Güvenliğine İlişkin Rol ve Beklentileri*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya
- Dönmez, A. (2010). *İlköğretim Okul Yöneticilerinin Şiddet Türlerine y Yönelik Görüşleri ve Şiddetle Başa Çıkma Yöntemleri*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir
- Dönmez, B. (2001). Okul Güvenliği Sorunu ve Okul Yöneticisinin Rolü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 25, 63-74
- Dönmez, B. ve Özer, N. (2013). Güvenlik kameraları ve Okul Güvenliği: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması. *Turkish Studies*, 8(3), 437-448
- Dönmez, B ve Özer, N. (2009). *Okul Güvenliği ve Güvenli Okul*. Nobel yayıncılık.Ankara: Nobel Yayınevi

- Durmuş, G. Gürkan, U. (2005). Lise Öğrencilerinin Şiddet ve Saldırganlık Eğilimleri. *Türkiye Eğitim Derneği Eğitim ve Bilim Dergisi*, 3(3), 253-269
- Edirne Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü. (2012). *Eğitim Ortamlarında Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması Strateji ve Eylem Planı*.
- Erol, F. (2009). *Okulda Güvenlik Sorununa Yol Açan Etkenlerin Belirlenmesi*. Ankara: EARGED(Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı)
- Erkan, S. (2003). Okullarda Tek Tip ya da Serbest Kıyafet. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 9(34), 268–279.
- Eke, C. Ögel, K. ve Tarı, I. (2005). *Okullarda Suç ve Şiddetin Önleme*. İstanbul: Yeniden Eğitim Derneği
- Efiliti, E. (2006). *Ortaöğretimde Okuyan Öğrencilerin Saldırganlık, Denetim Odağı, Kişilik Özelliklerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*. Yayınlanmış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya
- Geyin, Ç. (2007). *Genel liselerde okul güvenliği algularının incelenmesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul
- Gerilim Teorisi*. 02/11/2013, www.bilecik.edu.tr/.../Gerilim%20%20Kuram%20%20Aykut
- Gökler, R. (2009). *Okullarda Akran Zorbalığı*. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 512-537
- Işık, H. (2004). Okul Güvenliği. *Milli Eğitim Dergisi* (160), [http:// dhgm. meb. gov. tr/ yayinlar / dergiler/ Milli_ Egitim_ Dergisi/ 164/ isik. htm](http://dhgm.meb.gov.tr/yayinlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/164/isik.htm)
- Işık, H. (2006). Çocuk Suçluluğu ve Okullar İle İlişkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 287-299
- İlköğretim Mevzuatı 222 sayılı Kanun*. 18/11/2013, <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/24.html>
- Karal, D. (2011). Korkmadan Öğrenmek. *Okul ve Okul Çevresi Güvenliği*. USAK Sosyal Bilimler Araştırma Merkezi
- Kepenekçi, Y. ve Özcan, A. (2000). Okullarda Suçun Önlenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi*, 33(1), 153-163. 10.1501/Egifak_0000000033
- Kızmaz, Z. (2005). Kriminolojide Yeni Yönelimler:Bütünleşik Suç Kuramları-1. *Fırat üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(2), 349-377
- Memduhoğlu, H. B. ve Taşdan, M. (2007). Okul ve Öğrenci Güvenliği. *Çukurova Üniversitesi Dergisi*, 3(34), 69-83

<http://egitim.milliyet.com.tr/okullarda-siddet-olaylarina-karsi-mudahale-ekibi-egitimdunyasi/haberdetay/11.09.2012/1594681/default.htm>

<http://www.haberler.com/okullarda-siddete-karsi-proje-5424572-haberi/>

<http://www.internethaber.com/okulda-bicakli-saldirgan-dehseti-619958h.htm#>

<http://gundem.milliyet.com.tr/14-yasindaki-cocuk-cinayet-isledi-gundem/detay/1717670/default.htm>

<http://www.khaber.com.tr/haber/3sayfa-cinayet/ogrenci-kavgasi-olumle-bitti-34374.html>

Okul. 03/11/2013, mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/46/02/.../24084611_okul

Okul Tanımı. 14/09/2013, <http://www.msxllabs.org/forum/egitim-bilimleri/209692-okul-nedir.html#ixzz2eyJqFT8w>

Okullarda Şiddet Olaylarını Önleme ve Okul Güvenliğini Artırma Stratejileri. 02/11/2013, <http://www.ozelguvenlikdunyasi.com/okullarda-siddet-olaylarini-onleme-ve-okul-guvenligini-artirma>

Öğülmüş, S. (2006). Okullarda Şiddet ve Alınabilecek Önlemler. *Eğitim Birsen-Eğitime Bakış Dergisi*, 2(7), 16-24

Özdemir, A. (2002). Sağlıklı Okul İkliminin Çeşitli Görünümleri ve Öğrenci Başarısı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 10(1), 39-46

Özer, N. (2006). *İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Okul Güvenliğine İlişkin Algıları*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya

Pehlivan, M. (2008). *Okul İçi Şiddet Algısı ve Şiddete Karşı Alınan Önlemler(Kadıköy İlçesi Örneği)*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul

Şişman, M. (2011). *Eğitimde Mükemmellik Arayışı*. Ankara: Pegem Yayıncılık

Totan, T. (2007). Okulda Zorbalığı Önlemede Eğitimcilere ve Ebeveynlere Öneriler. *AİBÜ, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 190-202

Turan, M, Turhan, M. (2012). Ortaöğretim Kurumlarında Güvenlik. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 18(1), 121-142

Uludağ, Ş. (2001). Çocuk Suçluluğunun Önlenmesi. *Atatürk Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi*

Üre, Ö. Yavuzer, Y. (2010). Saldırganlığı Önlemeye Yönelik Psiko-Eğitim Programının Lise Öğrencilerindeki Saldırganlığı Azaltmaya Etkisi. *Selçuk Üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24, 390-405

Yağcı, E. (2009). Üçüncü Bölüm.A. Solak.(Ed), *Eğitim ve Şiddet(87-101)*. Ankara: HEGEM Yayıncılık

Yavuzer, Y. (2011). Okullarda Saldırganlık /Şiddet: Okul ve Öğretmenle İlgili Risk Faktörleri ve Önleme Stratejileri. *Milli Eğitim Dergisi*, 192, 43-61

Yılmaz, K. G. (2010). *İlköğretim 1.Kademe öğrencilerinin Okul Güvenliğine İlişkin Algılarının Ölçülmesi*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi,İstanbul

EKLER

EK 1: Okul yöneticilerine Uygulanan Anket Formu

EK 2: Öz Geçmiş

EK 1:Ortaokul ve Liselerde Görev Yapan Okul Müdürlerinin Okul Güvenliğine İlişkin Rollerini

Değerli Yöneticiler;

Bu anket; Okul Güvenliği ile ilgili olarak yapılan bilimsel bir araştırma için gerekli olan verileri veri toplamak amacıyla uygulanmaktadır. **Vermiş olduğunuz cevaplar kesinlikle gizli tutulacaktır.** Anket, iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; sizinle ilgili bilgiler, ikinci bölümde ise; Okul Güvenliği ile ilgili düşüncelerinize ilişkin maddeler yer almaktadır. Her iki bölüm için de size uygun olan seçeneğin yanındaki boşluğa (X) şeklinde işaretleme yaparak sorulara cevap vermeniz istenmektedir.Araştırmanın sağlam temellere dayanması,görüşünüzü olduğu gibi yansıtmanıza bağlıdır.Vermiş olduğunuz yanıtlar toplu olarak değerlendirilecek ve başka bir kişi ya da kişilerle paylaşılmayacak.Bu nedenle ankete isminizi yazmanıza gerek yoktur.Yaptığımız katkıdan dolayı şimdiden teşekkür ederim.

Gökhan ULUĞ
Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim
Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

I. BÖLÜM :

1. Cinsiyetiniz:

Bay () Bayan ()

2.Yaşınız:

24-29 () 30-35 () 36-40 () 40 ve üzeri ()

3. Meslekteki kıdeminiz:

2-5yıl () 6-9 yıl () 10-13 yıl () 14-17 yıl () 18 ve üzeri ()

4. Çalışmakta olduğunuz okuldaki görev süreniz:

1 yıl () 2-5yıl () 6-9 yıl () 10-13 yıl () 14 yıl ve üzeri ()

5.Branşınız:

Sınıf Öğretmeni () Branş Öğretmeni ()

6.Müdürlükteki hizmet süreniz:

1 yıl () 2-5 yıl () 6-9 yıl () 10 yıl ve üzeri()

7.Lise türünü lütfen yazınız:

Düz Lise() Anadolu Lisesi() Meslek Lisesi()

8.Lisenin bağlı bulunduğu ilçe Milli Eğitimi lütfen yazınız:

9.Okul güvenliği ile ilgili Hizmet içi Eğitim Kursuna yada Seminerlerine katıldınız mı?

Evet () Hayır ()

Cevabınız evet ise kurs yada seminerin adını yazınız :

I.I.BÖLÜM:

	OKUL GÜVENLİĞİ ANKETİ	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Tamamen Katılmıyorum
1	Okulda kendimi güvende hissediyorum.					
2	Okul içi ve dışında öğrencilerden kaynaklanacak olaylara karşı kendimi güvende hissediyorum.					
3	Okulda şimdiye kadar kişisel güvenliğimi tehdit edecek bir güvenlik sorunuyla karşılaşmadım.					
4	Okulda çalıştığım süre içinde tehdit edildim.					
5	Okul giriş çıkışlarının, koridorların acil güvenlik durumlarında öğrenci sayısı açısından yeterlidir.					
6	Okulun fiziki yapısı (mimari potansiyeli açısından) öğrenci sayısına yeterlidir					
7	Okul binamızın her türlü doğal afet ve tehlikeye karşı güvenlidir					
8	Okulumuzun doğal afetlere karşı güvenlidir.					
9	Okuldaki (tüm eğitim ortamları ve fiziki donanımdaki) temizlik ve hijyenik etkinliklerinin güvenlik açısından yeterli dir.					
10	Okulda öğrencilerin yararlandığı (beslenme ürünlerinin) ürünlerin hazırlandığı ortamların sağlıklı ve hijyeniktir.					
11	Okulda öğrencilerin yararlandığı (beslenme ürünlerinin) ürünlerin gıda uzmanı kontrolünde sağlıklı ve hijyeniktir.					
12	Okulda beslenme üretiminde çalışanların, sağlık raporlarını düzenli olarak kontrol ederim.					
13	Okulda güvenliğe ilişkin ikaz levhalarının işlevsel olarak bulunur.					
14	Okulda güvenliğe ilişkin yangın alarm-ikaz düğmelerinin işlevsel olarak bulunur.					
15	Okulda güvenliğe ilişkin yangın tüplerinin işlevsel olarak bulunur.					
16	Okulda güvenliğe ilişkin yangın muslukları (ve vanalarının) işlevsel olarak bulunur.					
17	Okulda güvenliğe ilişkin yangın müdahale araçlarının işlevsel olarak bulunur.					
18	Okulumuzda acil durumlarda öğrenci giriş çıkış kapıları ve acil çıkış kapıları her an kullanıma hazır durumdadır.					
19	Öğrencilerin kendilerini tehdit edici olaylara ilişkin şikâyetleri ve beyanlarını dikkate alırım.					
20	Okulda idareci ve öğretmenler tarafından uygun görmediğimiz					

	öğrenci gruplarının var olduğunu biliyorum.					
21	Okulumuzda öğrencilerin olası sağlık sorunları ve ilk yardım vakalarına yönelik güvenlik önlemlerini alırım.					
22	Okulumuz öğrencilerinin teneffüste güvende olduğunu biliyorum.					
23	Okuldaki öğrencilerin ve tüm çalışanların kendilerini rahat ve özgür hissederler.					
24	Okulumuzda disiplin mekanizması düzenli ve sağlıklı bir şekilde işler.					
25	Okul çıkışlarında öğrencilerin servislere binme ve okuldan ayrılma anına kadar gerekli güvenlik önlemlerini alırım.					
26	Öğrenci servis hizmetlerinin güvenlik ve teknik durumlarını sürekli kontrol ederim.					
27	Öğrencilerimize evden okula, okuldan eve güvenli ulaşım sağlanır.					
28	Okulun daha güvenli hale getirilmesine yönelik çabalar gösteriyorum.					
29	Okulumuzdaki öğretmen ve çalışan sayısı, güvenlik ile ilgili olası sorunlara müdahale etmede yeterlidir.					
30	Okulumuzda çalışanların güvenlik önlemleriyle ilgili önerilerine, yönetim olarak destek veririm.					
31	Okulda güvenliği tehdit eden olası bir durumda uygulanacak eylem planımız vardır.					
32	Okuldaki tüm çalışanlar güvenliğe yönelik kurallara vakıf tır.					
33	Okulumuzda tüm çalışanlar arasında güvenliğe yönelik işbirliği yapılır.					
34	İdari olarak öğrencilerin kendilerini güvende hissetmelerine yönelik tedbirler alırım.					
35	Okul güvenliğine ilişkin önlemleri ve programları sürekli gözlemler ve değerlendiririm					
36	Okul güvenliği ile ilgili rapor edilmiş olayları ve bunların sonuçlarını istatistik bilgiler olarak arşivlerim.					
37	Okulumuzda güvenlik amaçlı doğal afetlere yönelik tatbikatlar yapılmaktadır.					
38	Okul güvenliğinin etkililiğini sürdürmeye yönelik uygulamalarda etkin olduğumu düşünüyorum.					
39	Okul güvenliği konusunda ebeveynlerin, öğrencilerin, öğretmenlerin ve diğer çalışanların görüşlerini alırım.					
40	Okul yönetimi olarak tüm fiziki donanım ve eğitim ortamlarında, güvenliğe yönelik, periyodik ve habersiz kontroller yaparım.					
41	Okulumuzun güvenliğine yönelik her türlü acil müdahale ekiplerinin kurulmasını desteklerim.					
42	Okul çıkışlarında ve mesai süresince okul giriş çıkışlarında gerekli önlemleri alırım.					

EK 2: Öz Geçmiş

07.12.1987 tarihinde Diyarbakır'ın Çermik İlçesinde doğdum. İlköğretimi Mehmetçik İlköğretim okulunda, ortaöğretimi ise 80.Yıl Cumhuriyet Lisesin' de tamamladım.

2006 yılında Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği bölümüne yerleştim. 2010 yılında aynı üniversiteden mezun oldum. 07.12.2010 tarihinde Diyarbakır ili Eğil ilçesine bağlı Baysu İlkokulunda sınıf öğretmeni olarak göreve başladım. 4 yıl müdür yetkili sınıf öğretmeni olarak görev yaptığım Baysu İlkokulundan 15/12/2014 tarihinde ayrılarak Diyarbakır ili Çınar ilçesine bağlı Dişlibaşak İlkokuluna müdür olarak atandım.Halen bu görevi ifa etmekteyim. Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalında Eğitim Yönetimi Denetimi Bilim Dalı Alanında yüksek lisans öğrenimine devam etmekteyim.

Diyarbakır, 2015

Gökhan ULUĞ